

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL DÖNÜŞÜM
TEMELLİ UYGULAMALARA YÖNELİK TUTUMLARININ
İNCELENMESİ: BARTIN İLİ ÖRNEĞİ

EBRU ÖZTÜRK

DANIŞMAN
PROF. DR. YAŞAR ÖZ

BARTIN-2025

T.C.

**BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL DÖNÜŞÜM TEMELLİ
UYGULAMALARA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ: BARTIN İLİ
ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ebru ÖZTÜRK

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman : Prof. Dr. Yaşar ÖZ
Üye : Dr. Öğr. Üyesi İsmail Fatih CEYHAN
Üye : Prof. Dr. Murat YILDIRIM

BARTIN-2025

KABUL VE ONAY

Ebru ÖZTÜRK tarafından hazırlanan “MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL DÖNÜŞÜM TEMELLİ UYGULAMALARA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ: BARTIN İLİ ÖRNEĞİ ” başlıklı bu çalışma, 24.01.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye :

Üye :

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa Sabri GÖK
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. Yaşar ÖZ danışmanlığında hazırlamış olduğum “MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL DÖNÜŞÜM TEMELLİ UYGULAMALARA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ: BARTIN İLİ ÖRNEĞİ” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

24/01/2025

Ebru ÖZTÜRK

ÖNSÖZ

İlk olarak, danışmanım Prof. Dr. Yaşar ÖZ hocama teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, tezin araştırma sürecinde yardımlarını esirgemeyen Bartın Üniversitesi Kütüphanesi'ne teşekkür ederim. Sağladıkları kaynaklar ve hizmetler, tezimin zenginleşmesine önemli katkılar sağladı. Son olarak, aileme ve sevdiklerime destekleri için minnettarım. Onların moral ve manevi desteği, bu süreci daha kolay ve keyifli hale getirdi.

Ebru ÖZTÜRK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL DÖNÜŞÜM TEMELLİ UYGULAMALARA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ: BARTIN İLİ ÖRNEĞİ

Ebru ÖZTÜRK

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yaşar ÖZ

Bartın-2025, sayfa: 106

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, dijitalleşme ve dijital dönüşüm süreçlerini tetikleyerek muhasebe süreçlerinde değişimlere neden olmuştur. Dijital dönüşüm süreci, muhasebe uygulamalarını yeniden şekillendirmiş; e-fatura, e-defter, e-beyanname gibi elektronik araçlar, muhasebe kayıtlarının dijital ortamlarda tutulmasını sağlamıştır. Bu süreç, iş süreçlerinde otomasyon, veri analitiği ve bulut bilişim teknolojisi gibi yenilikleri getirmiştir. Muhasebe meslek mensupları dijital dönüşüm temelli uygulamaların kullanılmasında önemli bir rol oynamaktadır. E-Fatura, e-arşiv ve e-defter gibi uygulamalar muhasebe meslek mensuplarının iş süreçlerinde zaman, maliyet tasarrufu vb. sağlamaktadır. Bu nedenle muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalara yönelik tutumları oldukça önemlidir. Bu araştırma, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalara yönelik tutumlarını anlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada mevcut durumu ortaya koymayı amaçlayan genel araştırma modellerinden betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmaya Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı meslek mensubundan 18 kadın ve 58 erkek katılmıştır. Araştırmanın odak noktası, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, mesleki unvan, mesleki deneyim, kullanılan e-belge türü, e-fatura adedi, e-fatura senaryo türü ve e-fatura uygulama yöntemi gibi faktörlerin bu tutumlar üzerindeki etkisini belirlemektir.

Araştırmada elde edilen veriler, SPSS 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin betimsel analizini yapmak için frekans, ortalama, standart sapma ve yüzdelik oran gibi tanımlayıcı istatistiksel metotlar kullanılmıştır. Katılımcıların ölçek puanları değerlendirilmesinde, ilişkisiz (Bağımsız) örneklemeler için t-testi ve ilişkisiz örneklemeler için tek faktörlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda anlamlı bir fark tespit edildiğinde, farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey HSD testi kullanılmıştır.

Araştırma sonunda Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı meslek mensuplarına cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, mesleki unvan, mesleki deneyim süresi, kullanılan e-belge türü, e-fatura adedi, e-fatura senaryo türü ve e-fatura uygulama yöntemi değişkenlerine göre tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Mesleki deneyim değişkeni açısından katılımcıların e-uygulamaların faydalılığı konusundaki tutumlarında 16-20 yıl ile 20 yıldan fazla deneyime sahip gruplar arasında anlamlı farklılık görülmüştür. 16-20 yıl muhasebe deneyimi olan muhasebe meslek mensuplarının, 20 yıldan fazla deneyimi olan muhasebe meslek mensuplardan daha olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dijital Dönüşüm, Elektronik Fatura, Elektronik Defter, E-Uygulamalar.

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

EXAMINING THE ATTITUDES OF PROFESSIONAL ACCOUNTANTS TOWARDS DIGITAL TRANSFORMATION BASED PRACTICES: THE CASE OF BARTIN PROVINCE

Ebru ÖZTÜRK

Bartın University

Graduate School

Department of Business Administration

Thesis Advisor: Prof. Dr. Yaşar ÖZ

Bartın-2025, pp: 106

Rapid developments in information and communication technologies have triggered digitalization and digital transformation processes, causing changes in accounting processes. The digital transformation process has reshaped accounting practices; electronic tools such as e-invoice, e-ledger, and e-declaration have enabled accounting records to be kept in digital environments. This process has brought innovations such as automation, data analytics, and cloud computing technology to business processes. Accounting professionals play an important role in the use of digital transformation-based applications. Applications such as e-invoice, e-archive, and e-ledger provide accounting professionals with time, cost savings, etc. in their business processes. Therefore, the attitudes of accounting professionals towards digital transformation-based applications are very important. This research was conducted to understand the attitudes of accounting professionals towards digital transformation-based applications. The descriptive research model, one of the general research models that aim to reveal the current situation, was used in the research. 18 women and 58 men from the profession registered with the Bartın Chamber of Certified Public Accountants participated in the research. The focus of the study is to determine the effects of factors such as gender, age, education level, professional title, professional experience, e-document type used, number of e-invoices, e-invoice scenario type and e-invoice application method on these attitudes.

The data obtained in the study were analyzed using the SPSS 25.0 program. Descriptive statistical methods such as frequency, mean, standard deviation and percentage were used to perform descriptive analysis of the data. In the evaluation of the participants' scale scores, t-test for unrelated (Independent) samples and single-factor analysis of variance (One-Way ANOVA) for unrelated samples were used. When a significant difference was detected as a result of the variance analysis, Tukey HSD test was used to determine which group the difference originated from.

At the end of the research, no significant difference was found in the attitudes of the professionals registered to the Bartın Chamber of Certified Public Accountants according to the variables of gender, age, education level, professional title, professional experience period, e-document type used, number of e-invoices, e-invoice scenario type and e-invoice application method. In terms of the professional experience variable, a significant difference was observed between the groups with 16-20 years and more than 20 years of experience in the attitudes of the participants towards the usefulness of e-applications. It was observed that the accounting professionals with 16-20 years of accounting experience had a more positive attitude than the accounting professionals with more than 20 years of experience.

Keywords: Digital Transformation, Electronic Invoice, Electronic Ledger, E-Applications.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	ii
BEYANNAME	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xii
EKLER DİZİNİ.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem	2
1.2 Araştırmanın Amacı	3
1.3 Araştırmanın Önemi.....	4
1.4 Sayıtlar	5
1.5 Sınırlılıklar	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Dijitalleşme Kavramı.....	6
2.1.1 Dijitalleşmenin Küresel Düzeyde Etkileri.....	7
2.1.2 Türkiye’nin Dijitalleşme Süreci.....	8
2.2. Dijital Dönüşüm Kavramı	9
2.2.1 Dijital Dönüşümün Muhasebe Uygulamaları Açısından Önemi	9
2.2.2 Dijital Dönüşümün Muhasebe Uygulamalarına Etkisi.....	11
2.2.3 Dijital Muhasebe	12
2.2.4 Dijital Muhasebede Kullanılan Bulut Bilişim Teknolojisi	15
2.2.5 Dijital Muhasebe Uygulamalarında Kullanılan Özel Entegrasyon Programları.....	16
2.3. Muhasebede Dijitalleşme ve E-Dönüşüm Uygulamaları.....	17
2.3.1 E-Beyanname.....	18
2.3.2 E-Belge	18
2.3.3 E-Arşiv	18
2.3.4. E-Fatura	19
2.3.4.1 E-Fatura Uygulamasının Yasal Dayanakları	19

2.3.4.2 E-Fatura Kapsamına Giren Mükellefler.....	20
2.3.4.3 E-Fatura Kapsamında E-İmza ve Mali Mühür Kullanımı	21
2.3.4.4 E-Fatura Yükümlülüklerini Yerine Getirmemenin Cezaları	21
2.3.4.5 E-Fatura Sistemi ve Genel İşleyişi	22
2.3.4.6 E-Fatura Oluşturma Süreci ve Aşamaları	24
2.3.4.7 E-Fatura Senaryoları	25
2.3.4.8 E-Fatura Uygulamasından Yararlanma Yöntemleri.....	26
2.3.4.9 E-Faturanın Avantajları ve Dezavantajları.....	28
2.3.5. E-Defter.....	29
2.3.5.1 E-Defter Uygulamasının Yasal Dayanakları	29
2.3.5.2 E-Defter Kapsamına Giren Mükellefler.....	30
2.3.5.3 E-Defter Standardı XBRL ve XBRL-GL Taksonomisi	31
2.3.5.4 E-Defter Başvurusu ve Kullanma	32
2.3.5.5 E-Defter Oluşturma Süreci ve Aşamaları	33
2.3.5.6 E-Defter Kapsamında Defter Beratı ve Zaman Damgası Kullanımı..	34
2.3.5.7 E-Defter Uygulamasında Sorumluluk ve Cezai Müeyyideler	34
2.3.5.8 E-Defter Uygulamasının Avantajları ve Dezavantajları	36
2.3.6. Defter Beyan	37
2.3.6.1 Uygulamada Tutulabilecek Defterler	37
2.3.6.2 Tutulacak Defterlerin Tasdik Zamanı	38
2.3.6.3 Defterlerin Muhafaza ve İbrazi.....	38
2.3.6.4 Sistemi Kullanma Yetkisi	39
2.3.7 Elektronik İrsaliye (e-İrsaliye).....	40
2.3.8 Elektronik Serbest Meslek Makbuzu (E-SMM)	40
2.3.9 Elektronik Müstahsil Makbuzu (E-Müstahsil Makbuzu / E-MM)	41
2.3.10 E-Gider Pusulası	41
2.3.11 E-Bilet.....	41
2.3.12 E-Tebliğat	42
2.3.13 E-Yoklama	42
2.3.14 E-Kayıt Saklama	42
2.3.15 E-İmza	43
2.3.16 E-Mühür (Mali Mühür).....	43
2.3.17 E-Denetim	44
3. LİTERATÜR İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	45

4. YÖNTEM	57
4.1 Araştırmanın Modeli	57
4.2 Çalışma Grubu	57
4.3 Veri Toplama Aracı	58
4.4. Verilerin Analizi	59
4.4.1 Katılımcıların Demografik Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzdelik Dağılımı	60
4.4.2 Katılımcıların E-Dönüşüm Uygulamalarının Kullanımına İlişkin Frekans ve Yüzdelik Dağılımı	62
5. BULGULAR VE YORUM	64
5.1 Birinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum	64
5.2 İkinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum	65
5.3 Üçüncü Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum	67
5.4 Dördüncü Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum	70
5.5 Beşinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum	73
5.6 Altıncı Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum	76
5.7 Yedinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum	78
5.8 Sekizinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum	81
5.9 Dokuzuncu Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum	83
6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	87
KAYNAKLAR.....	92
EKLER	101
ÖZGEÇMİŞ	106

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
2.1: E-Dönüşüm uygulamalarına ait kullanıcı verileri	17
2.2: E-Dönüşüm uygulamalarına ait düzenlenen belge adetleri.....	17
3.1: İlgili araştırmalar	53
4.1: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temeli uygulamalarına yönelik tutumları ölçeği ve alt boyutlarının güvenilirlik analizi.....	59
4.2: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temeli uygulamalarına yönelik tutumları ölçeği ve alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerleri	60
4.3: Muhasebe meslek mensuplarının demografik değişkenlerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımı.....	61
4.4: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm uygulamalarının kullanımına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımı	62
5.1: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temeli uygulamalarına yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılaşmasına yönelik ilişkisiz örneklemelere ilişkin t-testi sonuçları.....	64
5.2: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının yaşlarına göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri	65
5.3: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının yaşlarına göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları	66
5.4: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri	68
5.5: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları	69
5.6: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki unvanlarına göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma.....	70
5.7: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik	

tutumlarının mesleki unvanlarına göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları	72
5.8: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki deneyimlerine göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma	73
5.9: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki deneyimlerine göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları	74
5.10: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına ilişkin mesleki deneyimlerine göre e-uygulamaların faydalılığı konusundaki tutumlarının farklılaşmasına yönelik tukey testi sonuçları	75
5.11: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-belge türüne göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri	76
5.12: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-belge türüne göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları	78
5.13: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetine göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri.....	79
5.14: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetine göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları.....	80
5.15: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura senaryo türüne göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri	81
5.16: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura senaryo türüne göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları	83
5.17: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura uygulama yöntemine göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri	84
5.18: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik	

tutumlarının kullandıkları e-fatura uygulama yöntemine göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları	86
---	----

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
EK 1: Kişisel bilgi formu.....	101
EK 2: Bartın’da faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının e uygulamalarına karşı tutumları ölçeği	103
EK 3: Muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalarına karşı tutumları ölçeği izin yazısı	104
EK 4: T.C. Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu onay belgesi.....	105

1. GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojileri hızlı geliştiğinden çağımız bilgi çağı olarak nitelendirilmektedir. Hızlı teknolojik gelişmeler mikro ve makro ekonomik düzeylerde önemli değişimlere neden olmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri, insan yaşamının farklı alanlarını etkileyen her türlü araç, teknik ve süreci geliştirmek için modern mikro elektronik, telekomünikasyon ve bilgi işlemde kullanan bir dizi bilgi, elektronik ve telematik teknolojileri olarak tanımlanabilir. Son dönemde dijital dönüşüm süreciyle ilişkilendirilen birçok işletme, kurumsal bütünleşik bilgi sistemleri aracılığıyla modern maliyet ve yönetim muhasebesi araçlarını kullanmaya başlamıştır. Bu bağlamda muhasebe meslek mensuplarının, bilgi ve iletişim teknoloji yeterlilikleri, ihtiyaç duyduğu temel teknik becerilerden biridir. Bu gereksinimi karşılamak ve muhasebe meslek mensuplarının çalışma hayatına hazır olmalarını sağlamak için çevrimiçi eğitim programları ile bilgi ve iletişim teknolojileri yazılım araçlarına yer vermesi gerekebilir (Berikol ve Killi, 2021).

Dijitalleştirme, analog bilgi kaynaklarının dijital kopyalara dönüştürülmesi ve bunların depolanması, erişimi, kullanımı, dağıtımı ve güvenliği için bir dizi faaliyettir. Dijitalleştirmenin temel amacı, analog bilgi kaynaklarının korunması ve dijital kopyalar halinde uzun süreli saklanması, ayrıca bu kopyalara dijital cihazlar ve ağlar aracılığıyla erişimin sağlanması ve dijital kütüphanelerde toplanmasıdır (Lazarova, 2019). Dijital dönüşüm ise, dijital teknolojilerin ve iş süreçlerinin entegrasyonunu içerir. Dijital teknolojilerdeki son gelişmeler, kuruluşlara çok çeşitli iş süreçlerini ve faaliyetlerini kapsayan dijital dönüşüme başlamaları için araçlar sağlamıştır. Kendilerini dijital olarak dönüştürmek için teknolojiden yararlanabilen kuruluşlar, rakiplerine göre önemli bir rekabet avantajına sahip olurlar (Seow, vd., 2021). Ülkemizde yaygınlaşan dijitalleştirme ile birlikte birçok değişiklik muhasebe sisteminde meydana gelmiştir. Muhasebede yaşanan bu değişikliklerin en başında, elektronik ortama muhasebe faaliyetlerinin taşınması ve bu ortamda muhasebe işlevlerinin yerine getirilmesi olmuştur. Muhasebede kullanılan yeni yazılım araçları sayesinde, kurumlara hem daha az maliyetli hem de daha verimli ve az hatayla muhasebe işlemlerinin yürütülmesi imkanını ortaya çıkarmıştır. Dijitalleştirme ile muhasebe işlemlerinde e-fatura, e-arşiv, e-defter gibi elektronik kavramlar ortaya çıkmıştır (Bozkurt, 2020). Ülkemizde muhasebede e-dönüşüm sürecinin yürütülebilmesinde Hazine ve Maliye Bakanlığı sorumludur. Bu bağlamda e-dönüşüm sürecinin başarılı bir şekilde

devam etmesi için uygulayıcısı olan muhasebe meslek mensuplarının muhasebe e-uygulamalarına karşı tutumlarının belirlenmesi önemlidir. Muhasebe alanındaki dijital dönüşüm, iş yükünün genişletilmesinde kolaylık sağlayarak meslek mensuplarının işleyiş ve davranışlarının bu yeni uygulamalara göre şekillenmesine neden olmuştur. Maliyet ve zaman avantajları sunan bu uygulamalar sayesinde Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının iş ve işlemleri hızlandırılmıştır. Söz konusu yeniliklerin yanı sıra, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile diğer kullanıcıların geleneksel rolü, yalnızca arşivleme ve kayıt tutmaktan öte, gelişen teknolojik uygulamaların kullanımıyla faydalı bilgiler sunma noktasına evrilmiştir (Deniz ve Güngör Tanç, 2020).

Araştırmanın ana konusu e-dönüşümün sürecinin Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı meslek mensupların dijital dönüşüm temelli uygulamalara (e-fatura, e-arşiv fatura, e-defter gibi) yönelik tutumlarının incelenmesidir. Çalışmada, mevcut durumu tespit etmek amacıyla beşli likert ölçeğinden oluşan bir anket aracılığıyla veriler toplanmıştır.

1.1 Problem

Araştırmanın temel problemi, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalara yönelik tutumlarının ne olduğu tespit etmektir. Bu problem çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Araştırmanın Soruları

- Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumları yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumları eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

- Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumları mesleki unvanlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumları mesleki unvanlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumları kullandıkları e-Belge türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumları aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumları kullandıkları e-fatura senaryo türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumları kullandıkları e-fatura uygulama yöntemine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Bartın ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüme yönelik tutumlarının demografik değişkenler ve e-dönüşüm uygulamalarının kullanımı açısından farklılık gösterip göstermediğini araştırmak ve anlamaktır. Muhasebe meslek mensupları işleri gereği dijitalleşme ve dijital dönüşüm sürecini sürekli takip etmekte ve dijital dönüşüm temelli uygulamaların kullanılmasında önemli bir rol oynayıp sürecin bir parçası olmaktadır. Bu kapsamda, muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşme ve dijital dönüşüm sürecine karşı tutumlarının detaylı bir şekilde ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırma, Bartın ili örneği üzerinden muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm sürecindeki katılımlarını, engellerini ve potansiyel fırsatlarını belirlemeyi amaçlamaktadır.

Elde edilecek bulgular, yerel düzeyde dijital dönüşüm stratejilerinin oluşturulmasına ve muhasebe meslek mensuplarının dijital becerilerini geliştirmek için gereken destek mekanizmalarının belirlenmesine katkı sağlayacaktır. Bu çalışma, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm sürecine katılımını anlamak, bu süreci yönlendirmek ve yerel düzeyde dijitalleşme için uygun politikaların oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Bartın ili gibi belirli bir bölgenin muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüme yönelik tutumlarının incelenmesi, o bölgenin ekonomik, kültürel ve sosyal dinamiklerini anlamak için önemli bir fırsat sunar. Bu, daha geniş bir perspektifte dijital dönüşümün bölgesel ve yerel etkilerini anlamamıza yardımcı olur. Ayrıca, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüme olan tutumları, kamu politikalarının şekillendirilmesinde de kritik bir rol oynar. Bu çalışma, yerel yönetimlerin ve diğer ilgili kuruluşların, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm sürecine katılımını teşvik etmek için nasıl stratejiler geliştirebileceklerini ortaya koyabilir ve dijital becerilerini artırmak için nasıl desteklenebilecekleri konusunda önemli ipuçları sağlayabilir.

Dijital dönüşüm, muhasebe sektöründe süreçlerin otomasyonu, veri analitiği ve bulut tabanlı teknolojilerin kullanımı gibi yenilikler getirmekte ve meslek mensuplarının yetkinliklerini yeniden şekillendirmektedir. Bartın ili örneğinde yapılan bu çalışma, muhasebecilerin dijital uygulamalara adaptasyon süreçlerini, karşılaştıkları zorlukları ve bu dönüşümün mesleki yeterliliklere olan etkilerini anlamaya yönelik önemli bir katkı sunmaktadır. Bu tür analizler, sektörün geleceği için stratejik planlamalara rehberlik ederken, meslek mensuplarının teknolojiye uyum sağlaması için gereken eğitim ve altyapı ihtiyaçlarını ortaya koyması adına da önem oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, "Bartın İli Örneği" üzerinden muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüme yönelik tutumlarının incelenmesi, sadece bu bölgenin değil, genel olarak Türkiye'deki muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm sürecini anlamak için önemli bir pencere sunabilir.

1.4 Sayıtlar

Araştırmada, anket sorularına katılan muhasebe meslek mensuplarının, kullanılan anket sorularına doğru ve bilinçli cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırmanın sadece Bartın ilinde faaliyet gösteren Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler odasına kayıtlı muhasebe meslek mensuplarına uygulanacak olması, araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; dijitalleşme kavramına, dijital dönüşüme ve muhasebede dijitalleşme ve e-dönüşüm uygulamalarına yer verilmiştir.

2.1. Dijitalleşme Kavramı

Teknolojik gelişmelerin hız kazandığı 21. yüzyılda, yaşamımıza kolaylık sağlayan ve yeni iş fırsatları sağlayan çeşitli gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönem, teknoloji çağı olarak adlandırılmakta ve dijitalleşme kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Dijitalleşme, manuel olarak işlenen verilerin bilgisayar ve dijital ortamlar aracılığıyla izlenmesi, işlenmesi ve fiziksel bir yere bağlı kalmadan gerçek bilgilerin sunulması olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç, verilerin elektronik araçlar yardımıyla sayısallaştırılmasını içermekte olup genel olarak toplumda elektronik sistemlerin gelişmiş teknolojilerle kullanılması ve bu sayede daha hızlı, daha zengin bilgilere daha az işgücüyle ulaşılması olarak algılanmaktadır (Tekbaş vd., 2018: 224; Yücel ve Adiloğlu, 2019: 52).

Dijitalleşme, geleneksel fiziksel ortamlardan dijital ortamlara geçişi ifade eden bir kavramdır. Bu süreç, bilgi ve verilerin sayısallaştırılması, dijital teknolojilerin kullanımı ve bilgisayar sistemleriyle entegrasyonu içerir. Manuel olarak gerçekleştirilen işlemlerin, bilgisayarlar, internet ve diğer dijital araçlar aracılığıyla yapılmasını sağlar (Tekbaş vd., 2018: 224).

Dijitalleşme, bilgiye erişimi kolaylaştırarak iş süreçlerini daha verimli hale getirebilir. Geleneksel kâğıt tabanlı sistemlerin yerini dijital veri depolama ve iletimi alır. Bu, bilgilerin hızlı bir şekilde paylaşılmasını, işlenmesini ve saklanmasını mümkün kılar. Ayrıca, dijitalleşme, çeşitli sektörlerde otomasyonu ve verimliliği artırarak yeni iş modellerinin ortaya çıkmasına da olanak tanır. Eğitimden sağlığa, üretimden hizmet sektörüne kadar birçok alanda dijitalleşme etkisini gösterir. Bu süreç, toplumların teknolojik gelişmelere ayak uydurmasını ve rekabet avantajı elde etmesini destekler (Hofmann ve Rüşch, 2017: 25).

2.1.1 Dijitalleşmenin Küresel Düzeyde Etkileri

Dijitalleşme, küresel çapta derinlemesine bir dönüşüme yol açarak iş süreçlerini temelinden etkileyip değiştirdi. Küreselleşme ile birlikte, sınırların kalkması ve uluslararası alanda faaliyet gösteren firmaların hızla bu dönüşümü benimsemesi, dünya genelindeki yatırımlarını etkili bir biçimde uygulamalarına olanak sağladı. Eski endüstri devrimlerinden farklı olarak, dijitalleşme küresel bir fenomen olarak hızla yayıldı. Bu durum, küresel hizmet sunan firmaların satış stratejilerinde önemli değişikliklere yol açtı. Satış ve pazarlama alanındaki evrimi gözlemlediğimizde, büyük küresel şirketlerin dijitalleşme sürecinde ülke ve bölge ayrımı yapmadan küresel stratejiler izlediklerini gözlemliyoruz. Son 20 yılda dünya genelindeki büyük şirketler sıralamasında enerji şirketlerinin liderliğini kaybettiği görülmektedir. Bu nedenle, dijitalleşmenin getirdiği gerekliliklere uygun stratejiler geliştirip hızlı ve ulaşılabilir teknolojiye yatırım yaparak yaşamları kolaylaştıran şirketler, öne çıkan aktörler haline gelmiştir (Arslan ve Karkacı, 2019: 431; Henriette vd., 2015: 432).

Dijitalleşme konusundaki başarıyı değerlendirmek için birçok araştırma şirketi, şirketlerin ve ülkelerin dijitalleşme seviyelerini ölçen çeşitli endeksler oluşturmuştur. Bu endeksler, firmalar için hayati öneme sahiptir, çünkü yüksek endeks puanına sahip olan şirketler gelecek vadettirmektedir ve yatırımcılardan daha kolay fon sağlama avantajına sahiptir. Dijital dönüşümü gerçekleştiren ülkeler, ekonomik olarak büyük avantajlar elde ederler. Değer yaratma açısından şirketlerin ekonomik büyüklükleri kadar, yarattıkları değer de önemlidir. Örneğin, Apple'ın 2018'de 1 trilyon dolarlık bir değere ulaşması, dijitalleşmenin şirketlerin gelecekteki başarılarına ışık tutmaktadır (Gonçalves vd., 2022: 2).

Küresel düzeyde öncü olan firmalar, dijital dönüşümde liderlik yapmaya devam edeceklerdir. Microsoft, Apple ve Amazon gibi şirketler bu alanda öncülük ederken, gelecekte Elon Musk gibi vizyon sahibi çılgın yatırımcıların da ortaya çıkması beklenmektedir. Bu durumu Neil de Grasse Tyson'ın açıklamasıyla özetlemek gerekirse; Steve Jobs ve Bill Gates kişisel bilgisayar devriminde önemli isimler olsa da Elon Musk, geleceği şekillendirmeye çalışmaktadır. Musk'ın Tesla'daki elektrikli araç geliştirme projeleri ve 2024'e kadar Mars'a insan yerleştirme ve kolonileştirme planları, sadece yeni ürünler geliştirmekten öte, toplumun, kültürün, iletişim biçimimizin ve medeniyetimize çağ atlatmak için odaklandığı büyük hedefleri yansıtmaktadır (Jasim ve Raewf, 2020: 55).

2.1.2 Türkiye'nin Dijitalleşme Süreci

Türkiye, dünya genelinde yaşanan dijitalleşme sürecine ciddi bir şekilde adapte olmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler arasında yer alması ve çok uluslu şirketlerin Türkiye'ye yaptığı yatırımların etkisiyle bu süreç hızlanmaktadır. Nüfusun büyük bir kısmının gençlerden oluşması, emek yoğun üretimden makine yoğun üretime geçişin Türkiye için avantajlı bir durum olmasını sağlamıştır. Makineleşme ve dijital dönüşüm, bilgisayarlı üretimi öne çıkararak, bilgisayar kullanabilen personele olan talebi artırmıştır. Geçmişte ofislerde az sayıda elektronik cihazın kullanıldığı dönemleri düşündüğümüzde, günümüzde çoklu ekranların yaygın olduğu, cep telefonları, tabletler ve akıllı saatler gibi pek çok cihazın kullanıldığı bir çağa geçildiği gözlemlenmektedir (Gabaçlı ve Uzunöz, 2017: 150).

Ülkemizde son yıllarda hızla ilerleyen dijital dönüşüm, özel sektör ve devletin önemli yatırım ve projelerle desteklendiği bir süreci kapsamaktadır. Bu dijitalleşme çabalarının somut bir örneği olan E-devlet projesi, kamu kurumları arasındaki bilgi ağlarını entegre ederek vatandaşlara uzun sürebilecek işlemleri anında dijital ortamda çözme fırsatı sunmaktadır. Aynı zamanda, kamu kurumları dijital entegrasyon ile uzun sürebilecek pek çok işlemi saniyeler içinde tamamlayarak önemli zaman ve maliyet tasarrufları elde etmektedir. En son entegrasyonlarla birlikte, yaklaşık 3.000 online hizmet, 40 milyon kullanıcıya sunulmaktadır. Özel sektörde ise finans sektörü, gelişen piyasa işlemleri ve küresel faaliyet gösteren finans şirketleri ile dijitalleşmeyi en üst düzeyde kullanarak öncü bir sektör konumundadır (Acar vd., 2016: 1566).

Türkiye, dünya dijitalleşme endeksinde gelişmekte olan ülkeler arasında orta sıralarda yer almakta olup, Booz&Company firmasının araştırmasına göre 31,60 puanla değerlendirilmiştir. Ülkede dijitalleşmeyi teşvik etmek amacıyla son dönemde önemli bir eğitim seferberliği başlatılmıştır. Özellikle Millî Eğitim Bakanlığı ve çeşitli vakıfların projeleri aracılığıyla, çocuklara kodlama eğitimleri gibi dijital beceriler kazandırmak hedeflenmektedir. Türkiye gibi genç nüfusa sahip ülkelerde dijitalleşmenin önündeki önemli bir engel, sadece donanım ve yazılım yatırıma odaklanılmasıdır. Ancak, doğru donanım ve yazılımı nitelikli iş gücüyle birleştirerek, dijitalleşmenin etkili bir dönüşüm sürecine dönüştürülmesi mümkündür (Gönen ve Rasgen, 2019: 2908).

2.2. Dijital Dönüşüm Kavramı

Dijital dönüşüm, işletmelerin geleneksel iş süreçlerini dijitalleştirme ve modern teknolojiyle entegre etme sürecini ifade eder. Bu dönüşüm, kağıt tabanlı işlemlerden dijital platformlara geçişi içerir, özellikle muhasebe alanında önemli bir etkiye sahiptir. Dijital dönüşüm, elektronik belgeleme, e-fatura, e-defter gibi dijital uygulamaların kullanımını içerir, bu da muhasebe kayıtlarının dijital ortamlarda tutulmasını sağlar (Tektüfekçi, 2017: 81). Bu süreç, işletmelerin verimliliklerini artırmayı, hataları en aza indirmeyi ve finansal süreçleri daha etkili bir şekilde yönetmeyi hedefler. Elektronik belgeleme sayesinde kâğıt kullanımı azalır, süreçler hızlanır ve çevresel etki düşer. Dijital dönüşüm, muhasebe süreçlerini optimize ederek bilgiye hızlı erişim, veri güvenliği ve daha etkili raporlama imkanları sunar, bu da geleneksel muhasebe uygulamalarını modern bir perspektifle yeniden şekillendirir (Öztürk ve Çarıkçı, 2019: 1008).

Dijital dönüşüm, dijital teknolojilerin bireylerin, işletmelerin ve toplumların iş yapış biçimlerini kökten değiştirdiği bir süreçtir. Bu kavram, yalnızca teknoloji kullanımını artırmaktan ibaret değildir; aynı zamanda iş modellerini, süreçlerini, müşteri deneyimlerini ve kültürel anlayışları yeniden tanımlamayı içerir. Dijital dönüşüm, bulut bilişim, yapay zekâ, büyük veri analitiği, nesnelerin interneti (IoT) ve blok zincir gibi yenilikçi teknolojilerin entegrasyonu ile gerçekleşir. İşletmeler için dijital dönüşüm, rekabet avantajı elde etmek, verimliliği artırmak, maliyetleri düşürmek ve müşteri ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için kritik bir araçtır. Toplum düzeyinde ise dijital dönüşüm, eğitim, sağlık ve kamu hizmetleri gibi alanlarda erişim ve kaliteyi artırarak sosyal refahı destekler (Tektüfekçi, 2017: 81-82).

2.2.1 Dijital Dönüşümün Muhasebe Uygulamaları Açısından Önemi

Muhasebe mesleği, tarihsel olarak 7000 yıl öncesine dayanmakta olup, defter tutma sanatından dijital dönüşüme kadar uzanan bir evrim geçirmiştir. Geleneksel olarak, muhasebe mali işlemlerin kontrol edilmesi ve kaydedilmesi işlevini yerine getirmişken, dijital dönüşümle birlikte endüstri, ekonomi ve sosyal hayatta üst düzey bir değişim yaşanmıştır. Bu değişim, muhasebe alanında da etkisini göstermiş; yeni bilgi teknolojileri ve araçlarına uyum sağlanması, eski kayıtlara erişimdeki zorlukları ortadan kaldırmıştır

(Esmeray, 2018: 306). Dijital muhasebe anlayışı, geleneksel defter tutma anlayışının ötesine geçerek, bilgilere hızlı erişim, ortak dillerle veri kontrolü ve karşılaştırma imkanları sunmuştur. Bu inovatif dönüşümle birlikte, muhasebe işleyişi de değişmiş; fiziksel kayıtların yerini yapay zekâ, makine öğrenmesi ve derin öğrenme gibi teknolojik yaklaşımlar almıştır. Bu sayede, büyük verilerin hızlı bir şekilde işlenip çözümlenmesi mümkün hale gelmiştir (Dursun vd., 2019: 266).

Dijital dönüşüm, muhasebe uygulamaları açısından önemli bir değişim ve gelişim sürecini temsil etmektedir. Geleneksel muhasebe yöntemlerine kıyasla, bilişim teknolojilerinin etkin bir şekilde kullanılması, muhasebe süreçlerini daha verimli ve hızlı hale getirmektedir. Otomasyon ve dijitalleşme sayesinde manuel işlemlerin azalması, muhasebe kayıtlarının daha doğru ve güvenilir olmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, büyük veri analitiği gibi yenilikçi araçların kullanımı, işletmelerin finansal verilerini daha derinlemesine incelemelerine ve stratejik kararlar almalarına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, dijital dönüşüm muhasebe süreçlerini modernize ederek, işletmelerin rekabet avantajı elde etmelerine ve daha etkili bir şekilde yönetilmelerine olanak sağlamaktadır (Arslan ve Karkacıer, 2019: 430).

Büyük veri sürecinde, bilişim teknolojilerinin gelişimi sayesinde büyük hacimli verilere hızlı erişim, toplama, saklama ve yapısal analiz imkanları ortaya çıkmıştır. Bu gelişmelerle birlikte muhasebe mesleğindeki dinamikler de değişmiş; muhasebeciler ve düzenleyiciler, muhasebe uygulamalarını tasarlama sürecinde tek taraflı bir rol oynamaktan çıkmıştır (Akdoğan ve Akdoğan, 2018: 1). Muhasebe mesleği, zaman içinde ve sanayi devrimlerinin etkisiyle evrilerek, küresel ve teknoloji odaklı iş dünyasına uygun standartlar, prosedürler ve hizmetler geliştirmiş ve geliştirmeye devam etmektedir. Bilgi, kurumlar için kritik bir varlık olup, kurum değeri sahip olunan bilgi ve bunun etkin kullanımıyla ölçülmektedir. Muhasebe, bilgi üreten ve doğru zamanında sunan bir bilim dalıdır. Dijitalleşme, muhasebe bilgilerini daha güvenilir hale getirirken, bilgi sistemleri avantajlarıyla iç ve dış denetimleri daha hızlı ve şeffaf bir şekilde gerçekleştirme imkânı sağlamıştır. Bu sayede işletme verimliliği artarken, güven artışıyla ilişkilerin sürdürülebilirliği ve rekabet gücünün korunmasına katkıda bulunmuştur (Al-Htaybat vd., 2018: 335).

2.2.2 Dijital Dönüşümün Muhasebe Uygulamalarına Etkisi

Muhasebe mesleği, dijitalleşme sürecinden etkilenecek temel görevlerini dijital araçlarla icra etme yoluna yönelmiştir. Finansal bilgilerin dijital ortamlarda hazırlanması ve iletilmesi, süreçleri daha şeffaf kılarken, bilgisayarlaşma sayesinde işlemler hızlanmakta ve doğruluk oranı artmaktadır. Elektronik muhasebe, belgelerin sanal ortamlarda kaydedilmesiyle işlemlerin hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesini, hataların daha hızlı düzeltilmesini ve kağıt kullanımının azalmasını beraberinde getirmiştir. Bu dijital dönüşüm, muhasebe süreçlerinde verimliliği artırmanın yanı sıra, muhasebe profesyonellerinin çalışma şekillerini de önemli ölçüde değiştirmiştir (Bygren, 2016: 12).

Muhasebe kayıtları, bilgi sistem altyapısının dijitalleşmesiyle birlikte geleneksel manuel yöntemlerden uzaklaşarak dijital ortamlarda güvenli bir şekilde tutulmaktadır. Bu dijital dönüşüm, zaman tasarrufu ve hata oranının düşürülmesi amacıyla denetim etkinliğini artırmaktadır. Yeni sistemler, günlük işlemleri analizlere hazır bir şekilde sınıflandırarak işleyişlerini geleneksel muhasebe anlayışından farklı bir şekilde optimize etmektedir. Elektronik imza kullanımı, günlük işlemleri gerçekleştiren kişilerin kimliğini doğrulayarak güvenilirlik sağlamaktadır. Bu sayede insan kaynaklı hata oranı önemli ölçüde azalmaktadır. Elektronik ortamda kaydedilen muhasebe işlemleri, alt ve yardımcı hesapların geleneksel muhasebe sistemine göre daha kolay bir şekilde incelenebilmesine olanak tanıyarak detaylı analizlere imkan sağlamaktadır (Güney ve Özyiğit, 2015: 291).

Geleneksel muhasebe sistemlerinde bilanço ve gelir tablolarına dayalı olarak yapılan yorumlar, endüstri 4.0 ile birlikte değişen muhasebe sisteminde akıllı sistemlerin katkısıyla gerçekleşmektedir. Endüstri 4.0'ın etkisiyle bilgi akışı ve rapor analizi, akıllı sistemler sayesinde daha etkili bir şekilde sağlanabilmektedir. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ve şeffaflık ihtiyacı, finansal tablolar da dahil olmak üzere geniş bir yelpazedeki bilgilerin yorumlanması için birleşik dil uygulama gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu durum, birleşik etiketleme dilinin gelişimini tetiklemiştir. Tüm bu değişikliklere paralel olarak, bilgisayar ve bilgi teknolojilerindeki ilerlemeler sayesinde büyük muhasebe verileri eksiksiz bir şekilde saklanabilir hale gelmiştir (Gönen ve Solak, 2017: 65). Muhasebe kayıtları, online olarak hazırlanabilir ve taraflar arasında kolayca paylaşılabılır durumdadır. Dijitalleşmenin sunduğu avantajlardan biri de etkin veri arşivi oluşturma yanısıra, düşük maliyetle veriye

erişimin sağlanabilmesidir (Erturan ve Ergin, 2018: 155).

Endüstri 4.0'ın etkisiyle muhasebe, geleneksel kayıt sistemlerinden akıllı kayıt sistemlerine geçiş yaparak temelde köklü bir dönüşüm yaşamıştır. Bu değişim, muhasebe mesleğinin yeniden değerlendirilmesini ve mesleki yeterliliklerin gözden geçirilmesini zorunlu kılmıştır (Kablan, 2018: 1568). Geleneksel muhasebe anlayışının evrim geçirmesiyle, muhasebe uzmanlarından büyük veri tabanlarına erişebilen, bu bilgileri etkili bir şekilde kullanabilen ve yeni teknolojilere adapte olabilen yeteneklere sahip profesyonellere olan ihtiyaç artmıştır. Bu yeni muhasebe anlayışında rol alacak uzmanların işletme süreçlerine uyum sağlayabilme, gerçek zamanlı raporları doğru bir şekilde analiz edip yorumlayabilme yeteneklerinin geliştirilmesi önem kazanmıştır. Bu gereksinim, bilgiye hızlı erişim, bilgiyi üretim sürecinde etkili bir şekilde kullanma, teknolojiye uyum sağlama ve karar verme süreçlerinde etkin rol alma becerilerini gerektiren nitelikli muhasebe eğitimini zorunlu kılmaktadır (Erkuş ve Chiu, 2014: 174). Elektronik dönüşüme uyum sağlama adına düzenlenen bu eğitim, sadece temel muhasebe bilgisi değil, aynı zamanda teknik altyapı eksikliklerini giderme ve çalışanların dijital sistemlere entegrasyonunu sağlama amacını taşımaktadır (Hofmann ve Rüşch, 2017: 25).

2.2.3 Dijital Muhasebe

Dijitalleşme, pek çok sektörde olduğu gibi muhasebe mesleğini de derinden etkilemiş ve önemli değişikliklere yol açmıştır. Geleneksel dönemde muhasebe, mali işlemlerin kontrol edilmesi ve manuel olarak fiziki defterlere kaydedilmesiyle sınırlıydı. Ancak, dijitalleşme süreciyle birlikte muhasebenin işlevleri ve amaçları önemli ölçüde farklılaşmıştır. Endüstri 4.0'ın etkisiyle muhasebe kayıt sistemi artık akıllı kayıt sistemleri olarak adlandırılmakta ve bu süreçte depolanan bilgilerin neredeyse tamamı dijital ortamlarda saklanmaktadır. Bu dönüşüm, bilginin %25'inin dijital olduğu 2000 yılından, %98'e ulaştığı 2017'ye kadar olan süreçte belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır (Dursun vd., 2019: 266; Tutar, 2019: 328- 329).

Günümüzde muhasebe anlayışı, günlük işlemlerin kaydedilmesinden öte, yönetim bilgi teknolojilerine dayalı sistemlerin entegre bir parçası haline gelmiştir. Muhasebedeki bu evrim, yeni teknolojilere dayalı daha iyi çözümleri içermekte ve şirketleri bu değişime adapte olmaya ve sundukları hizmetleri ile ürünleri geliştirmeye zorlamaktadır. Artık

muhasabe işlemleri gelişmiş yazılımlar tarafından otomatik olarak kaydedilmekte, izlenmekte ve raporlanmaktadır (Güney ve Özyiğit, 2015: 287). Bilgi teknolojilerinin ve uygulamalarının kullanımının yaygınlaşması, muhasabe süreçlerinin yönetim bilgi sistemleri içinde dijital ortamlarda gerçekleştirilmesine olanak tanımıştır. Uluslararası standartların benimsenmesi de dijital muhasabenin gelişiminde etkili olmuştur. Entegre programlar sayesinde, muhasabe işlemleri daha hızlı ve etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmekte, finansal tablolar istenildiği anda çıkartılabilmektedir. Bu dijitalleşme, iş esnekliği ve verimliliği artırarak muhasabe alanında önemli avantajlar sağlamaktadır (Aslan ve Özerhan, 2017: 868).

Dijital muhasabe, finansal bilgilerin dijital araçlar ve yöntemler kullanılarak işlenmesini ve iletilmesini ifade eder. Bu yaklaşım, sektördeki değer yaratma hedeflerine odaklanarak müşteri memnuniyetini artırmak için yenilikçi teknikler, hizmetler ve teknoloji kullanımını amaçlar. Teknolojik gelişmelerin etkisiyle şekillenen bu dijital iş modelinde, muhasabe uygulamaları, stratejik yönetim ve değer yaratma gibi kurumsal süreçler için gereken veriyi dijital ortamlarda işler. Muhasebe profesyonelleri, veri madenciliği tekniklerini kullanarak bilgiyi anlamlı ve kullanılabilir veriye dönüştürerek işlerler. Bu tanımlar, muhasabenin geleneksel işlevlerinden çok, dijital ortamlarda veri analizi ve yorumlamasına odaklanan bir perspektifi yansıtmaktadır (Geerts vd., 2013: 816).

Dijital dönüşüm, küreselleşme ve teknolojiadaki hızlı ilerlemeler, muhasabe mesleğini temelden etkileyerek iş süreçlerini ve işlemleri yeniden şekillendirmiştir (Yürekli ve Şahiner, 2017: 160). Bu dönüşüm, işletmelerden muhasabe uzmanlarına, bilgi kullanıcılarından vatandaşlara kadar geniş bir yelpazede büyük kolaylıklar sağlamıştır. Gelişmiş teknolojilerin benimsenmesi, daha düşük maliyetlerle işlerin yürütülmesine olanak tanımış ve çalışma faaliyetlerini zaman ve mekan kısıtlamalarından özgürleştirmiştir. Dijital uygulamalar, işlemleri parçalara ayırarak ekonomik avantajlar elde edilmesine katkıda bulunmuştur. Çalışma prosedürleri daha esnek hale gelmiş, verilerin düzenlenmesi, erişimi ve karşılaştırılması daha hızlı ve etkili bir şekilde gerçekleştirilmiştir (Shteb Al-Wael, 2014: 25-26). Bulut depolama, verilerin saklanması maliyet ve zaman tasarrufu sağlamış, sınırlı ancak etkili bir dokümantasyon oluşturmuştur. Bilgisayarlaşma ile oluşturulan muhasabe bilgi sistemi, örgütsel performansa etkili bir katkı sunmaktadır. Ancak, düşük maliyetle sistem hedeflerine ulaşma ve bilgi işleme kapasitesini güvence altına alma konusunda bazı

zorluklarla karşılaşlabilmektedir. Donanım, yazılım ve muhasebe programı gibi sorunlar, bilişim teknolojilerinin verimliliğini etkileyebilir (Soudani, 2012: 136).

Dijital muhasebe uygulamaları, işletmelerin finansal yönetim süreçlerini dijital ortama taşıyarak bir dizi avantaj ve dezavantajı beraberinde getirir.

Avantajlar (Yardımcıoğlu vd., 2019: 43; Kılıç ve Anadolu, 2018: 66):

- Zaman ve Maliyet Tasarrufu: Dijital muhasebe, manuel işlemleri azaltarak işlemleri hızlandırır ve maliyetleri düşürür.
- Hata Olasılığını Azaltma: Otomatik hesaplamalar ve veri analizi, hataların önlenmesine yardımcı olur, bu da muhasebe doğruluğunu artırır.
- Anlık Veri Erişimi: Dijital muhasebe, finansal verilere anında erişim sağlar, bu da daha hızlı ve bilgiye dayalı kararlar almayı mümkün kılar.
- Uzaktan Erişim ve İş birliği: Bulut tabanlı çözümler, muhasebe verilerine her yerden ve herhangi bir cihazdan erişim imkanı tanır, bu da ekipler arasında iş birliğini artırır.
- Daha İyi Raporlama ve Analiz: Dijital muhasebe araçları, detaylı raporlama ve analitik yetenekler sunarak işletmelerin finansal durumlarını daha iyi anlamalarına yardımcı olur.

Dezavantajlar (Yardımcıoğlu vd., 2019: 43; Kılıç ve Anadolu, 2018: 66):

- Güvenlik Riskleri: Dijital muhasebe, siber güvenlik tehditlerine karşı savunmasız olabilir, bu da hassas finansal verilerin tehlikeye girmesine yol açabilir.
- Yüksek Başlangıç Maliyeti: Dijital muhasebe sistemlerinin kurulumu ve entegrasyonu başlangıçta yüksek maliyetli olabilir.
- Teknoloji Bağımlılığı: Dijital muhasebe, teknolojiye bağımlıdır ve yazılım veya donanım sorunları iş sürekliliğini etkileyebilir.
- Personel Eğitimi: Yeni teknolojilerle uyum sağlamak için personel eğitimi gerekebilir, bu da ek maliyet ve zaman anlamına gelebilir.

- Veri Uyumsuzluğu Sorunları: Farklı sistemler arasında uyumsuz veri formatları ve standartları, veri bütünlüğü sorunlarına yol açabilir (Yürekli ve Şahiner, 2017: 160).

2.2.4 Dijital Muhasebede Kullanılan Bulut Bilişim Teknolojisi

Endüstri 4.0'ın gerçekleşmesine katkıda bulunan ve yüksek performans ile düşük maliyet sunan bir bilişim teknolojisi olan bulut bilişim, sanal altyapı ve yazılımlar üzerinde çalışma, esneklik, ölçeklenebilirlik, isteğe göre hizmet sunumu ve paylaşılabirlik gibi temel özelliklere sahiptir. Bu teknoloji, büyük miktarda verinin özel ve genel bulut sunucularında depolanmasına ve hesaplanmasına olanak tanır, karmaşık karar verme süreçlerini destekler (Thames ve Schaefer, 2016: 13). Bulut tabanlı üretim ve endüstri, dijital üretimin gerçekleşmesine önemli katkılar sunar. Modülleştirme, servis odaklılık ve hizmetlerin paylaşılabirliği, bu teknolojinin temel unsurlarıdır. Muhasebe sistemi, finansal bilgi verme rolüyle karar alma süreçlerinde önemli bir rol oynar. Bulut tabanlı muhasebe uygulamaları, verilerin otomatik girişi, uzaktan erişim sağlama, mevzuat değişikliklerini izleme ve beyannamelerin otomatik doldurulması gibi avantajlar sunar. Bulut bilişim tabanlı muhasebe sistemlerini kullanan işletmeler, hizmet sağlayıcılardan hesaplama, depolama ve bağlantı kaynaklarını ihtiyaçlarına göre satın alabilir ve yönetebilecekleri bir ortam üzerinde kullanabilirler (Thames ve Schaefer, 2016: 13; Mitra vd., 2017: 18).

Dijital muhasebe, işlemlerin dijital ortamda kaydedilmesi ve yönetilmesi sürecini ifade eder. Bu alanda kullanılan bulut bilişim teknolojisi, muhasebe uygulamalarının çevrimiçi bir platform üzerinde barındırılmasını sağlar (Christauskas ve Miseviciene, 2012: 18). Bulut bilişim, internet aracılığıyla sunulan bu hizmetlerin esnek, ölçeklenebilir ve pay-as-you-go modelinde olmasını mümkün kılar. Dijital muhasebe süreçlerinde bulut bilişim teknolojisinin kullanılmasının birkaç avantajı bulunmaktadır. Öncelikle, bulut bilişim, muhasebe uygulamalarını uzaktan erişimle kullanma olanağı sağlar. Bu, muhasebe işlemlerinin yerel bir bilgisayar veya sunucu üzerinde değil, internet tabanlı bir bulut platformunda gerçekleştirilmesini mümkün kılar. Bu sayede, muhasebe verilerine herhangi bir yerden ve herhangi bir cihazdan erişim sağlanır. Bulut bilişim aynı zamanda güvenilir veri depolama imkânı sunar (Aytekin vd., 2016: 52). Muhasebe verileri, bulut tabanlı sunucularda depolanarak güvenlik önlemleriyle korunabilir. Bu, veri kaybı riskini azaltır ve muhasebe bilgilerinin güvenli bir şekilde saklanmasını sağlar. Ölçeklenebilirlik, bulut

bilişim teknolojisinin bir diğer avantajıdır (Elitaş ve Özdemir, 2014: 104). İşletmeler, muhasebe ihtiyaçlarına göre bulut tabanlı hizmetleri kolayca genişletebilir veya daraltabilir. Bu, işletmelerin değişen gereksinimlerine hızlı ve etkili bir şekilde adapte olmalarını sağlar. Son olarak, bulut bilişim genellikle maliyet etkin bir model sunar. Geleneksel muhasebe sistemlerine kıyasla, bulut tabanlı muhasebe uygulamalarını kullanmak genellikle daha düşük maliyetlidir. İşletmeler, donanım ve altyapı maliyetlerinden kaçınabilir ve ihtiyaçlarına uygun bir abonelik modeli ile ödeme yapılabilir (Yürekli ve Şahiner, 2017: 158).

2.2.5 Dijital Muhasebe Uygulamalarında Kullanılan Özel Entegrasyon Programları

Dijitalleşmenin küresel etkisi, muhasebe yazılımlarını radikal bir şekilde değiştirirken, kamunun dijital ortama yönelmesi bu süreci hızlandırmıştır. Muhasebe programlarının revize edilmesi veya ortadan kalkmasıyla birlikte, işletmelerin tüm bileşenleriyle entegre bir şekilde yönetilmesini sağlayan yazılımların kullanımı ön plana çıkmıştır. Bu dönüşüm, önceden sadece muhasebe işlemlerine odaklanan yazılımlardan, işletmelerin genel performansını optimize etmeye yönelik çözümlere geçişe işaret etmektedir (Haddara ve Elragal, 2015: 722). Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) sistemleri, şirketlerin gelişimine katkıda bulunmak ve faaliyetleri kolaylaştırmak amacıyla ekonomik, sosyal ve teknolojik ilerlemenin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu sistemler, işletmelerin operasyonlarını ve süreçlerini yönetmek üzere tasarlanmış, tüm işletme kaynaklarını birleştirerek daha etkin bir şekilde kullanmalarına olanak tanıyan entegre çözümler sunmaktadır (Cancan, 2019: 30).

ERP sistemlerinin ortaya çıkışı, teknolojiye evrimle birlikte iş ölçümünün temel dinamiklerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu sistemler, geleneksel genişletilmiş veri bağlantılarıyla yeni veri kaynakları arasında entegrasyon sağlayarak ekonomik faaliyetler için güçlü doğrulayıcı kanıtlar sunmaktadır (Vasarhelyi vd., 2015: 384-393). ERP, üretimden muhasebeye kadar geniş bir yelpazede kullanılarak tüm işletme kaynaklarını bir araya getirir ve bunların etkili bir şekilde kullanılmasını destekler. Bu sistem, şirket içindeki bilgilerin etkin bir biçimde yönetilmesine ve dış paydaşlarla iş ilişkileri kurmak için gerekli bilgi modülünü sağlar. Dijitalleşme süreciyle birlikte, geleneksel muhasebe yazılımları yerine entegrasyon odaklı ERP yazılımları daha işlevsel hale gelmiştir. ERP yazılımları, verilerin doğru, güvenilir ve hızlı bir şekilde elde edilmesine olanak tanıyarak kurumsal bilgi

sistemlerini zenginleştirmiştir (Dursun vd., 2019: 267).

2.3. Muhasebede Dijitalleşme ve E-Dönüşüm Uygulamaları

Muhasebede dijitalleşme ve e-dönüşüm uygulamaları, işletmelerin finansal süreçlerini modern teknolojiyle bütünleştirmeyi amaçlayan bir dönüşüm sürecini ifade eder. Geleneksel muhasebe uygulamalarının yerini dijital sistemlerin almasıyla birlikte, bu alandaki e-dönüşüm uygulamaları önem kazanmıştır. İşletmeler, muhasebe kayıtlarını dijital platformlarda tutarak, verimliliklerini artırmayı, hataları minimize etmeyi ve finansal süreçleri daha etkili yönetmeyi hedefler. Elektronik belgeleme, e-fatura, e-defter gibi uygulamalar, kağıt kullanımını azaltarak çevresel etkiyi düşürürken, aynı zamanda süreçleri hızlandırır (Gönen ve Solak, 2017: 64).

Türkiye’de e-dönüşüm uygulamalarına ait son beş yıla ilişkin kullanıcı verileri Tablo 2.1’de, düzenlenen belge adetleri Tablo 2.2’de sunulmuştur (GİB-1, 2024).

Tablo 2.1: E-Dönüşüm uygulamalarına ait kullanıcı verileri

Yıl	E-Arşiv fatura kullanıcısı	E-Fatura kullanıcısı	E-SMM kullanıcısı	E- Müstahsil makbuzu kullanıcısı	E-Defter kullanıcısı	E-İrsaliye kullanıcısı
2019	155.050	187.597	22	141	122.396	10.419
2020	321.700	332.400	187.150	11.025	203.410	93.453
2021	478.384	532.910	226.036	12.488	282.751	116.725
2022	691.002	779.379	260.644	40.807	292.768	202.405
2023	1.099.468	1.107.692	294.166	48.208	695.352	284.634

Tablo 2.2: E-Dönüşüm uygulamalarına ait düzenlenen belge adetleri

Yıl	Düzenlenen e- Arşiv fatura adedi	Düzenlenen e- Fatura adedi	Düzenlenen e-SMM adedi	Düzenlenen e- Müstahsil makbuz adedi	Düzenlenen e-Tebliğat adedi
2019	2.341.192.585	241.232.989	32	24.163	17.481.926
2020	2.873.142.411	366.655.334	9.805.204	6.010.227	8.779.021
2021	3.572.791.951	534.971.392	17.847.121	7.939.821	14.203.886
2022	4.055.632.084	731.758.486	20.381.225	9.141.841	30.795.165
2023	5.922.763.435	852.001.662	22.564.618	8.731.892	22.706.976

2.3.1 E-Beyanname

E-Beyanname, vergi mükelleflerinin vergi beyannamelerini elektronik ortamda hazırlayıp sunabildikleri bir dijital hizmettir. Geleneksel kağıt tabanlı beyanname sürecini dijitalleştirerek vergi yönetimini daha hızlı, güvenli ve etkili hale getirir. Vergi mükellefleri, e-beyanname sistemini kullanarak vergi yükümlülükleriyle ilgili bilgileri çevrimiçi olarak girebilir, beyannamelerini elektronik ortamda düzenleyebilir ve vergi dairelerine online olarak iletebilirler (340 Sıra Numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği). Bu dijital uygulama, iş süreçlerini kolaylaştırır, kâğıt kullanımını azaltır, beyanname hatalarını minimize eder ve vergi yönetiminde şeffaflığı artırır. Aynı zamanda vergi idarelerine, mükelleflerin beyanname süreçlerini daha etkili bir şekilde izleme ve yönetme imkânı tanır. E-Beyanname, vergi bildirim sürecini modernize ederek hem mükellefler hem de vergi otoriteleri için zaman ve kaynak tasarrufu sağlar (Turan ve Özgen, 2009: 137).

2.3.2 E-Belge

E-Belge, geleneksel kağıt belgelerin dijitalleştirilmiş bir formunu temsil eden, işlemlerin elektronik ortamda güvenli bir şekilde kaydedilmesini sağlayan bir dijital belgeleme sistemidir. Bu sistem, ticari işlemler sırasında oluşturulan fatura, irsaliye, sipariş gibi belgelerin elektronik formatlarda düzenlenmesine ve paylaşılmasına olanak tanır. E-Belge uygulamaları, işletmelerin kağıt kullanımını azaltmasına, belge süreçlerini hızlandırmasına ve işlem maliyetlerini düşürmesine yardımcı olur. Ayrıca, bu dijital belgeler, veri bütünlüğünü ve güvenliğini artırarak hataları minimize eder ve iş süreçlerini daha şeffaf hale getirir. Vergi idareleri tarafından da kullanılan e-belge sistemleri, vergi denetimlerini kolaylaştırır ve ticari belgelerin güvenilirliğini sağlamak adına dijital imzalama gibi güvenlik önlemlerini içerir (Tektüfekçi, 2017: 82).

2.3.3 E-Arşiv

E-Arşiv, işletmelerin satış faturalarını elektronik ortamda düzenleyip göndermelerine imkan tanıyan bir uygulamadır. Bu sistem, müşterilere kağıt faturası yerine elektronik formatlarda fatura gönderme sürecini yönetmelerine olanak sağlar. Türkiye'de, belirli kriterlere uyan mükellefler için e-arşiv uygulaması zorunlu hale gelmiştir. E-Arşiv, vergi mükelleflerinin

fatura düzenleme ve muhafaza süreçlerini dijitalleştirerek iş süreçlerini hızlandırır ve kağıt israfını önler. Ayrıca, bu elektronik sistem, vergi denetimlerini kolaylaştırarak daha şeffaf bir ticaret ortamı oluşturmayı amaçlar (Tektüfekçi, 2018: 103).

2.3.4. E-Fatura

Bu başlık altında e-fatura kavramı ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir.

E-Fatura, geleneksel kağıt faturaların dijitalleştirilmiş bir formunu temsil eden ve işletmeler arasında elektronik ortamda güvenli bir şekilde dolaşımını sağlayan bir uygulamadır. Bu sistem, ticari işlemler sırasında oluşturulan faturaların dijital formatta düzenlenmesine ve elektronik ortamda paylaşılmasına olanak tanır. E-Fatura, işletmelerin kağıt kullanımını azaltarak çevresel etkilerini düşürmelerine, belge süreçlerini hızlandırmalarına ve işlem maliyetlerini düşürmelerine yardımcı olur. Ayrıca, dijital faturaların elektronik ortamda güvenli bir şekilde iletilmesi, veri bütünlüğünü sağlar ve muhasebe işlemlerini daha şeffaf ve hatasız hale getirir. E-Fatura sistemi, vergi uyumlu bir şekilde kullanıldığında vergi süreçlerini de kolaylaştırır ve hızlandırır (Utku vd., 2014: 24).

2.3.4.1 E-Fatura Uygulamasının Yasal Dayanakları

E-Fatura uygulamasının yasal dayanakları, Türkiye'de Vergi Usul Kanunu ve ilgili mevzuatlar çerçevesinde belirlenmiştir. Türkiye'de e-fatura kullanımı, 397 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile düzenlenmiştir. Bu tebliğ, ticari işlemlerde kullanılan faturaların elektronik ortamda düzenlenmesi, gönderilmesi, alınması ve muhafaza edilmesi süreçlerini kapsar. Ayrıca, e-fatura uygulamasının yasal zemini, Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan ve güncellenen ilgili tebliğler ve duyurularla belirlenen detayları içerir. Yasal dayanaklar, işletmelerin e-Fatura sistemini yasalara uygun bir şekilde kullanmalarını sağlamak amacıyla düzenlenmiş ve zaman içinde güncellenmiştir. E-fatura kullanıcıları, bu yasal düzenlemelere uygun olarak işlemlerini gerçekleştirmekle yükümlüdürler (Doğan, 2013: 86).

V.U.K. mükerrer 242. Maddesi'nin 2 numaralı fıkrası, Maliye Bakanlığı'na, elektronik defter, kayıt ve belgelerin oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafazası ve ibrazı ile

defter ve belgelerin elektronik ortamda tutulması ve düzenlenmesi uygulamasına dair usul ve esasları belirleme yetkisi tanımaktadır. Bu kapsamda, Maliye Bakanlığı, özel hukuk tüzel kişiliğine sahip bir şirket aracılığıyla işlemleri yürütmek üzere yetkilendirilmiştir (Yürekli vd., 2016: 295). Ayrıca, V.U.K.'dan aldığı yetkiyle e-fatura uygulamasını düzenleyen bir dizi genel tebliği ve sirküleri yayınlamıştır. Bu düzenlemeler, e-fatura uygulamasına ilişkin bilgi aktarımı, uyulacak format ve standartlar, elektronik imza kullanım usul ve esasları gibi konularda detaylı yönergeler içermektedir. Maliye Bakanlığı'nın bu yetkisi, elektronik belgelerin düzenlenmesi ve muhafazasının etkin bir şekilde yönetilmesini sağlamak amacıyla verilmiştir (Gökçen ve Özdemir, 2016: 145).

2.3.4.2 E-Fatura Kapsamına Giren Mükellefler

E-Fatura uygulaması, başlangıçta ihtiyari bir uygulama olarak 397 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliğ ile hayata geçirilmiş, ancak daha sonraki düzenlemelerle zorunlu hale getirilmiştir. 421 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliğ ile belirli mükellef grupları, özellikle Petrol Piyasası Kanunu'na tabi madenî yağ lisansına sahip şirketler ve Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli III sayılı listedeki malları imal, inşa edenler arasından belirli brüt satış hasılatına sahip olanlar, e-fatura uygulamasını zorunlu olarak kullanmaya başlamıştır. Ayrıca, 454 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliği ile 2014 veya sonrasındaki hesap dönemlerinde brüt satış hasılatı 10 milyon TL ve üzeri olan mükellefler ile I ve III sayılı listedeki malları imal, inşa ve ithal edenler arasından lisansa sahip olanlar, e-fatura uygulamasını kullanmak zorunluluğuna tabi tutulmuştur. Bu düzenlemeler, elektronik belgelerin kullanımını teşvik ederken, belirli sektörler ve gelir gruplarına yönelik uygulama zorunluluklarını belirlemektedir (Nalçacı, 2015: 88-89).

509 Sıra No.lu V.U.K Genel Tebliğinde yapılan güncelleme ile aşağıda belirtilen mükellefler e-fatura uygulamasını kullanmak zorunluluğuna tabi tutulmuştur (GİB-2, 2024)

- 2022 veya sonrasındaki hesap dönemlerinde brüt satış hasılatı 3 Milyon TL ve üzeri olan mükellefler.
- Gayrimenkul veya motorlu taşıt, imal, inşa, satım, alım veya kiralama işi yapan 2022 veya sonrasındaki hesap dönemlerinde 500 Bin TL ve üzeri brüt satış hasılatı olan mükellefler.

- Mal veya hizmet satışını internet üzerinden gerçekleştiren 2020 veya 2021 dönemlerinde brüt satış hasılatı 1 Milyon TL olan, 2022 veya sonrasındaki hesap dönemlerinde brüt satış hasılatı 500 Bin TL olan mükellefler.

2.3.4.3 E-Fatura Kapsamında E-İmza ve Mali Mühür Kullanımı

E-Fatura kullanımında E-İmza ve Mali Mühür, güvenlik ve doğruluk sağlamak amacıyla kullanılan önemli unsurlardır. Elektronik fatura işlemlerinde, işletmelerin ve mükelleflerin güvenli elektronik iletişimini sağlamak için E-İmza ve Mali Mühür kullanımı zorunlu hale getirilmiştir. E-İmza, belgelerin elektronik ortamda imzalanmasını sağlayan bir dijital imza sistemidir. Bu imza, belgenin güvenilirliğini ve bütünlüğünü korurken, işlemi gerçekleştiren kişinin kimliğini de doğrular. Mali Mühür ise, mükelleflerin finansal belgelerini elektronik ortamda güvenli bir şekilde imzalamak için kullanılır. Bu mühür, belge üzerindeki bilgilerin değiştirilmediğini ve belgenin doğruluğunu garanti eder. Her iki unsuru kullanmak, E-Fatura sürecinde veri bütünlüğünü sağlar, yetkilendirilmiş kişilerin işlemleri gerçekleştirdiğini doğrular ve elektronik belgelerin güvenliğini temin eder (Doğan vd., 2015: 157). E-İmza ve Mali Mühür kullanımı, e-fatura süreçlerinde hukuki geçerliliği sağlamak ve elektronik belgelerin güvenliğini artırmak için önemli bir adımdır. Bu uygulamalar, elektronik belgelerin güvenli bir şekilde oluşturulmasını, imzalanmasını ve saklanmasını mümkün kılarak işletmelerin dijital dönüşüm süreçlerine uyum sağlamalarına yardımcı olur (Işık vd., 2014: 33).

2.3.4.4 E-Fatura Yükümlülüklerini Yerine Getirmemenin Cezaları

E-Fatura yükümlülüklerini yerine getirmemenin ciddi cezai yaptırımları bulunmaktadır. Vergi mevzuatına uygun olarak e-fatura kullanma zorunluluğuna sahip olan mükellefler, bu yükümlülüklerini ihmal etmeleri durumunda çeşitli cezalara maruz kalabilirler. Öncelikle, e-fatura kullanma zorunluluğuna sahip olan bir mükellefin, bu sistemde kayıtlı olmaması veya e-Fatura düzenlememesi durumunda, her bir fatura için asgari 3.000 TL'lik bir idari para cezası uygulanabilir. Ayrıca, e-fatura kullanımının gerektirdiği diğer yükümlülükleri yerine getirmemek, eksik veya hatalı kullanmak gibi durumlar da çeşitli cezai yaptırımlara neden olabilir (Nalçacı, 2015: 89). Bu cezalar, Vergi Usul Kanunu'na tabi olarak belirlenir ve mükelleflerin dijital fatura süreçlerine uyum sağlamalarını teşvik etmek amacıyla

uygulanır. E-Fatura yükümlülüklerine riayet etmeyen işletmeler, maliyetlerin ötesinde ciddi yaptırımlarla karşılaşabilirler. Bu nedenle, vergi mevzuatına uygun şekilde e-fatura kullanımına özen göstermek ve gerekli yükümlülükleri yerine getirmek, işletmelerin cezai sorumluluklardan kaçınmalarını sağlar (Kefe ve Kanarış, 2019: 167).

E-Fatura yükümlülüklerini yerine getirmemenin cezai yaptırımları, Vergi Usul Kanunu'nun ilgili hükümlerine dayanır. Bu yaptırımlar şu şekildedir (Doğın, 2013: 4-7):

- İdari Para Cezaları: E-Fatura düzenleme yükümlülüğünü ihlal eden mükelleflere her bir fatura için belirli bir tutarda idari para cezası uygulanabilir. Bu ceza, eksik veya hatalı düzenlenen faturalar için de geçerlidir.
- Zorunlu E-Fatura Kaydına İlişkin Cezalar: E-Fatura kullanma zorunluluğuna sahip olan mükellefler, bu sistemde kayıtlı olmamak veya e-fatura düzenlememek durumunda cezai yaptırımlarla karşılaşabilirler.
- Diğer Yükümlülükleri Yerine Getirmeme Cezaları: E-Fatura kullanımıyla ilgili diğer yükümlülükleri yerine getirmemek, örneğın, düzenli olarak e-fatura raporları vermemek gibi durumlar da cezai yaptırımlara neden olabilir.

Cezaların miktarları ve uygulama şekilleri, ihlalin türüne, tekrar edilip edilmemesine, mükellefin tutumuna ve vergi dairesinin takdirine bağılı olarak değışebilir. Bu nedenle, işletmelerin vergi mevzuatına uygun şekilde e-fatura süreçlerini yönetmeleri önemlidir. E-Fatura sistemine geçiş ve bu süreçlerin düzenli bir şekilde yönetilmesi, mükelleflerin yasal yükümlülüklerine uygunluğunu sağlar ve cezai durumlarla karşılaşmalarını engeller (Utku vd., 2014: 25).

2.3.4.5 E-Fatura Sistemi ve Genel İşleyişı

E-Fatura sistemi, geleneksel kağıt faturaların dijital ortamda oluşturulması, gönderilmesi, alınması, saklanması ve işlenmesine yönelik bir elektronik belgeleme sistemidir. Bu sistem, vergi mevzuatına uygunluğu sağlamak, iş süreçlerini hızlandırmak, kağıt kullanımını azaltmak ve vergiye uyumlu bir ortam oluşturmak amacıyla kullanılır (Doğın vd., 2015: 157). E-Fatura sistemi ve genel işleyişı hakkında genel işleyiş şu şekildedir (Ergen ve Kılınçkaya, 2014: 283-284):

- Oluşturma ve Gönderme:

İşletmeler, e-fatura sistemini kullanarak dijital faturalarını oluştururlar. Bu faturalar, standart bir formatta düzenlenir ve e-fatura portalı veya özel entegrasyonlar aracılığıyla alıcıya iletilir. Gönderilen fatura, alıcının e-fatura sistemine otomatik olarak düşer.

- Entegrasyon:

İşletmeler, e-fatura süreçlerini muhasebe yazılımları veya ERP sistemleri gibi iş süreçlerine entegre edebilirler. Bu entegrasyonlar, fatura oluşturma sürecini hızlandırır, hataları minimize eder ve verimliliği artırır.

- Alım ve Onaylama:

Alıcı işletme, e-fatura sistemine düşen faturayı alır. Alınan fatura, muhasebe sistemiyle otomatik olarak entegre olabilir. Alıcı, faturayı inceleyerek onaylar ve muhasebe kayıtlarını günceller.

- Elektronik İmza ve Mali Mühür:

E-Fatura, güvenli bir şekilde iletilmesi için dijital imza ve mali mühür kullanır. Bu, belgelerin bütünlüğünü sağlar ve sahte belgelerin nlenmesine yardımcı olur.

- Vergiye Uyum ve İzlenebilirlik:

E-Fatura sistemleri, vergi mevzuatına uygun olacak şekilde tasarlanmıştır. Belirli bir standarta göre düzenlenen faturalar, vergi dairesi tarafından kolayca izlenebilir ve denetlenebilir.

- Depolama ve Arşivleme:

E-Fatura sistemleri, belgelerin dijital ortamda güvenli bir şekilde depolanmasına imkan tanır. Bu, kağıt kullanımını azaltır, arşivleme süreçlerini kolaylaştırır ve belgeleme için fiziksel depolama alanından tasarruf sağlar.

- Raporlama:

E-Fatura sistemleri, işletmeye özgü raporlama ihtiyaçlarını karşılamak üzere özelleştirilebilir. Gelir, gider ve vergi raporları gibi çeşitli raporlar otomatik olarak oluşturulabilir.

2.3.4.6 E-Fatura Oluşturma Süreci ve Aşamaları

E-Fatura oluşturma süreci, geleneksel kağıt faturaların dijital ortama aktarılmasını içeren bir dizi aşamadan oluşur. E-Fatura oluşturma sürecinin temel aşamaları şunlardır (Tuncer, 2014: 11-12):

1. Fatura Bilgilerinin Girişi:

- İlk adım, fatura oluşturma sürecidir. İşletmeler, müşterileri için düzenlenecek olan fatura bilgilerini girer. Bu, müşteri bilgileri, mal veya hizmet detayları, miktarlar, birim fiyatlar, vergi oranları ve diğer gerekli bilgileri içerir.

2. Dijital Belge Standartlarına Uyum:

- Fatura oluşturulurken, belge standartlarına uygunluğa dikkat edilmelidir. Türkiye'de, Türkiye Elektronik Fatura Uygulama Tebliği'ne uygun bir formatta düzenlenmesi gerekmektedir.

3. Elektronik İmza ve Mali Mühürleme:

- Oluşturulan fatura, işletme tarafından dijital olarak imzalanır ve mali mühür ile mühürlenir. Bu adım, belgenin bütünlüğünü sağlar ve dijital güvenliği temin eder.

4. Fatura Entegrasyonu:

- Oluşturulan e-fatura, işletmenin muhasebe yazılımına veya ERP sistemine entegre edilir. Bu entegrasyon, fatura bilgilerinin otomatik olarak muhasebe kayıtlarına geçmesini sağlar.

5. Fatura Gönderme:

- İşletme tarafından oluşturulan ve entegre edilen e-fatura, müşteriye veya alıcıya iletilir. Fatura, genellikle e-fatura portalı, e-posta, entegrasyonlu yazılımlar veya özel bir iletim yöntemiyle gönderilir.

6. Alıcı Tarafındaki İşlemler:

- Alıcı işletme, aldığı e-fatura bilgilerini kendi muhasebe sistemine entegre eder. Bu entegrasyon sayesinde alıcı tarafında da otomatik muhasebe kayıtları oluşturulabilir.

7. Vergi Dairesine Bildirim:

- Türkiye'de vergi mükellefleri, düzenledikleri e-faturaları Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirmek zorundadır. Bu, belirli bir süre içinde elektronik ortamda gerçekleştirilir.

8. Fatura Arşivleme:

- Oluşturulan e-faturaların dijital olarak arşivlenmesi gerekmektedir. Bu, belgelerin ilerideki denetimler veya muhasebe süreçleri için erişilebilir olmasını sağlar.

2.3.4.7 E-Fatura Senaryoları

E-Fatura uygulamasında faturalar, temel veya ticari senaryoya göre düzenlenebilmektedir. Temel e-fatura veya ticari e-faturada, fatura içeriği değişmemekte; fakat itiraz yöntemi değişmektedir. Alıcı, temel e-faturaya itirazını sistemden yapamazken ticari e-faturada alıcı 8 gün içerisinde sistem üzerinden itiraz edebilir. Temel e-fatura olarak düzenlenen faturalar GİB'in internet sitesinde yer alan "E-Fatura İptal Portalı" üzerinden mali mühürle giriş sağlanarak itirazını gerçekleştirebilir. Ayrıca, alıcı, her iki senaryoya ait itiraz talebini harici itiraz yöntemlerini kullanarak da yapabilmektedir (GİB-3,2024).

E-Fatura senaryoları, işletmelerin fatura süreçlerini nasıl yönetecekleri konusunda çeşitli kullanım durumlarını içerir. Örneğin, birinci senaryo olan temel e-Fatura senaryosu, satıcıların müşterilere dijital fatura göndermelerini içerir. Bu sayede işletmeler, kağıt belgelerle uğraşmadan işlemlerini tamamlayabilir ve fatura alışverişini daha hızlı bir şekilde gerçekleştirebilir. İkinci senaryo ise otomatik entegrasyon senaryosudur. Bu durumda, işletmeler kendi iç muhasebe ve finans sistemlerini e-Fatura platformuyla entegre ederler. Bu entegrasyon sayesinde, fatura işlemleri otomatik hale gelir, veri girişi hataları en aza indirilir ve iş süreçleri daha verimli bir şekilde yönetilebilir (Yıldırım, 2013: 117). İşletmeler arası ticarete bu otomatik entegrasyon, süreçleri daha sorunsuz hale getirir ve manuel müdahaleyi azaltır. Bu senaryoların işletmelere sunduğu avantajlar arasında zaman

tasarrufu, hata riskinin azalması, iş süreçlerinin hızlanması, daha düşük maliyetler ve çevre dostu bir yaklaşım bulunmaktadır (Yanık ve Karadaş, 2013: 135).

2.3.4.8 E-Fatura Uygulamasından Yararlanma Yöntemleri

E-Fatura uygulamasından yararlanmak için işletmeler, belirli yöntemleri takip ederler. Bu yöntemler, işletmelere e-fatura uygulamasından en iyi şekilde yararlanma esnekliği sunar. İşletmeler, kendi gereksinimlerine ve operasyonel yapısına en uygun olan yöntemi seçerek e-fatura süreçlerini etkili bir şekilde yönetmektedirler (Gökçen ve Özdemir, 2016: 146).

Portal (Gelir İdaresi Başkanlığı E-Fatura Portal) Yöntemi:

E-Fatura uygulamasından yararlanma yöntemlerinden biri olan "E-Fatura Portalı," işletmelerin Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından sunulan resmi bir platformu kullanarak e-fatura süreçlerini yönetmelerini sağlamaktadır. Bu yöntemin uygulanması ilk olarak, işletmeler GİB'in resmi web sitesinde bulunan e-fatura portalına kayıt olmalıdır. Bu kayıt sürecinde, işletmeler vergi mükellefiyetine dair gerekli bilgileri sağlayarak sisteme dahil olurlar. Bu aşama, işletmelerin resmi olarak e-fatura uygulamasına kayıt olmalarını sağlar. Kayıt işlemi tamamlandıktan sonra, işletmelerin belirlediği yetkililer, sisteme giriş yaparak kimlik doğrulama ve yetkilendirme adımlarını gerçekleştirirler. Bu aşamada, sistemi kullanacak kişilerin kimlikleri doğrulanır ve gerekli yetkilendirmeler yapılır (Işık vd., 2014: 34). E-Fatura Portalı üzerinden yürütülen süreçlerde, işletmeler fatura oluşturma, gönderme, alım ve ödemeleri takip etme gibi işlemleri gerçekleştirebilirler. Ayrıca, portal üzerinden düzenlenen faturaların resmi belgeleri oluşturularak muhafaza edilir. Bu yöntem, işletmelere GİB'in sağladığı güvenli ve resmi altyapı üzerinden e-fatura süreçlerini yürütme imkanı tanır. Her aşamada elektronik ortamda tutulan belgeler, güvenli bir şekilde muhafaza edilir ve vergi ile ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmesine olanak sağlar (Utku vd., 2014: 25).

Entegrasyon Yöntemi:

Entegrasyon yöntemi, işletmelerin e-fatura uygulamalarından en etkili şekilde yararlanmalarını sağlamak amacıyla geliştirilen bir yaklaşımı ifade eder. Bu yöntem, işletmelerin mevcut muhasebe veya ERP (Enterprise Resource Planning) sistemlerini e-

fatura platformlarıyla birleştirmelerini önerir. Entegrasyon süreci, mevcut muhasebe yazılımlarının e-fatura sistemine bağlanarak, finansal verilerin hızlı, hatasız ve tutarlı bir şekilde paylaşılmasını sağlar. Entegrasyonun temel avantajlarından biri, veri bütünlüğünü korumasıdır. Bu yöntem sayesinde, muhasebe ve finansal verilerin çift girişi önlenir, bu da hataların azalmasına ve finansal tutarlılığın artmasına katkı sağlar (Kefe ve Kanarlı, 2019: 168). Ayrıca, işletmeler mevcut altyapılarını kullanarak e-fatura sistemine entegre oldukları için ek bir yazılım veya altyapı yatırımına gerek kalmaz. Entegrasyon yöntemi, işletmelere zaman ve maliyet tasarrufu sağlar. Aynı bir e-fatura sistemine geçiş sürecinde yaşanan zorlukları en aza indirir ve işletmelerin süreçleri kesintiye uğratmadan dijitalleşme avantajlarından faydalanmasına olanak tanır. Aynı zamanda, bu entegrasyon sayesinde işletmeler, finansal verileri üzerinde daha etkili kontrol sağlar ve hızlı karar alma süreçlerine olanak tanır. Sonuç olarak, entegrasyon yöntemi işletmelerin e-fatura uygulamalarını kullanma süreçlerini optimize eder, veri bütünlüğünü korur ve mevcut altyapılarından en iyi şekilde faydalanmalarını sağlar (Nalçacı, 2015: 89).

Özel Entegrasyon Yöntemi:

Özel entegrasyon yöntemi, işletmelerin e-fatura uygulamalarından en iyi şekilde yararlanabilmeleri için geliştirilmiş bir entegrasyon yaklaşımını temsil eder. Bu yöntem, işletmelerin özel ihtiyaçlarına uygun olarak özelleştirilebilen entegrasyon çözümlerini içerir. Özel entegrasyon, genellikle işletmelerin mevcut muhasebe veya ERP (Enterprise Resource Planning) sistemleriyle e-fatura platformları arasında tam ve etkili bir entegrasyon sağlamak üzere tasarlanır (Tuncer, 2014: 12). Özel entegrasyonun temel avantajlarından biri, işletmelere esneklik sunmasıdır. İşletmeler, kendi iş süreçleri, muhasebe altyapısı ve özel gereksinimlerine göre entegrasyonu özelleştirebilirler. Bu, e-fatura uygulamalarından en verimli şekilde faydalanabilmelerini ve süreçlerini en iyi şekilde optimize etmelerini sağlar. Ayrıca, özel entegrasyon yöntemi işletmelere özel güvenlik ve uyumluluk gereksinimlerini karşılama yeteneği sağlar. İşletmeler, kendi endüstri standartlarına, veri güvenliği politikalarına ve diğer spesifik gereksinimlere uygun olarak entegrasyonlarını yapılandırır. Sonuç olarak, özel entegrasyon yöntemi, işletmelere e-fatura uygulamalarını en iyi şekilde entegre etme ve özelleştirme esnekliği sunar. Bu yaklaşım, işletmelerin kendi özel ihtiyaçlarına uygun bir entegrasyon çözümü oluşturarak dijitalleşme avantajlarından tam anlamıyla faydalanmalarını sağlar (Yanık ve Karadaş, 2013: 136).

2.3.4.9 E-Faturanın Avantajları ve Dezavantajları

E-Fatura kullanımının bir dizi avantajı ve dezavantajı bulunmaktadır.

Avantajlar (Turan ve Özgen, 2009: 138; Kefe ve Kanarğ, 2019: 168; Tuncer, 2014: 13; Yıldırım, 2013: 118):

- Çevre Dostluğu: Kağıt kullanımını azaltarak çevresel etkileri en aza indirir.
- Maliyet Tasarrufu: Kağıt, yazıcı, mürekkep gibi ofis malzemelerinden tasarruf sağlar.
- Hızlı İşlem: Manuel işlemlerin yerini alarak işlemleri hızlandırır ve zaman kazandırır.
- Kolay Takip ve Arşivleme: Elektronik format, faturaların kolayca takip edilmesini ve arşivlenmesini sağlar.
- İnsan Hatasının Azalması: Otomatik süreçler sayesinde insan hatalarını en aza indirir.

Dezavantajlar (Turan ve Özgen, 2009: 138; Kefe ve Kanarğ, 2019: 168; Tuncer, 2014: 13; Yıldırım, 2013: 118):

- Bağımlılık ve Güvenlik Endişeleri: Teknolojiye bağımlılık yaratır ve güvenlik konularında endişelere yol açabilir.
- Bağlantı Sorunları: İnternet bağlantısı olmaksızın işlem yapamama riski bulunabilir.
- Geçiş Maliyeti: Elektronik sistemlere geçiş maliyetli olabilir.
- Uyumluluk Sorunları: İşletmeler arasında kullanılan farklı e-fatura platformları uyumsuzluk sorunlarına neden olabilir.
- Bilgi Teknolojisi Altyapısı: İşletmelerin bilgi teknolojisi altyapısının güçlü olmaması durumunda sorunlara yol açabilir.

E-Fatura kullanımının avantajları ve dezavantajları, işletmenin ihtiyaçlarına, teknolojik yetkinliğine ve endüstri gereksinimlerine bağlı olarak değişebilir.

2.3.5. E-Defter

Bu başlık altında e-defter ile ilgili genel bilgiler yer almaktadır.

" E-Defter " terimi, elektronik defter anlamına gelir ve genellikle muhasebe kayıtlarının dijital bir ortamda tutulmasını ifade eder. Geleneksel kağıt tabanlı defterlerin yerine geçen bu dijital kayıt sistemleri, işletmelerin muhasebe süreçlerini daha hızlı, güvenilir ve etkili bir şekilde yönetmelerine olanak tanır (Altaş, 2013: 96).

E-Defterler, vergi mevzuatına uygun bir şekilde elektronik ortamda muhasebe kayıtlarını saklamak için kullanılır. Elektronik defter uygulamaları genellikle özel bir yazılım veya çevrimiçi platformlar aracılığıyla işler. Bu sistemlerde finansal belgeler, fatura bilgileri, gelir gider tabloları ve diğer muhasebe kayıtları dijital formatta tutulur. Elektronik defterler, işletmelerin muhasebe süreçlerini otomatikleştirmelerine, zaman ve kaynak tasarrufu yapmalarına, hataları azaltmalarına ve vergi uyumluluğunu sağlamalarına yardımcı olur. E-Defter uygulamaları genellikle vergi daireleri tarafından belirlenen standartlara uygun olmaktadır (Doğan ve Tercan, 2014: 80)

2.3.5.1 E-Defter Uygulamasının Yasal Dayanakları

Elektronik defter uygulamalarının yasal dayanakları, genellikle ülkelerin vergi mevzuatları, muhasebe standartları ve elektronik belge düzenlemeleri gibi hukuki düzenlemelerle belirlenir. Vergi kanunları ve yönetmelikleri, işletmelerin muhasebe kayıtlarını tutma ve belgeleri saklama yükümlülüklerini düzenler; bu noktada elektronik defter uygulamalarının vergi mevzuatına uyumlu olması kritik önem taşır (Er vd., 2013: 63). Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS) veya ulusal muhasebe standartları, işletmelerin finansal raporlama ve kayıt tutma süreçlerini düzenleyerek elektronik defter uygulamalarının muhasebe standartlarına uygunluğunu belirler. Elektronik belge düzenlemeleri de elektronik defter uygulamalarının kullanımını ve dijital belgelerin düzenlenip saklanmasını düzenleyen önemli yasal dayanaklardır. Ayrıca, bu uygulamaların bilgi teknolojisi ve veri güvenliği yasalarına uygun olarak kullanıcı verilerinin güvenliğini sağlaması da beklenir. Bu çeşitli yasal dayanaklar, elektronik defter uygulamalarının güvenilirliğini, uyumluluğunu ve kullanımını sağlamak amacıyla titiz bir şekilde takip edilmektedir (Özer, 2015: 66).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 64. maddesi, ticari defterlerin fiziksel veya elektronik ortamda nasıl tutulacağını, kayıt zamanını, onay yenileme ve açılış-kapanış onaylarının şekil ve esaslarını Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı'nın müştereken çıkardığı tebliğle belirleme yetkisini içermektedir. Bu bağlamda, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı, Türk Ticaret Kanunu'ndan aldıkları yetkiyle e-defter uygulamasını düzenlemek üzere 1 Sıra No.lu ve 2 Sıra No.lu e-defter Genel Tebliğlerini yayımlamıştır. Ayrıca, Maliye Bakanlığı, Vergi Usul Kanunu'ndan aldığı yetkiye dayanarak e-defter uygulaması kapsamında 421 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliği ve 67 Sıra No.lu V.U.K. sirkülerini yayımlamıştır. Bu düzenlemeler, ticari defterlerin elektronik ortamda tutulmasıyla ilgili usul ve esasları belirleyerek, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı'nın yetkilerini ve sorumluluklarını düzenlemektedir (Tercan, 2015: 72).

2.3.5.2 E-Defter Kapsamına Giren Mükellefler

2012 tarihli 421 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliği, e-defter uygulamasına zorunlu olarak katılması gereken mükellef gruplarını belirlemiştir. Bu gruplar arasında, 5015 Sayılı Petrol Piyasası Kanunu'na tabi madenî yağ lisansına sahip olanlar ve bu mükelleflerden 2011 yılında mal alanlar ile 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli (III) sayılı listedeki malları imal ve inşa edenler ve bu mükelleflerden 2011 yılında mal alanlar yer almaktadır. Bu kapsamda, 31 Aralık 2011 tarihi itibarıyla belirli bir brüt satış hasılatına sahip olan mükellefler, e-defter uygulamasına geçme zorunluluğuna tabi tutulmuştur.

Daha sonra, 2015 tarihli 454 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliği ile e-defter uygulamasının kapsamı genişletilmiştir. Bu genişletme, 2014 veya sonraki hesap dönemlerinde brüt satış hasılatı 10 Milyon TL ve üzeri olan mükellefleri, 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli I Sayılı listedeki malların imali, ithali, teslimi gibi faaliyetler nedeniyle Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan lisans alan mükellefleri ve Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli III sayılı listedeki malları imal, inşa ve ithal eden mükellefleri kapsamaktadır. Bu şekilde, e-defter uygulamasına katılma zorunluluğu olan mükellef grupları genişletilmiş ve belirli brüt satış hasılatı veya faaliyet türü kriterleri getirilmiştir (GİB-5, 2024).

Elektronik Defter Genel Tebliği (1 Sıra Numaralı)'nde Değişiklik Yapılmasına Tebliği (5

Sıra Numaralı) ile e-defter uygulamasının kapsamı genişletilmiş ve bilanço esasına göre defterini tutan mükellefler için 1 Ocak 2025 tarihinden başlamak üzere e-defter uygulamasına geçme zorunluluğuna tabi tutulmuştur (GİB-6, 2024).

Zorunlu olduğu halde e defter uygulamasına geçmeyenler için Vergi Usul Kanununda belirtilen cezai yaptırımlar uygulanır.

2.3.5.3 E-Defter Standardı XBRL ve XBRL-GL Taksonomisi

E-Defter uygulamasında kullanılan standartlardan biri "XBRL" (eXtensible Business Reporting Language) ve "XBRL-GL" (General Ledger) taksonomisidir. E-Defter uygulamalarında XBRL ve XBRL-GL kullanımı, finansal veri analizi, raporlama ve uyumluluk açısından büyük önem taşır. Bu standartlar, finansal bilgilerin doğru ve tutarlı bir şekilde paylaşılmasını sağlayarak işletmelerin maliyetleri düşürmelerine ve süreçleri daha etkili hale getirmelerine yardımcı olur (Türkay, 2014: 62). Bu standartlar hakkında genel bilgiler şu şekildedir:

XBRL (eXtensible Business Reporting Language) (Tercan, 2015: 73):

- XBRL, işletmelerin finansal bilgilerini standartlaştırılmış ve elektronik bir formatta raporlamalarını sağlamak için kullanılan açık bir standart dilidir.
- Finansal raporlamada kullanılan etiketleme sistemidir. Bu sayede finansal bilgilerin daha hızlı ve etkili bir şekilde paylaşılmasını, analiz edilmesini ve karşılaştırılmasını sağlar.
- Türkiye'de e-defter uygulamalarında XBRL standardı, finansal tablo ve raporların elektronik ortamda düzenlenmesinde ve paylaşılmasında kullanılır.

XBRL-GL (General Ledger) Taksonomisi (Doğan, 2012: 17):

- XBRL-GL, genel muhasebe kayıtlarını standartlaştırmak amacıyla kullanılan bir XBRL taksonomisidir.

- Genel muhasebe kayıtları, işletmelerin mali durumunu ve işlemlerini gösteren temel finansal bilgileri içerir. XBRL-GL, bu kayıtların etiketlenmiş bir formatta ifade edilmesini sağlar.
- E-Defter uygulamalarında XBRL-GL taksonomisi, genel muhasebe kayıtlarının standardize edilmesini ve elektronik ortamda paylaşılmasını kolaylaştırır.

2.3.5.4 E-Defter Başvurusu ve Kullanma

E-Defter uygulamasını kullanmak isteyen mükellefler için başvuru ve kullanma süreci belirli adımları içerir. Mükellefler, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın internet sitesinde yer alan başvuru sayfasından e-defter kullanımı için başvuruda bulunmalıdır. Başvuruda, işletmenin temel bilgileri, vergi kimlik numarası, unvanı, iletişim bilgileri gibi önemli bilgilerin yanı sıra, e-defter kullanımını talep edilen dönemler ve muhasebe programı bilgileri de yer alır. Başvuruların ardından, Gelir İdaresi Başkanlığı, başvuruyu değerlendirir ve uygun bulduğu takdirde mükellefe e-defter uygulamasını kullanma yetkisi verir (Elçin vd., 2018: 18).

E-Defter kullanmaya hak kazanan mükellefler, uyumlu bir muhasebe yazılımı kullanmalı ve muhasebe kayıtlarını elektronik ortamda düzenlemelidir. Elektronik defterlerin oluşturulması, kaydedilmesi, muhafaza edilmesi ve gerektiğinde ibraz edilmesi, belirlenen standartlara uygun olarak gerçekleştirilmelidir. E-Defter uygulaması, muhasebe süreçlerini daha etkili ve hızlı bir şekilde yönetmeye olanak tanıyan, aynı zamanda vergi uyumluluğunu artıran önemli bir dijital araçtır (Tektüfekçi, 2017).

E-Defter kullanmaya hak kazananlar, e-Defter'e geçiş için aşağıda belirtilen adımları takip etmelidir.

- Mali mühür veya NES edinilmesi,
- Uyumlu bir muhasebe yazılımı kullanmalı,
- E-Defter başvurusu.

E-Defter başvurusu, GİB'in internet sitesinden “e-defter başvuru formu ve taahhütnamesi” doldurulup ve mali mühürle onaylanıp ya da NES ile imzalanarak yapılır. GİB talepleri inceleyerek karara bağlar.

2.3.5.5 E-Defter Oluşturma Süreci ve Aşamaları

E-Defter kullanıcıları, belirlenen standartlara ve formatlara uygun olarak aylık periyotlarda e-defter oluşturma ve saklama işlemlerine başlar. Bu süreç, vergi mevzuatına uygun bir şekilde dijital defterlerin hazırlanmasını içerir ve 1 Sıra No.lu E-Defter Genel Tebliği tarafından belirlenen adımları takip eder (Acar ve Öksüz, 2013: 67):

- Bireysel kullanıcılar, kendi yetki alanları içinde e-defterlerini oluşturur. Bu defterler, e-imza veya mali mühür ile güvenli bir şekilde tamamlanır.
- Kurumsal kullanıcılar, yetkileri çerçevesinde e-defter oluşturur ve bu defterleri mali mühür kullanarak imzalar.
- İmzalı veya mühürlü defterler için berat dosyaları oluşturulur ve bu dosyalar, elektronik defter uygulaması üzerinden Başkanlığın onayına sunulur.
- Başkanlık tarafından onaylanan mali mühür içeren belgeler, elektronik defter tutanlar tarafından indirilir ve gerektiğinde ibraz edilmemek üzere ilgili elektronik defterle birlikte güvenli bir şekilde saklanır.

E-Defter oluşturma süreci, belirli adımlar ve süreçler çerçevesinde gerçekleştirilir. Bu süreçlerin ana adımları aşağıdaki gibidir:

- Uyumluluk Onayı: E-Defter uygulamasına geçişte ilk adım, kullanılan bilgi işlem yazılımının uyumlu olduğuna dair onayın alınmasıdır. Bu onay, yasal düzenlemelere uygun olarak alınmalıdır.
- Defter Kayıt Süreçleri: Vergi kanunlarına uygun şekilde, belirli dönemler için (genellikle aylık) defter kayıtları oluşturulur. Bu kayıtlar, belirlenmiş formata uygun olmalıdır.
- Defter Hazırlığı: Defterler, tebliğlerde belirtilen süre ve formatlara göre hazırlanır. Bu süreçte, verilerin doğruluğu ve eksiksizliği sağlanmalıdır.
- Mühürleme ve İmza: Hazırlanan defterler, yetkili kişiler (gerçek ya da tüzel kişiler) tarafından elektronik olarak imzalanır ve mühürlenir. Bu işlem, defterin yasal geçerliliğini sağlamada kritik bir adımdır.

- Onay: İmzalanan ve mühürlenlen defterlerin onayları alınır. Bu adım, defterin yasal olarak geçerli olduğunu gösterir.
- Defter Beratı Hazırlığı: Onaylanan defterlerin beratı, yine yasal düzenlemelere uygun olarak hazırlanır ve elektronik olarak imzalanır. Berat, defterin bütünlüğünü ve doğruluğunu koruma altına alır.
- Beratın Yüklenmesi: Hazırlanan defter beratı, Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) sistemine yüklenir. Bu süreç, e-Defter'in GİB tarafından kayıt altına alınmasını sağlar.
- GİB Onayı: Yüklenen defter beratı, GİB tarafından incelenir ve onaylanır. Onaylanan beratlar, yasal olarak geçerli sayılır ve bu süreç tamamlanmış olur.

Bu süreçlerin tamamlanması, e-defter uygulamasının doğru ve yasal bir şekilde yürütülmesini sağlar. Süreç boyunca dikkat edilmesi gereken temel husus, her adımın yasal düzenlemelere uygun olarak gerçekleştirilmesidir (GİB-4, 2024).

2.3.5.6 E-Defter Kapsamında Defter Beratı ve Zaman Damgası Kullanımı

E-Defter beratı, elektronik defterlerin değişmezliğini ve doğruluğunu belgeleyen Başkanlık tarafından onaylanmış bir elektronik dosyadır. 1 Sıra No.lu E-Defter Genel Tebliğine göre oluşturulan bu berat, e-defterin türü, dönemi, oluşturulma tarihi, numarası, mükellef ve malî müşavir bilgileri ile GİB onay bilgilerini içerir. E-Defterin hukuki geçerliliği, beratın varlığına bağlıdır; dolayısıyla, beratı olmayan bir e-defter hukuki olarak geçerli değildir. GİB onayından sonra berat değiştirilemez (Arsoy vd., 2018: 2).

E-Defter ve berat dosyaları GİB sistemine iki farklı seçenekle yüklenir: Aylık yükleme veya geçici vergi döneminde yükleme tercihi seçilerek yüklenebilir. Yükleme son tarihleri GİB web sitesinde sunulur.

2.3.5.7 E-Defter Uygulamasında Sorumluluk ve Cezai Müeyyideler

E-Defter uygulamasında yerine getirilmesi gereken sorumluluklar ve ihlal edilmesi durumunda uygulanacak cezai müeyyideler, mükelleflerin ve yetkilendirilmiş kullanıcıların belirli kurallara uymalarını sağlamak amacıyla düzenlenmiştir (Kestane ve Kurnaz, 2019:

150). Bu kapsamda, Türkiye'de e-defter uygulamasında sorumluluklar ve cezai müeyyideler aşağıdaki temel unsurları içermektedir (Şen, 2016: 397; Kılıç ve Anadolu, 2018: 67):

Veri Doğruluğu ve Tamamlığı Sorumluluğu:

- Mükellefler ve yetkilendirilmiş kullanıcılar, e-Defter'e kaydedilen bilgilerin doğru, eksiksiz ve güncel olduğundan sorumludur.
- Muhasebe kayıtlarının yanlış, eksik veya yanıltıcı olması durumunda, bu durumu düzeltmek ve gerekli düzeltmeleri yapmak mükellefiyetleri altındadır.

Onay ve İmza Sorumluluğu:

- E-Defter 'deki belgelerin ve kayıtların onaylanması veya imzalanması, belirli yetkilere sahip olan kişilerin sorumluluğundadır.
- Bu süreçte e-imza veya mali mühür kullanımı gibi güvenli elektronik imza yöntemleri, veri bütünlüğünü ve güvenliğini sağlamak amacıyla önemlidir.

Zamanında İbraz Sorumluluğu:

- E-Defterlerin zamanında ve belirlenen süreçlere uygun olarak ibraz edilmesi sorumluluğu bulunmaktadır.
- İlgili döneme ait e-defterlerin belirlenen tarihlerde Gelir İdaresi Başkanlığı'na sunulması gerekmektedir.

Cezai Müeyyideler:

- E-Defter uygulamasında kurallara uymayanlar, Vergi Usul Kanunu ve ilgili mevzuata aykırı davranışlar cezai müeyyidelere maruz kalabilir.
- Cezai müeyyideler arasında para cezaları, geçici vergi beyannamesinin verilmemesi durumunda stopaj oranında artış ve belirli durumlarda defter beyan sistemine geçiş zorunluluğu gibi yaptırımlar bulunabilir.

Bu sorumluluklar ve cezai müeyyideler, e-defter uygulamasının düzenli ve güvenilir bir

şekilde işlemlerini sağlamak, vergi usul kurallarına uyumu güvence altına almak ve dijital ortamda muhasebe kayıtlarının doğruluğunu korumak amacıyla belirlenmiştir (Şen, 2016: 397).

2.3.5.8 E-Defter Uygulamasının Avantajları ve Dezavantajları

E-Defter uygulaması, dijital ortamda muhasebe kayıtlarını düzenlemek ve Gelir İdaresi Başkanlığı'na elektronik olarak sunmak amacıyla kullanılan bir sistemdir (Acar ve Öksüz, 2013: 68). Bu uygulamanın avantajları ve dezavantajları şu şekildedir:

Avantajlar (Altaş, 2013: 97; Özer, 2015: 67; Tercan, 2015: 73):

- E-Defter uygulaması, muhasebe kayıtlarını dijital ortamda tutma imkanı sağlar. Bu, kağıt tabanlı defterlerin yerine geçerek veri yönetimini daha etkili hale getirir.
- Elektronik defter tutma işlemi manuel defter tutma sürecine göre daha hızlı ve kolaydır. Kayıtların elektronik olarak düzenlenmesi ve gönderilmesi işlemleri zaman tasarrufu sağlar.
- Elektronik defterde yapılan hatalar, dijital ortamda daha kolay tespit edilebilir ve düzeltilir. Revizyonlar daha hızlı ve hatasız bir şekilde gerçekleştirilebilir.
- E-Defter uygulamasında kullanılan güvenli elektronik imza yöntemleri, veri bütünlüğünü ve güvenliğini sağlar. Bu, yetkisiz erişimlere karşı koruma sağlar.
- Kağıt tabanlı defterlerin kullanımının azalması çevre üzerinde olumlu bir etki yaratır. E-Defter uygulaması, sürdürülebilirlik açısından çevre dostu bir seçenektir.

Dezavantajlar (Altaş, 2013: 97; Özer, 2015: 67; Tercan, 2015: 73):

- E-Defter uygulaması, teknolojiye bağımlıdır. Teknolojik sorunlar, aksaklıklar veya sistem çökmesi durumları, muhasebe süreçlerini etkileyebilir.
- E-Defter uygulamasına geçiş, başlangıçta belirli bir maliyeti içerebilir. Yeni yazılım ve ekipman alımı, eğitim masrafları gibi unsurlar düşünülmelidir.

- Elektronik ortamda muhasebe kayıtlarının güvenliği, siber saldırılara karşı korunma gibi endişelere yol açabilir. Bu nedenle, güvenlik önlemleri ciddiye alınmalıdır.
- Bazı işletmeler, geleneksel yöntemlerle muhasebe kayıtlarını tutma konusunda halen tercih yapabilir. E-Defter uygulaması, teknolojik dışlanma riski taşıyabilir.
- Vergi mevzuatında veya e-defter uygulamasıyla ilgili düzenlemelerdeki değişiklikler, işletmelerin uyum sağlama konusunda zorluk yaşamasına neden olabilir.

2.3.6. Defter Beyan

Defter beyanı, vergi mükelleflerinin faaliyetleri ile ilgili olarak tutmak zorunda oldukları defter ve kayıtların, belirli bir usul ve düzene göre elektronik ortamda beyan edilmesini ifade eder. Defter Beyan Sistemi, vergi mükelleflerinin işlemlerini elektronik defterler aracılığıyla kaydetmelerini, beyanlarını hazırlamalarını ve elektronik ortamda yetkililere iletmelerini sağlayan bir vergi uygulama şeklidir. Bu sistem, kağıt ortamındaki defter tutma yöntemlerini dijitalleştirerek vergi işlemlerini daha hızlı, etkili ve güvenilir hale getirmeyi amaçlar. Elektronik defterler, vergi dairesi tarafından istendiğinde kolayca ibraz edilebilir ve denetim süreçlerini iyileştirebilir. Defter Beyan Sistemi, vergi mevzuatına uygun olarak belirlenen form ve standartlara göre elektronik defterlerin düzenlenmesini ve muhafaza edilmesini gerektirir (Tektüfekçi, 2018: 364). Bu başlık altında defter beyan sistemi ile ilgili genel bilgiler yer almaktadır.

2.3.6.1 Uygulamada Tutulabilecek Defterler

Defter-Beyan uygulamasında tutulabilecek defterler şunlardır (Sarıcalar, 2020: 241).

- E-işletme Defteri: İşletmenin günlük işlemlerini içeren defter.
- E-çiftçi İşletme Defteri: Çiftçi işletmelerinin günlük kayıtlarını içeren defter.
- E-serbest Meslek Kazanç Defteri: Serbest meslek erbaplarının kazançlarına dair kayıtları içeren defter.
- E-amortisman Defteri: Amortisman kayıtlarını içeren defter.
- E-envanter Defteri: İşletmenin envanter kayıtlarını içeren defter.

- E-damga Vergisi Defteri: Damga vergisi ile ilgili kayıtları içeren defter.
- E-ambar Defteri: Ambarlardaki mal kayıtlarını içeren defter.
- E-bitim İşleri Defteri: Bitirilen işlerin kayıtlarını içeren defter.

Bu defterler, Defter-Beyan uygulaması kapsamında elektronik ortamda tutulabilir ve gerektiğinde ilgili mercilere beyan edilir. Bu sayede işletmelerin muhasebe kayıtları daha etkin ve hızlı bir şekilde takip edilir (Çarıkçı, 2018: 124).

2.3.6.2 Tutulacak Defterlerin Tasdik Zamanı

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'ne göre, kayıt zamanı belirgin bir şekilde tanımlanmıştır. İşlemlerin defterlere kaydı, ait oldukları aya ait katma değer vergisi beyannamesinin son gününden önce gerçekleştirilmelidir. Takvim yılının son ayına ait kayıtlar ise takvim yılına ait gelir vergisi beyannamesinin son günü saat 23:59'a kadar yapılabilir. Basit usule tabi mükelleflerin alış ve giderleri ile satış ve hasılatlarına ilişkin üçer aylık kayıtları, izleyen ayın sonuna kadar sisteme kaydedilmelidir (Tektüfekçi, 2018: 365).

Serbest meslek defterlerinin kayıtları, izleyen ayın KDV beyannamesinin son teslim tarihine kadar, yani genellikle ayın 24'üne kadar yapılabilir. Bu kural, özellikle hekimlerin protokol defterine, borsa acenteleri ile noterler ve noterlik görevini ifa edenlerin resmi defterlerine kayıt yapmalarından bağımsız olarak geçerlidir. Defter-Beyan Sistemi üzerinden işlemler, gelir ve gider kayıtları, defter oluşturma, saklama, beyannameler hazırlama ve onaylama gibi süreçleri içerir. Elektronik ortamda gerçekleşen bu işlemler, mükellefler tarafından sisteme kaydedildikten sonra tamamlanmış sayılır. Defter-Beyan Sistemi üzerinden yapılan işlemler, onaylama işlemi ile tamamlanır. Onaylanacak işlemler, kanuni/idari süresinin son günü saat 23:59'dan önce gerçekleştirilmelidir. Bu süre içinde kaydedilen işlemler, yapılması gereken süreçlerle birlikte tamamlanır ve onaylanır (Çarıkçı, 2018: 124).

2.3.6.3 Defterlerin Muhafaza ve İbrazı

Defter Beyan Sistemi, Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nin 486 Sıra No.lu 10. maddesi çerçevesinde geliştirilmiş bir dijital defter tutma yöntemidir. Bu sistem, vergi mükelleflerine, özel güvenlik önlemleriyle korunan dijital ortamda defter tutma ve denetim süreçlerini

yönetme imkanı sunar. Elektronik defterler, anlık olarak görüntülenebilir, indirilebilir ve saklanabilir. Ancak, bu dijital defterlerin hukuki geçerliliği, geleneksel kâğıt üzerinde tutulan defterler kadar güçlü değildir (Çarıkçı, 2018: 125). Defter Beyan sistemi kapsamında tutulan kayıtların muhafaza sorumluluğu Gelir İdaresi Başkanlığı'na aittir ve bu kayıtlar dijital formda muhasebe kullanıcılarına sunulmaktadır. İlgili kurumlar, mükelleflerden sistemdeki kayıtları talep etme yetkisine sahiptir. Mükellefler ise bu talep doğrultusunda kayıtlarını, belirlenen süre içinde ilgili mercilere ibraz etmekle yükümlüdürler. İbraz süresi içinde talep edilen bilgileri sunamayan mükellefler, gerekli belgelerle birlikte başvurularını bağlı oldukları vergi dairesine yapabilirler (Turan vd., 2009: 136).

2.3.6.4 Sistemi Kullanma Yetkisi

Defter Beyan Sistemi'nde kullanıcılar, Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nin 486 Sıra No.lu 10. maddesi kapsamında belirlenen yetkilendirme süreçleriyle sistemi kullanma yetkisine sahip olurlar. Bu yetki, vergi dairesi tarafından kullanıcılara özel olarak tanımlanan kod, şifre ve diğer güvenlik önlemlerini içerir. Kullanıcılar, bu yetkiler doğrultusunda dijital ortamda defter tutma, kayıtları görüntüleme ve gerekli denetim süreçlerini gerçekleştirme yeteneğine sahip olurlar. Bu yetkilendirme süreci, sistemin güvenliğini sağlamak ve yetkisiz erişimleri önlemek amacıyla titizlikle uygulanır. Sistem kullanma yetkisine sahip olanlar, elektronik defterlerini oluşturma, düzenleme ve muhafaza etme yeteneğine ek olarak, ilgili mercilere talep edildiğinde bu kayıtları ibraz etme sorumluluğuna da sahip olurlar (Defter Beyan Sistemi, 2024).

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği kapsamında, basit usule tabi mükellefler ve serbest meslek erbapları için 01/01/2018'den, diğer mükellefler için ise 01/01/2019'dan itibaren e-defter beyan sistemini kullanma zorunluluğu başlamıştır. Bu süreçte, belirli defterler ve belgeler kullanılarak kayıtların tutulması gerekmektedir. Bilanço esasına tabi olanlar, serbest meslek defteri bulunanlar ve belirli gelir kaynaklarına sahip olan mükellefler, e-defter beyan sistemini kullanma yükümlülüğüne tabi değildir. Bu durumdaki mükellefler, serbest meslek faaliyetleri için eski yöntemle kayıt tutmaya devam ederken, e-defter beyan sistemini kullanmamaktadırlar (Çarıkçı, 2018: 126).

2.3.7 Elektronik İrsaliye (e-İrsaliye)

Elektronik İrsaliye, mal sevkiyatlarını belgelemek ve takip etmek amacıyla kağıt üzerindeki geleneksel irsaliyelerin dijital bir formatta elektronik ortamda düzenlenmesine ve iletilmesine olanak sağlayan bir uygulamadır. E-İrsaliye, tedarik zinciri süreçlerini kolaylaştırarak işletmelere zaman ve maliyet avantajı sağlar. Türkiye'de vergi mükellefleri için e-İrsaliye kullanımı, belirli kriterlere uyan mükellefler için zorunlu hale getirilmiştir. Bu uygulama, kağıt kullanımını azaltarak çevresel etkileri azaltmaya yönelik bir adım olarak da öne çıkar. Ayrıca, elektronik irsaliyelerin dijital olarak muhafaza edilmesi, belge yönetimini daha etkili hale getirir ve denetim süreçlerini kolaylaştırır (Atmaca, 2020: 92).

2.3.8 Elektronik Serbest Meslek Makbuzu (E-SMM)

Elektronik Serbest Meslek Makbuzu (E-Serbest Meslek Makbuzu veya E-SMM), serbest meslek faaliyeti gösteren meslek mensupları tarafından sunulan hizmetlerin bedellerini belgelemek amacıyla kullanılan dijital bir belgedir. Bu belge, geleneksel kağıt üzerinde düzenlenen serbest meslek makbuzlarının dijitalleştirilmiş bir versiyonudur (Utku ve Kurtcebe, 2020: 77).

E-SMM' nin temel özellikleri şunlardır (Utku ve Kurtcebe, 2020: 77-78):

- Dijital Belgeleme: Kağıt yerine dijital formatta düzenlenir ve iletilir. Bu, belgelerin daha hızlı ve kolay bir şekilde paylaşılmasını sağlar.
- Vergi Uyumlu: Elektronik belgeleme, vergi mevzuatına uyumlu olma şartlarını sağlar. Türkiye'de belirli satış hasılatına ve faaliyet türüne sahip olan meslek grupları için kullanımı zorunlu hale getirilmiştir.
- Verimlilik ve Kolay Takip: Dijital belgeler, muhasebe süreçlerini hızlandırır, izleme ve raporlama süreçlerini kolaylaştırır. Ayrıca, işletmelerin kayıtlarını daha düzenli bir şekilde tutmalarına yardımcı olur.
- Çevre Dostu: Kağıt kullanımını azaltarak çevresel etkiyi azaltır.

E-Serbest Meslek Makbuzu, serbest meslek faaliyetlerini sürdüren profesyonellerin iş süreçlerini modernleştirmelerine ve dijital dönüşümü benimsemelerine olanak tanır.

2.3.9 Elektronik Müstahsil Makbuzu (E-Müstahsil Makbuzu / E-MM)

Elektronik Müstahsil Makbuzu (E-Müstahsil Makbuzu veya E-MM), üreticilerin veya tedarikçilerin malların ve hizmetlerin teslimini belgelemek amacıyla kullanılan dijital bir belgedir. Geleneksel kağıt üzerinde düzenlenen müstahsil makbuzlarının dijital bir alternatifidir ve genellikle Türkiye'de e-fatura ve e-irsaliye gibi elektronik belgeleme uygulamalarıyla birlikte kullanılır. E-Müstahsil Makbuzu, üretim sektöründe faaliyet gösteren işletmeler için iş süreçlerini iyileştirmeye ve dijitalleşmeye katkıda bulunan önemli bir araçtır (Garip ve Karasioğlu, 2019: 434).

2.3.10 E-Gider Pusulası

E-Gider Pusulası, işletmelerin harcamalarını dijital olarak belgeleyen ve Türkiye'deki vergi düzenlemelerine uygun olarak düzenlenen bir elektronik belge sistemidir. Kağıt belgelerin yerine geçen bu dijital pusula, vergi mevzuatına uygunluğu, hızlı iletişim sağlaması ve izlenebilirlik özellikleri ile işletmelerin harcama süreçlerini kolaylaştırır. Türkiye'de belirli bir satış hasılatına sahip işletmeler için e-Gider Pusulası kullanımı zorunlu hale getirilmiştir, bu da işletmelerin harcama belgelerini daha etkili ve hızlı bir şekilde yönetmelerini sağlar (Şen, 2016: 398).

2.3.11 E-Bilet

E-Bilet, elektronik ortamda düzenlenen ve fiziksel bir bilet yerine geçen, genellikle uçuşlar, konserler, sinema gösterimleri ve diğer etkinlikler için kullanılan dijital bir bilettir. E-Biletler, kağıt biletlerin yerine geçerek çevre dostu bir seçenek sunar ve katılımcılara mobil cihazlar üzerinden erişim sağlar. Bu elektronik biletler genellikle barkod veya QR kodları içerir, böylece etkinlik girişinde kolayca taranabilir ve onaylanabilirler. E-Biletler, etkinlik organizatörleri ve katılımcılar arasında işlemleri hızlandırarak daha pratik ve sürdürülebilir bir etkinlik yönetimi sağlar (Kılıç ve Anadolu, 2018: 69).

2.3.12 E-Tebligat

E-Tebligat, hukuki ve resmi süreçlerde kullanılan bir dijital iletişim aracıdır. Geleneksel tebligat yöntemlerinin yerini alarak, resmi bildirim ve yazışmaların elektronik ortamda yapılmasına imkan tanır. Kamu kurumları, mahkemeler ve diğer resmi merciler, vatandaşlar, işletmeler veya diğer kurumlarla iletişim kurarken bu dijital hizmeti kullanabilirler. E-Tebligatın avantajları arasında süreçlerin daha hızlı ve etkili yönetilmesi, belgelerin dijital ortamda güvenli bir şekilde saklanması ve iletilmesi bulunmaktadır. Bu sistem, kağıt kullanımını azaltarak çevre dostu bir çözüm sunar. Elektronik posta yoluyla gönderilen resmi bildirimler, alıcıların hemen erişim sağlamasını ve gerektiğinde elektronik imza gibi güvenlik önlemleri kullanılarak kimlik doğrulamasını yapmasını mümkün kılar. Bu da güvenli ve etkili bir resmi iletişim sağlar (Türkay, 2014: 64).

2.3.13 E-Yoklama

"E-Yoklama", elektronik ortamda katılım kontrolünü sağlayan bir sistemdir. Genellikle eğitim kurumları, işyerleri veya çeşitli organizasyonlar tarafından kullanılır. Geleneksel kağıt tabanlı yoklama sistemlerinin yerini alarak daha etkili bir yönetim sağlar. E-Yoklama sistemi genellikle öğrencilerin, çalışanların veya katılımcıların bir etkinliğe, derslere veya iş günlerine elektronik olarak kaydını alır. Genellikle kişisel bilgisayarlar, tabletler veya cep telefonları gibi cihazlar üzerinden erişilebilir. Bu sistem, kurumların katılım verilerini kolayca takip etmelerine, raporlamalar yapmalarına ve gerektiğinde sorunsuz bir şekilde güncellemeler yapmalarına olanak tanır. E-Yoklama, geleneksel yöntemlere göre daha hızlı, verimli ve çevre dostu bir çözüm sunar (Tercan, 2015: 75).

2.3.14 E-Kayıt Saklama

"E-Kayıt Saklama" kavramı, çeşitli dijital belgelerin ve kayıtların elektronik ortamda uzun süreli olarak muhafaza edilmesini ifade eder. Bu süreç, geleneksel kağıt tabanlı kayıt saklama yöntemlerinin yerine geçer ve belgelerin dijital ortamda arşivlenmesini sağlar. E-Kayıt Saklama, özellikle işletmeler, kurumlar ve kamu kuruluşları için önemli bir gerekliliktir. Elektronik belgelerin güvenli, erişilebilir ve uzun vadeli bir şekilde saklanması, yasal gereklilikleri karşılamak ve denetimlere hazır olmak açısından kritiktir. Bu süreç,

belgelerin dijital imzalarla güvence altına alınmasını, güvenli depolama altyapıları kullanılmasını ve belirli bir saklama süresinin sonunda gerektiğinde kolayca erişilebilir olmasını içerir (Doğan, 2012: 18).

E-Kayıt Saklama, veri bütünlüğünü ve güvenliğini sağlamak adına çeşitli teknik ve yasal önlemleri içerir. Elektronik ortamda saklanan kayıtların, gerektiğinde doğrulanabilir, okunabilir ve değiştirilemez olması büyük önem taşır. Bu süreç, dijital dönüşümün bir parçası olarak bilinirlik, düzenlilik ve etkin bir belge yönetimi sağlamak amacıyla uygulanır (Elçin vd., 2018: 19).

2.3.15 E-İmza

"E-İmza" veya "Elektronik İmza", dijital belgeleri elektronik ortamda güvenli bir şekilde imzalamak ve kimlik doğrulama süreçlerini gerçekleştirmek için kullanılan bir teknolojidir. Geleneksel kağıt üzerindeki imzanın dijital bir eşdeğeri olarak düşünülebilir. E-İmza, çeşitli sektörlerde ve kurumlar arasında elektronik işlemleri hızlandırmak, güvenliği artırmak ve kağıt kullanımını azaltmak amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır. E-İmza, genellikle bir kişinin veya kurumun dijital kimliğini doğrulamak ve belgeye onay vermek için kullanılır. Temelde, bir belgeye eklenen bu dijital imza, belgenin bütünlüğünü korur ve imza atan kişinin kimliğini doğrular. E-İmza kullanılarak gerçekleştirilen işlemler, yasal olarak kabul edilebilir ve dijital belgelerin güvenli bir şekilde paylaşılmasını sağlar (Allahverdi ve Karaer, 2019: 248).

E-İmza teknolojisi, genellikle kriptografi yöntemleri kullanarak belgeleri şifreler ve elektronik anahtarlar aracılığıyla güvenli bir şekilde imzalar. Bu sayede, belge üzerinde yapılan değişiklikler tespit edilebilir, imza atan kişi veya kurum doğrulanabilir ve işlemler yasal bir geçerlilik kazanır. E-İmza, dijital dönüşüm süreçlerinde önemli bir rol oynayarak işlemleri daha etkili ve güvenli hale getirir (Turan ve Özgen, 2009: 139).

2.3.16 E-Mühür (Mali Mühür)

E-Mühür, dijital dünyada güvenliği sağlamak ve elektronik belgeleri resmi bir şekilde onaylamak için kullanılan bir teknolojidir. Mali Mühür olarak da bilinen E-Mühür, dijital

imza benzeri bir işlev görmekle birlikte, genellikle belirli bir kurum veya kuruluşun resmi temsilcisi tarafından kullanılır. Elektronik belgelerin ve diğer dijital içeriklerin güvenliğini ve bütünlüğünü sağlamak için E-Mühür kullanılır. E-Mühür, genellikle bir kurumun elektronik belgelerini imzalamak ve onaylamak amacıyla kullanılır. Bu teknoloji, dijital dünyada belge yönetimini ve iş süreçlerini daha güvenli ve etkili hale getirir. E-Mühür sayesinde belgelerin değiştirilmediği ve yetkisiz kişiler tarafından erişilmediği doğrulanabilir. Ayrıca, bu teknoloji sayesinde kağıt kullanımı azalır, işlemler hızlanır ve maliyetler düşer (Kefe ve Kanarğ, 2019: 169).

E-Mühür, kriptografik algoritmalar ve dijital sertifikalar kullanarak belgeleri güvence altına alır. Bu sayede belgeler üzerinde yapılan herhangi bir değişiklik algılanabilir ve belgelerin geçerliliği sağlanır. E-Mühür, elektronik belge işlemlerinin dijital dönüşüm süreçlerinde önemli bir araç olarak kullanılmaktadır (Elçin vd., 2018: 19).

2.3.17 E-Denetim

E-Denetim, geleneksel denetim süreçlerinin dijitalleştirilmiş bir versiyonudur ve genellikle bilgi teknolojilerinin kullanımını içeren bir denetim yöntemidir. Bu süreçte, denetçiler dijital veri ve bilgi kaynaklarını inceleyerek, bilişim sistemleri, finansal veriler ve diğer elektronik kaynaklar üzerinde denetim yaparlar. E-Denetim, bilgisayar tabanlı denetim araçları, veri analitiği ve diğer dijital teknolojilerin entegrasyonunu içerir (Tuncer, 2014: 14).

E-Denetim, verimliliği artırabilir, hataları azaltabilir ve denetim süreçlerini daha etkili hale getirebilir. Bu süreçte kullanılan yazılımlar genellikle büyük veri setlerini analiz edebilir, veri madenciliği yapabilir ve otomatik denetim izleme sistemleriyle entegre olabilir. E-Denetim aynı zamanda iş süreçlerini daha şeffaf hale getirerek ve izlenebilirlik sağlayarak güvenilirliği artırabilir. Bu dijital denetim süreci, işletmelerin ve denetim firmalarının bilgi teknolojilerinden daha etkili bir şekilde yararlanmalarına yardımcı olabilir. Ancak, güvenlik ve gizlilik konuları da göz önünde bulundurularak bu teknolojilerin kullanımı planlanmalı ve uygulanmalıdır (Yıldırım, 2013: 119).

3. LİTERATÜR İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu kapsamda literatürde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Şeker ve Hoş (2021)'de Araştırmalarında “Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Uygulamalarını Kullanımlarına İlişkin Görüşleri” adlı çalışmasında muhasebe mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarına karşı tutumlarının belirlemesi amaçlamıştır. Araştırma örneklemi Çorum’da aktif 95 SMMM’ den oluşmaktadır. Çalışmada dijital muhasebe uygulamaları muhasebe mensuplarına etkin ve verimli çalışmalarına katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

Dursun, Ektik ve Tutucu (2019) “Mesleğin Dijitalleşmesi: Muhasebe 4.0” adlı çalışmalarında dijitalleşmenin muhasebe üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçlanmıştır. Literatür tarama yöntemiyle yapılan bu çalışmada muhasebenin dijitalleşmenin zorunlu hale geldiğini ifade edilmektedir.

Erdoğan (2020) “Dijital Muhasebe Uygulamaları Kullanımının Teknoloji Kabul Modeli ile İncelenmesi: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmada nicel araştırma yöntemi olan ilişkisel model kullanılmıştır. Araştırma verileri Malatya’da görev yapan SMMMO bağlı muhasebe mensuplarıdır. Örneklemi 180 kişiden oluşmaktadır. Yapılan analizler sonucunda muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalara yönelik olumlu tutumları olduğu görülmektedir.

Kurnaz, Tekbaş, Bozdoğan ve Çetin (2020) “Dijitalleşmeyle Birlikte Muhasebe Eğitiminin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmalarında dijitalleşmenin muhasebe eğitime etkisi ve muhasebe eğitiminin uygulamada yeterli olup olmadığının ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemi 390 muhasebe mensubundan oluşmaktadır. Çalışmada yaş, tecrübe ve mezuniyet sonrası meslekleriyle ilgili teknolojik eğitime ihtiyaç duymaları ile muhasebe eğitiminde dijital sistemlerin önemi hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Tanç ve Deniz (2020) “Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Uygulamalarındaki E-

Dönüşüm Sürecine İlişkin Görüş ve Beklentileri: Hatay İli Örneği” adlı çalışmalarında muhasebe mensupların e-dönüşümle ilgili tutumlarını ortaya koymaya amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemi Hatay’da aktif çalışan 208 muhasebe mensubundan oluşmaktadır. Çalışma sonucunda muhasebede e-dönüşüm sürecinde müşteri işletmelerin dijital muhasebeye ilişkin bilgi düzeylerinin ve teknolojik altyapılarının yetersizliği olmuştur.

Ös ve Ercan (2022) “Muhasebe Meslek Mensuplarının Teknoloji Kullanma Düzeylerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma” adlı çalışmalarında muhasebe mensuplarının teknoloji kullanma düzeylerinin ortaya çıkartmaya amaçlanmışlardır. Araştırma örneklemi Gaziantep’te çalışan 434 kişiden oluşmaktadır. Çalışma sonucunda, muhasebe mensuplarının çoğunluğu teknolojik ürünlerin mesleki çalışmalarda önemli olduğu tespit edilmesine karşın teknolojinin muhasebe alanında benimsenmesinde en büyük engelin müşteri direnci olduğu ifade edilmiştir.

Gonçalves, vd., (2022) “Muhasebenin Geleceği: Dijital Dönüşüm Sektörü Nasıl Etkileyecek” adlı nitel çalışmalarında KOBİ’lerin dijital dönüşümde ilk başta değişime karşı direnç gösterdikleri fakat dijitalleşmenin hataları azalttığı ve daha az maliyetli olduğu görüşünün hakim olduğu belirtilmektedir.

Kaplan (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada muhasebede e-dönüşüm: muhasebe meslek mensuplarının muhasebede e- arşiv ve e-fatura uygulamasına yönelik araştırmasında 74 erkek, 26 kadın olmak üzere toplam 100 muhasebe meslek mensubundan oluşmaktadır. Araştırmada muhasebe mensuplarının yaşları, cinsiyetleri, mesleki unvanları, eğitim düzeyi, mesleki deneyimleri gibi değişkenlerin frekansları ve yüzdelikleri incelenmiştir. Muhasebe mensuplarının elektronik uygulama ölçeğindeki ifadelerin aritmetik ortalamasına göre; "E-Fatura ve E- Arşiv Fatura Uygulamasını Sistemin işleyişi ve entegrasyonu açısından faydalı buluyorum", "E-Fatura ve E- Arşiv Bilgi dünyasına ve kurumsal düzenlemelere ve yasalara uyumu sağlamakta aynı zamanda kolaylaştırmakta önemli rol oynar." E-fatura ve E-Arşiv uygulaması sistemdeki maliyetleri azaltmıştır." ifadelerinin en düşük puan ortalamasına sahip olduğu görülmüştür.

Bayraktar ve Yıldırım (2017) “E-Belge Uygulamalarının Muhasebe Meslek Mensupları Tarafından Kullanılma ve Kabullenilme Düzeyleri” adlı çalışmalarında muhasebe meslek

mensupların e-belge uygulamaların kabullenme düzeylerin belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini Karabük ilindeki 122 muhasebe mensubundan oluşmaktadır. Çalışma sonucunda muhasebe mensuplarının e-belge uygulamalarını kabullenme düzeylerin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Öztürk ve Çarıkçı (2019) “Elektronik Muhasebe Uygulamaları Kapsamında Geleceğin Muhasebecileri Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmada dijitalleşmenin muhasebe mensubu adayı olmaya çalışan lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencilerin elektronik muhasebe düzeylerini ortaya çıkarmayı amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 1133 lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda öğrencilerin elektronik muhasebe hakkında daha fazla bilgilendirmeleri gerekmektedir. Bir diğer sonuç öğrencilerin gelecekteki elektronik muhasebeye olumlu baktıkları sonucu çıkmıştır.

Çetin ve Bozdoğan (2023) tarafından yapılan çalışmada, İşletme Bölümü öğrencilerinin Endüstri 4.0'a yönelik bakış açılarını ve muhasebe dersleri ile Endüstri 4.0 arasındaki ilişkiye dair tutumlarını incelemektir. Araştırma kapsamında, 23 devlet üniversitesinden 491 öğrencinin katılımıyla bir anket çalışması gerçekleştirilmiş ve veriler IBM SPSS Statistics 22 kullanılarak analiz edilmiştir. Anket, Endüstri 4.0 perspektifi (EBA) ve muhasebe dersleri ile Endüstri 4.0 arasındaki ilişkiye dair tutumlar (MUDEN) olmak üzere iki temel ölçeği içermektedir. Veriler, faktör analizi, güvenilirlik analizi ve varyans analizi gibi yöntemlerle değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları, öğrencilerin Endüstri 4.0'a yönelik bakış açılarının cinsiyet, yaş, akademik yıl ve genel not ortalamasına (GPA) göre anlamlı farklılık gösterdiğini; ancak bölüm değişkenine göre farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Muhasebe dersleri ile Endüstri 4.0 arasındaki ilişkiye dair tutumlar ise cinsiyet, yaş, akademik yıl ve bölüme göre anlamlı farklılık gösterirken, GPA 'ya göre farklılık göstermemiştir. Bulgular, özellikle mezuniyet aşamasındaki öğrencilerin sektörel gelişmeleri takip ederek Endüstri 4.0'a dair farkındalıklarının daha yüksek olduğunu ve bu teknolojilere uyum sağlamak için daha güçlü bir istek sergilediklerini göstermiştir. Araştırma, muhasebe eğitiminde dijital teknolojilere daha fazla yer verilmesi gerektiğini ve muhasebe profesyonellerinin dijital dönüşüme uyum sağlamak için gerekli becerileri kazanmalarının önemini vurgulamaktadır.

Yigitbasioglu ve diğerleri (2023) tarafından Avustralya'da yapılan bir çalışmada,

muhasebecilerin profesyonel hizmet firmalarındaki danışmanlık rolleri ile dijital dönüşümün bu rollerin işleyişine, bilgi yapısına ve yetkinliklerine olan etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada, Avustralya'daki profesyonel hizmet firmalarında, özellikle Big4 şirketleri ile profesyonel muhasebe kuruluşlarının yöneticileri ve ortaklarıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilere dayanmaktadır. Bulgular, danışman olarak görev yapan muhasebecilerin profesyonel hizmet firmaları için önemli bir insan sermayesi niteliği taşıdığını ve bu rollerin genel insan sermayesini dijital insan sermayesi ve sosyal sermaye kaynaklarıyla birleştiren benzersiz yeteneklere sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca, Big4 ve diğer firmalar arasında, hizmet sunumunda sektör odakları ve kaynak farklılıklarına bağlı bazı ayrımlar tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, muhasebe mesleğinin geleceği için gereken bilgi ve becerilere dair eğitim sektörüne ve muhasebe profesyonellerine yönelik geniş kapsamlı çıkarımlar sunmakta; ayrıca işe alım ve yönetim süreçlerinde profesyonel hizmet firmalarına katkı sağlamaktadır.

Berikol ve Killi (2021) tarafından yapılan araştırmada da bilgi ve iletişim teknolojilerinin (ICT) muhasebe eğitime entegrasyonunun önemi ile dijital dönüşüm sürecinde muhasebe eğitiminin ihtiyaç duyduğu yeni teknolojilerin öğrenme süreçlerindeki rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımlarından Belgesel Araştırma Yöntemi kullanılmış olup, bu yöntemle arşivlenmiş ve belgelenmiş veriler çeşitli kaynaklardan (kütüphane, internet vb.) toplanarak organize edilmiş, veri üzerinde anlamlı bağlantılar kurulmuş ve bazı çıkarımlar yapılmıştır. Bulgular, muhasebe eğitiminde bilgi ve iletişim teknolojilerinin sınırlı bir şekilde kullanıldığını ve öğrencilerin büyük veri analitiği, veri güvenliği ve siber güvenlik gibi dijitalleşme süreçlerine hazırlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın sonuçları, muhasebe eğitimi programlarında modern bilgi teknolojisi araçlarının kullanımının teşvik edilmesi gerektiğini ve bu araçların öğrencilerin öğrenme ve mesleki gelişim süreçlerine katkı sağlayarak muhasebe mesleğinin dijitalleşmeye uyum sağlaması açısından kritik olduğunu vurgulamaktadır.

Gonçalves ve diğerleri (2022) tarafından Portekiz'de yapılan bir araştırmada, dijital dönüşümün muhasebe sektöründeki işletmeler tarafından nasıl algılandığını anlamayı ve bu bağlamda dijital dönüşüm sürecinin muhasebe mesleği üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, nitel ve keşifsel bir yaklaşım benimsenmiş, üç vaka çalışması kapsamında yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla veri toplanmıştır. Bulgular,

Portekiz'deki küçük ve orta ölçekli muhasebe hizmeti işletmelerinde dijital dönüşümün henüz başlangıç aşamasında olduğunu, ancak Endüstri 4.0 teknolojileri, optik karakter tanıma (OCR), yapay zeka (AI), robotik süreçler ve bulut tabanlı kurumsal kaynak planlaması (ERP) sistemlerinin öne çıkan teknolojiler arasında yer aldığını göstermektedir. Bununla birlikte, değişime direnç, örgütsel kültür ve maliyetin, dijital dönüşüm sürecindeki temel engeller olduğu belirlenmiştir. Çalışma, dijital çağda muhasebe ve muhasebecilerin organizasyonlar ve toplumdaki rolüne ilişkin daha iyi bir anlayış sağlamanın yanı sıra, teknolojik gelişim ile muhasebe profesyonellerine yönelik iş gücü piyasası dinamikleri arasındaki olası ilişkilere dair pratik içgörüler sunmaktadır.

Keglević Kozjak (2023) tarafından yapılan bir araştırmada da dijitalleşmenin muhasebe mesleği üzerindeki etkilerini ve muhasebe eğitiminin teknolojik dönüşümlere uyum sağlama gerekliliğini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma, literatür tarama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş ve 2013-2023 yılları arasında yayımlanmış küresel akademik ve profesyonel çalışmalardan seçilen 40 makale incelenmiştir. Bulgular, muhasebe mesleğinin, otomasyon ve dijital teknolojilerin etkisiyle veri girişinden ileri analitik ve karar verme süreçlerine odaklanan daha karmaşık görevlere yöneldiğini göstermektedir. Muhasebe eğitiminde veri analitiği, yapay zeka, uluslararası standartlar ve sektör düzenlemelerine yönelik bilgi ve becerilerin geliştirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Çalışma, dijitalleşmenin muhasebe mesleğini dönüştürdüğünü, meslek mensuplarının bu değişime uyum sağlamak için teknik ve sosyal becerilerini geliştirmeleri gerektiğini belirtmekte ve gelecekteki araştırmalar için anket ve derinlemesine mülakatlara dayalı birincil veri kaynaklı çalışmalar önererek literatüre katkı sunmaktadır.

AlNasrallah ve Saleem (2022) tarafından Suudi Arabistan'da yapılan araştırmada, dijital muhasebe sistemlerinin (e-muhasebe) kabulüne etki eden belirleyici faktörleri incelemeyi ve bu bağlamda teknoloji kabul modeli (TAM), ayrıştırılabilirlik olasılığı modeli (ELM) ve sosyal değişim teorisi (SET) temelinde teorik bir model önermeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Suudi Arabistan'da muhasebe departmanlarında çalışan 365 katılımcıdan çevrimiçi anket yöntemiyle veri toplanarak gerçekleştirilmiştir. Bulgular, algılanan kullanım kolaylığı ve algılanan faydanın e-muhasebenin benimsenmesine yönelik niyet üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri olduğunu göstermektedir. Ayrıca, organizasyonel desteğin, algılanan fayda ve kullanım niyeti arasındaki ilişkiyi güçlendiren önemli bir moderatör

olduğu, iş ilgisinin ise bu ilişkiyi daha düşük bir düzeyde etkilediği belirlenmiştir. Çalışma, organizasyonel desteğin teknolojinin başarılı bir şekilde benimsenmesi üzerindeki kritik rolünü vurgularken, iş ilgisinin çalışan motivasyonu üzerindeki etkisini de öne çıkarmaktadır. Sonuç olarak, dijitalleşme süreçlerinin benimsenmesinde organizasyonel destek ve iş ilgisinin önemini ortaya koyan bu araştırma, Suudi Arabistan gibi dijital dönüşüme odaklanan gelişmekte olan pazarlar için hem teorik hem de pratik çıkarımlar sunmaktadır.

Ifada ve Komara (2023) tarafından yapılan çalışmada da muhasebe mesleğinde dijitalleşme üzerindeki etkileri belirlemek için dijital okuryazarlık ve teknoloji kabul modelinin rolünü incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada, Orta Java'daki 21 bağımsız denetim firmasındaki 81 denetçiden oluşan bir örneklemden anket yöntemiyle veri toplanmıştır. Bulgular, dijital okuryazarlığın muhasebe mesleğindeki dijitalleşme üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğunu, ancak teknoloji kabul modeli üzerinde etkisinin bulunmadığını göstermektedir. Ayrıca, teknoloji kabul modelinin muhasebe mesleğindeki dijitalleşmeye pozitif ve anlamlı bir katkı sunduğu belirlenmiştir. Çalışmanın sonuçları, muhasebe profesyonellerinin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmelerinin dijitalleşme süreçlerine uyum sağlamaları açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte, dijital okuryazarlığın teknoloji kabul modeli üzerindeki etkisinin organizasyonel ve sosyal faktörlerle desteklenmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Adrianto ve diğerleri (2023) tarafından yapılan araştırmada, özellikle otomasyon gibi gelişmiş teknolojilerin Endonezya'daki muhasebe mesleği üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. ASEAN ülkelerine kıyasla teknolojinin benimsenme düzeyinin nispeten düşük olduğu Endonezya bağlamında, bu durumun muhasebe profesyonellerine etkileri araştırılmıştır. Araştırma kapsamında, organizasyonlarında önemli rollere sahip beş muhasebeci ve teknoloji profesyoneli ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve nitel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bulgular, Robotic Process Automation (RPA) ve Yapay Zeka (AI) gibi teknolojilerin muhasebe görevlerinde doğruluk ve verimliliği artırdığını, ancak alt düzey muhasebecilerin iş kaybı yaşama endişelerini de beraberinde getirdiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, katılımcılar muhasebe mesleğinin dayanıklılığına güven duyduklarını belirtmiş ve insan yargısının, karar alma yeteneğinin ve kişiler arası iletişim becerilerinin yerinin doldurulamayacağını vurgulamışlardır. Çalışma, teknolojinin

muhasebe mesleğini tamamen ortadan kaldırmasa da meslek mensuplarının hızlı adaptasyon ve sürekli öğrenme becerilerini geliştirmeleri gerektiğini sonucuna varmıştır.

Mujalli ve diğerleri (2024) tarafından yapılan başka bir araştırmada da Suudi Arabistan'daki KOBİ'lerin bulut muhasebe sistemlerini benimsemesini etkileyen faktörleri araştırmak ve Teknoloji Kabul Modeli (TAM) ile Teknoloji-Organizasyon-Çevre (TOE) çerçevelerini birleştirerek kapsamlı bir model geliştirmeleri amaçlanmıştır. Araştırma, nicel yöntemle tasarlanmış ve hipotezleri test etmek için 354 katılımcıdan anket verisi toplanmıştır. Veri analizi, SmartPLS yazılımı kullanılarak yapı eşitlik modellemesiyle gerçekleştirilmiş, modelin güvenilirliği ve geçerliliği çeşitli metriklerle değerlendirilmiştir. Bulgular, algılanan fayda ve kullanım kolaylığının uyumluluk, karmaşıklık, organizasyonel kaynaklar, çalışan yetkinliği, üst yönetim desteği ve çevresel baskılar (mimetik ve normatif) gibi faktörlerden anlamlı şekilde etkilendiğini ortaya koymuştur. Sonuç olarak, bulut muhasebe benimsenmesinde TAM-TOE birleşik modelinin etkinliği vurgulanmış; işletmelerin bulut muhasebe hizmetlerini benimsemesi için teknik, organizasyonel ve çevresel faktörlerin dikkate alınması gerektiği önerilmiştir.

Brandas ve diğerleri (2015) tarafından yapılan araştırmada, muhasebe bilgi sistemleri (AIS) üzerinde bulut ve mobil teknolojilerin etkisini ve bu teknolojilerin küresel perspektiflerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma, mevcut literatür ve uzman uygulamaları üzerinden belgesel bir yöntemle gerçekleştirilmiş, teknoloji, risk ve güvenlik, muhasebe ve finansal süreçler ile iş stratejileri gibi ana temalar çerçevesinde bulgular yapılandırılmıştır. Çalışma bulguları, bulut ve mobil teknolojilerin AIS'e sağladığı ölçeklenebilirlik, maliyet tasarrufu, veri yedekleme ve hareketlilik gibi önemli faydaların yanı sıra veri kaybı, gizlilik ihlalleri ve sistem erişilebilirliği gibi riskleri de ortaya koymuştur. SWOT analizi ile bu teknolojilerin AIS üzerindeki güçlü ve zayıf yönleri, fırsatlar ve tehditler kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, bulut ve mobil teknolojilerin AIS süreçlerini geliştirmede önemli bir rol oynadığı, ancak güvenlik, gizlilik ve veri yönetimi konularında dikkatli analizlerin gerekli olduğu vurgulanmıştır. Çalışma, AIS'in dijitalleşmesinde bu teknolojilerin entegrasyonu için IT denetim hizmetlerinin kritik önem taşıdığını belirtmekte ve bulut tabanlı AIS çözümlerinin, düşük maliyetleri ve yüksek ölçeklenebilirlikleri nedeniyle hem KOBİ'ler hem de büyük ölçekli işletmeler için giderek artan bir şekilde benimseneceğini öngörmektedir.

Da Silva ve diğerkleri (2023) tarafından yapılan araştırmada, muhasebe mesleğinin geleceğine yönelik ortaya çıkan teknolojilerin etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadırlar. Araştırma, bulut bilişim, iş zekası, yapay zeka ve robotik gibi yenilikçi teknolojilerin kullanımına yönelik muhasebecilerin algılarını incelemektedir. Çalışma, bu teknolojilerden kaynaklanan tehditler ve mesleğe dair zorlukları belirlemek üzere 225 Portekizli sertifikalı muhasebeciye uygulanan bir anket ile yürütölmüş ve nicel bir yaklaşım benimsenmiştir. Veriler, kısmi en küçük kareler (PLS) yapısal eşitlik modeli kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, bu teknolojilerin algılanan faydasının, onların kullanım niyetini güçlü bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Araştırma, siber güvenlik risklerinin artışı, yüksek uygulama maliyetleri, yeni çalışma koşullarına adaptasyon zorluğu, iş kaybı riski ve özellikle yaşlı profesyonellerde görölen değışime direnç gibi başlıca tehdit ve zorlukları ortaya koymaktadır.

Grosu ve diğerkleri (2023) tarafından yapılan çalışmada, muhasebe mesleğinin dijital dönüşümle ilgili tehdit ve fırsat algılarını incelemek ve muhasebe profesyonellerinin dijital teknolojilere adaptasyon düzeyini değerlendirmek amacıyla gerçekteşirilmıştır. Araştırma, UTAUT (Birleşik Teknoloji Kabul ve Kullanımı Teorisi) ile entegre edilen Teknoloji Hazırlık (TR) metodolojisini kullanarak, muhasebe mesleğinin dijitalleşmeye uyum sağlama kapasitesini ve bu süreçte ortaya çıkan zorlukları belirlemeyi hedeflemiştir. Nicel bir yaklaşım benimsenmiş ve toplam 358 muhasebe profesyonelinin katıldığı anket verileri analiz edilmiştir. Bulgular, katılımcıların dijital teknolojilerin faydalarını ve bu araçların organizasyonel problemlerin çözümüne olan katkılarını takdir ettiklerini göstermektedir. Ancak, yapay zeka (AI) tarafından iş kaybı riski ve dijital araçların uygulanmasıyla ilgili endişeler, mesleğin geleceğine yönelik belirsizlik yaratmaktadır. Çalışma ayrıca ekonomik politikaların Ar-Ge yatırımları üzerindeki etkisini hem bir tehdit hem de fırsat olarak değerlendirmiştir. Sonuç olarak, muhasebe profesyonellerinin dijital teknolojilere yönelik hazır bulunuşluğu artırmak için sürekli eğitimin kritik önemde olduğu belirtilmiştir.

Pargmann ve diğerkleri (2023) tarafından yapılan çalışmada, muhasebe faaliyetlerinin dijitalleşme ile nasıl değıştiğini ve bu değışimlerin muhasebe eğitiminde gerektirdiğı yeterliliklere etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Sistematik bir literatür taraması yöntemiyle yürütölen araştırmada, muhasebe faaliyetleri altı kategoriye ayrılmış ve

dijitalleşmenin üç farklı aşaması (ikame, süreç değişimi ve yenilik) üzerinden değerlendirilmiştir. Bulgular, özellikle finansal muhasebe ve kontrol bölümlerinin dijitalleşmeden en çok etkilenen alanlar olduğunu göstermektedir. Rutin faaliyetlerin genellikle otomasyon ile ikame edildiği, analitik ve etkileşim gerektiren faaliyetlerin ise süreç değişimi veya yenilik aşamalarında yoğunlaştığı belirlenmiştir. Ayrıca, dijitalleşmenin avantajları arasında maliyet ve zaman tasarrufu ile verimlilik artışı öne çıkarken, uzmanlık eksikliği ve ara yüz yönetimi gibi dezavantajlar da vurgulanmıştır. Sonuç olarak, dijitalleşmenin muhasebe alanında yeterlilik profillerinde önemli değişiklikler gerektirdiği, bu bağlamda eğitim müfredatlarının teknolojik beceriler, analitik düşünme ve süreç yönetimi gibi yeni gereksinimleri karşılayacak şekilde uyarlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Awang ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmada da muhasebe mesleğinde dijitalleşmenin gelecekteki muhasebeciler açısından sunduğu fırsatlar ve risklere yönelik algılarını değerlendirmeyi ve bu algılar üzerindeki cinsiyetin etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Araştırma, Malezya'daki altı kamu üniversitesinden 546 stajyer muhasebe öğrencisi arasından, çevrimiçi bir anket yöntemiyle 187 katılımcının (%34,25) verilerini analiz ederek gerçekleştirilmiştir. Ankette dijitalleşmenin fırsatları ve risklerine ilişkin beşer madde, 5'li likert ölçeği kullanılarak değerlendirilmiştir. Bulgular, dijitalleşmenin muhasebe mesleği için yüksek fırsatlar (ör. karmaşık işleri destekleme) ve önemli riskler (ör. çalışma saatlerini artırma) sunduğunu göstermektedir. Ayrıca, cinsiyetin dijitalleşme fırsatları ve riskleri üzerindeki algıya istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Sonuçlar, muhasebe eğitim programlarının ve profesyonel kuruluşların, dijitalleşmenin fırsat ve risklerine dair daha kapsamlı rehberlik sağlaması gerektiğini vurgularken, cinsiyetin dijitalleşme bağlamında ayrımcı bir değerlendirme kriteri olmaması gerektiğini işaret etmektedir.

Tablo 3.1: İlgili araştırmalar

Yazar (Yıl)	Amaç	Yöntem	Örneklem	Bulgular	Sonuç
Şeker ve Hoş (2021)	Muhasebe mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarına karşı tutumlarını belirlemek.	Nicel araştırma	Çorum'da aktif 95 SMMM	Dijital muhasebe uygulamalarının etkin ve verimli çalışmaya katkı sağladığı.	Dijital muhasebe uygulamaları faydalı bulunmuştur.

Tablo 3.1: (devam ediyor)

Dursun, Ektik ve Tutucu (2019)	Dijitalleşmenin muhasebe üzerindeki etkilerini belirlemek.	Literatür taraması	Çalışmada örneklem belirtilmemi ş.	Dijitalleşmenin muhasebe için zorunlu hale geldiği.	Muhasebe 4.0, mesleğin geleceği için kritik.
Erdoğan (2020)	Muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalara yönelik tutumlarını incelemek.	İlişkisel model (nicel)	Malatya'da görev yapan 180 muhasebe mensubu	E-uygulamalara yönelik olumlu tutumlar tespit edilmiştir.	E-uygulamaların benimsenmesi yüksek düzeyde.
Kurnaz, Tekbaş, Bozdoğan ve Çetin (2020)	Dijitalleşmenin muhasebe eğitimine etkisini incelemek.	Nicel araştırma	390 muhasebe mensubu	Yaş, tecrübe ve dijital eğitime ihtiyaç arasında anlamlı farklılıklar.	Dijital eğitim, mesleki yeterlilik için gereklidir.
Tanç ve Deniz (2020)	Muhasebe mensuplarının e-dönüşüm sürecine ilişkin tutumlarını belirlemek.	Nicel araştırma	Hatay'da 208 muhasebe mensubu	Müşteri işletmelerin dijital muhasebeye ilişkin bilgi yetersizliği.	E-dönüşüm sürecinde destek gereklidir.
Ös ve Ercan (2022)	Teknoloji kullanma düzeylerini belirlemek.	Nicel araştırma	Gaziantep'te 434 muhasebe mensubu	Teknolojinin benimsenmesin deki en büyük engel müşteri direnci.	Teknolojik farkındalık artırılmalıdır.
Gonçalves vd. (2022)	KOBİ'lerin dijital dönüşüme uyumunu incelemek.	Nitel araştırma	Portekiz'deki KOBİ'ler	Dijitalleşme hataları azaltır ve maliyetleri düşürür.	Dijital dönüşüm faydalı ancak dirençle karşılanmaktadır.
Kaplan (2021)	Muhasebe mensuplarının e-arşiv ve e-fatura uygulamalarına yönelik tutumlarını incelemek.	Nicel araştırma	100 muhasebe meslek mensubu	E-fatura ve e-arşiv sistemleri işleyişi kolaylaştırır.	Elektronik uygulamalar faydalı bulunmuştur.
Bayraktar ve Yıldırım (2017)	E-belge uygulamalarının kabullenme düzeylerini belirlemek.	Nicel araştırma	Karabük'te 122 muhasebe mensubu	E-belge uygulamaları orta düzeyde kabul görmüştür.	E-belgelerin kullanım yaygınlığı artırılmalıdır.
Öztürk ve Çankıcı (2019)	Elektronik muhasebe bilgilerini incelemek.	Nicel araştırma	1133 öğrenci	Gelecekteki muhasebeciler elektronik muhasebeye olumlu bakıyor.	Eğitim programlarına daha fazla dijital içerik eklenmelidir.

Tablo 3.1: (devam ediyor)

Çetin ve Bozdoğan (2023)	İşletme öğrencilerinin Endüstri 4.0'a bakış açılarını ve muhasebe eğitimi ile ilişkisini incelemek.	Anket yöntemi	491 öğrenci	Endüstri 4.0'a bakış açısında farklılıklar belirlenmiştir.	Endüstri 4.0 farkındalığı artırılmalıdır.
Yigitbasioglu vd. (2023)	Dijital dönüşümün muhasebecilerin rollerine etkisini incelemek.	Yarı yapılandırılmış görüşmeler	Profesyonel hizmet firmalarının yöneticileri	Muhasebecilerin insan sermayesi niteliği taşıdığı belirtilmiştir.	İnsan yargısı ve iletişim yetenekleri önemlidir.
Berikol ve Killi (2021)	ICT'nin muhasebe eğitimine entegrasyonunun önemini incelemek.	Belgesel araştırma	Literatür	ICT kullanımı sınırlıdır, modern araçlar önerilmiştir.	ICT entegrasyonu öğrenci gelişimi için gereklidir.
Gonçalves vd. (2022)	Dijital dönüşüm sürecinin muhasebe sektörü üzerindeki etkilerini incelemek.	Yarı yapılandırılmış görüşmeler	3 vaka çalışması	Değişime direnç, maliyet gibi engeller tespit edilmiştir.	Engeller aşıldığında dijitalleşme fayda sağlar.
Keglević Kozjak (2023)	Dijitalleşmenin muhasebe mesleğine etkilerini incelemek.	Literatür taraması	40 makale	Veri analitiği ve yapay zeka becerileri önemlidir.	Yapay zeka ve veri analitiği becerileri kritik.
AlNasrallah ve Saleem (2022)	E-muhasebe sistemlerinin kabulüne etki eden faktörleri incelemek.	Anket yöntemi	365 katılımcı	Organizasyonel destek teknolojiyi benimsemeyi artırır.	Organizasyondaki destek başarıyı artırır.
Ifada ve Komara (2023)	Dijital okuryazarlık ve teknoloji kabul modelinin muhasebe üzerindeki etkilerini incelemek.	Anket yöntemi	81 denetçi	Dijital okuryazarlık dijitalleşmeye olumlu etki yapar.	Teknolojik gelişime hızlı adaptasyon gereklidir.
Adrianto vd. (2023)	Gelişmiş teknolojilerin muhasebe mesleğine etkilerini incelemek.	Yarı yapılandırılmış görüşmeler	5 muhasebeci	AI ve RPA doğruluk ve verimliliği artırır.	Muhasebeciler için yeni beceriler önemlidir.
Mujalli vd. (2024)	Bulut muhasebe sistemlerinin benimsenmesini etkileyen faktörleri incelemek.	Anket yöntemi	354 katılımcı	Bulut muhasebe benimsenmesinde birçok faktör etkili.	Bulut muhasebe esneklik ve verimlilik sağlar.

Tablo 3.1: (devam ediyor)

Brandas vd. (2015)	Bulut ve mobil teknolojilerin muhasebe bilgi sistemlerine etkilerini incelemek.	Belgesel araştırma	Literatür	Bulut teknolojileri AIS süreçlerini geliştirir.	AIS için güvenlik ve gizlilik kritik önemdedir.
Da Silva vd. (2023)	Yeni teknolojilerin muhasebe mesleğine etkilerini analiz etmek.	Anket yöntemi	225 muhasebeci	Yüksek maliyet ve uyum zorlukları tehdit oluşturur.	Teknolojik tehditlere hazırlık yapılmalıdır.
Grosu vd. (2023)	Muhasebecilerin dijitalleşmeye adaptasyon düzeylerini incelemek.	Anket yöntemi	358 muhasebeci	Dijitalleşmeye adaptasyon sürekli eğitimle sağlanabilir.	Eğitim ve farkındalık artırılmalıdır.
Pargmann vd. (2023)	Dijitalleşmenin muhasebe faaliyetlerine etkilerini ve eğitimdeki gereksinimleri incelemek.	Sistematis literatür taraması	Literatür	Dijitalleşme maliyet ve zaman tasarrufu sağlar.	Eğitim müfredatları teknolojiye uyarlanmalıdır.
Awang vd. (2022)	Muhasebe mesleğinde dijitalleşmenin fırsat ve risk algılarını değerlendirmek.	Anket yöntemi	187 öğrenci	Cinsiyetin dijitalleşme algısına etkisi yoktur.	Cinsiyet dijitalleşme algısını etkilemez.

4. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizine yer verilmiştir.

4.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada mevcut durumu ortaya koymayı amaçlayan genel araştırma modellerinden betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmada Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarını, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, mesleki unvanı, mesleki deneyim süresi, kullandıkları e-belge türü, aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adedi, kullandıkları e-fatura senaryo türü, kullandıkları e-fatura uygulama yöntemi değişkeni açısından mevcut durum betimlenmeye çalışılmıştır.

4.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı muhasebe meslek mensubu (SM'ler, SMMM'ler ve SMMM-Bağımsız Denetçiler) oluşturmaktadır. Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı meslek mensubu verilerine göre, çalışmanın yapıldığı tarihte odaya kayıtlı 95 meslek mensubu bulunmaktadır. Örneklemi ise 2023 yılında Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı 76 gönüllü muhasebe meslek mensubu oluşturmaktadır. Araştırmada her bireyin eşit seçilme şansına sahip olduğu basit tesadüfi örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. (Ural ve Kılıç, 2005:32). Bartın ili için gereken örneklem sayısı belirlemede aşağıda belirtilen formülden yararlanılmıştır (NEA, 1965:159; Özdamar, 2001:142).

$$n = \frac{N \cdot \sigma^2 \cdot Z_{\alpha}^2}{(N-1) \cdot H^2 + Z_{\alpha}^2 \cdot \sigma^2} \quad n = \frac{95 \cdot (0,5)^2 \cdot (1,96)^2}{(95-1) \cdot (0,05)^2 + (1,96)^2 \cdot (0,5)^2} \quad n = 76 \quad (\text{Formül 1})$$

n: Minimum örneklem boyutu

N: Evren Büyüklüğü

Z: %95 güven düzeyi için $\alpha = 0,05$ için

σ : Standart sapma

H: Standart hata

Krejcie ve Morgan (1970) yaptığı çalışmasına göre 95 evren için örneklem büyüklüğünün 76 olması yeterli bulunmuştur.

4.3 Veri Toplama Aracı

Bu çalışma için etik kurul izni T.C. Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 27.04.2023 tarihli, 2023-SBB-0235 protokol numaralı ve 050.01.04-2300038093 sayılı kararı ile alınmıştır. (Bkz. Ek 4).

Araştırmada, veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarını tespit etmek için Bozkurt (2020) tarafından hazırlanan ölçekten yararlanılmıştır. Anket formu iki farklı bölümden oluşmaktadır.

Anketimizin birinci bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye ilişkin ifadeler olup cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, mesleki unvanı, mesleki deneyim süresi, kullandıkları e-belge türü, aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura âdeti, kullandıkları e-fatura senaryo türü, kullandıkları e-fatura uygulama yöntemi soruları bulunmaktadır. Anket formunun ikinci bölümünde ise muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarını ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Ölçekte 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12. maddeler e-uygulamaların faydalılığı alt boyutuna, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20. maddeler Hazine ve Maliye Bakanlığının e-uygulamalarının değerlendirilmesi alt boyutuna, 21. madde e-uygulamaların gelişmeleri takip durumu alt boyutunu ve 22, 23, 24. ise e-uygulamalara ilişkin öneriler alt boyutuna aittir. İkinci bölümde yer alan ifadelerin tümü 5'li likert tipi soru formatı ile hazırlanmıştır. Araştırmada kullanılan likert ölçek için kişilerin verilen önermelerle ilgili görüşlerini, çok olumludan çok olumsuzaya kadar sıralanan seçeneklerden belirtmeleri istenmiştir. Buna göre; (5) kesinlikle katılıyorum, (4) katılıyorum, (3) kararsızım, (2) katılmıyorum, (1) kesinlikle katılmıyorum şeklinde bir ölçek kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeğin iç tutarlılığını ölçmek için, Türkçe güvenilirlik ölçümünde

en çok kullanılan metot olan Cronbach's Alpha (α) olarak bilinen alfa katsayısından faydalanılmıştır (Gürbüz ve Şahin, 2018:331).

Cronbach's Alpha Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme kriteri. (Gürbüz ve Şahin 2018:331);

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Tablo 4.1: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temeli uygulamalarına yönelik tutumları ölçeği ve alt boyutlarının güvenilirlik analizi

Alt Boyutlar	Cronbach's Alpha
E-Uygulamaların Faydalılığı	0,845
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	0,689
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	-
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	0,604
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	0,853

Çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumları ölçeği genel güvenilirliği 0,853 olarak bulunmuştur. Alt boyutlara ilişkin güvenilirlik kat sayıları da sırasıyla Tablo 4.1’de belirtilmiştir.

Alpha değerleri kriterlerine göre Cronbach Alfa Katsayısı değerinin 0.60’tan büyük olması, kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

4.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığının belirlenmesi amacıyla dağılımın çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temeli uygulamalarına yönelik tutumları ölçeği ve alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerleri

Alt Boyutlar	N	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
E-Uygulamaların Faydalılığı	76	-0,382	-0,166
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	76	-1,014	0,254
E-Uygulamadaki Gelişmeleri Takip Durumu	76	-1,064	1,731
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	76	-0,724	1,383
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	76	-0,494	-0,113

Tablo 4.2'deki verileri incelediğimizde çarpıklık ve basıklık değerleri +2 -2 aralığında olduğu görülmüştür. George ve Mallery (2010) tarafından yapılan çalışmada çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2, -2 arasında olması normal dağılım için yeterli görüldüğünü belirtmektedir.

Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda parametrik testler kullanılmıştır. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (frekans, ortalama, standart sapma ve yüzdelik oran) kullanılmıştır. Katılımcıların ölçek puanlarının değerlendirilmesinde ilişkisiz (Bağımsız) Örneklem T-Testi (Independent Samples T-Testi), İlişkisiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way Anova) analizi kullanılmıştır.

4.4.1 Katılımcıların Demografik Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzdelik Dağılımı

Bartın ilinde Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı araştırmaya katılan 76 muhasebe meslek mensubunun demografik özelliklerine ilişkin frekans analizi sonuçları Tablo.4.3'te sunulmuştur.

Tablo 4.3: Muhasebe meslek mensuplarının demografik değişkenlerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımı

	Gruplar	F	%
Cinsiyet	Kadın	18	23,7
	Erkek	58	76,3
	Toplam	76	100
Yaş	40 ve daha az	29	38,2
	41-50 yaş	32	42,1
	51 ve üzeri	15	19,7
	Toplam	76	100
Eğitim Düzeyi	Lise	14	18,4
	Ön Lisans	3	3,9
	Lisans	43	56,6
	Yüksek Lisans	16	21,1
	Toplam	76	100
Mesleki Unvan	Serbest Muhasebeci	12	15,8
	SMMM	54	71,1
	SMMM-Bağımsız Denetçi	10	13,2
	Toplam	76	100
Mesleki Deneyim	10 yıl ve daha az	17	22,4
	11-15 yıl	14	18,4
	16-20 yıl	17	22,4
	20 yıldan fazla	28	36,8
	Toplam	76	100

Tablo 4.3'teki veriler incelendiğinde, Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı muhasebe meslek mensuplarının %23,7'si (18 kişi) kadın ve %76,3'ü (58 kişi) erkek olduğu görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının %38,2'si (29 kişi) 40 ve daha az

yaş, %42,1'i (32 kişi) 41-50 yaş aralığında, %19,7'si (15 kişi) 51 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının %18,4'ü (14 kişi) lise mezunu, %3,9'u (3 kişi) ön lisans mezunu, %56,6'sı (43 kişi) lisans mezunu ve %21,1'i (16 kişi) yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının %15,8'i (12 kişi) Serbest Muhasebeci unvanına sahip, %71,1'i (54 kişi) SMMM unvanına sahip ve %13,2'si (10 kişi) SMMM-Bağımsız Denetçi unvanına sahip olduğu görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının %22,4'ü (17 kişi) 10 yıl ve daha az, %18,4'ü (14 kişi) 11-15 yıl, %22,4'ü (17 kişi) 16-20 yıl ve %36,8'i (28 kişi) 20 yıldan fazla mesleki deneyime sahip olduğu görülmektedir.

4.4.2 Katılımcıların E-Dönüşüm Uygulamalarının Kullanımına İlişkin Frekans ve Yüzdelik Dağılımı

Araştırmaya katılan 76 muhasebe meslek mensubunun e-dönüşüm uygulamalarını kullanımına ilişkin frekans analizi sonuçları Tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm uygulamalarının kullanımına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımı

	Gruplar	F	%
Kullandıkları E-Belge Türü	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura_ E-Defter	68	89,5
	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura	3	3,9
	E-Arşiv Fatura	5	6,6
	Toplam	76	100
Aylık Bazda Oluşturulan Ortalama E-Fatura Adeti	1-50	13	17,1
	51-250	17	22,4
	251-500	11	14,5
	501 ve üzeri	35	46,1
	Toplam	76	100

Tablo 4.4: (devam ediyor)

Kullandıkları E-Fatura Senaryo Türü	Ticari Fatura	10	13,2
	Temel Fatura	4	5,3
	Ticari Fatura ve Temel Fatura	62	81,6
	Toplam	76	100
Kullandıkları E-Fatura Uygulama Yöntemi	GİB Portal Yöntem	5	6,6
	Özel Entegratör Yöntemi	32	42,1
	GİB Portal Yöntem, Doğrudan Entegrasyon Yöntemi, Özel Entegratör Yöntemi	14	18,4
	GİB Portal Yöntemi ve Özel Entegratör Yöntemi	25	32,9
	Toplam	76	100

Tablo 4.4'teki veriler incelendiğinde, Bartın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı muhasebe meslek mensuplarının %89,5'i (68 kişi) e-fatura_ e-arşiv fatura_ e-defter her üç belge türünü de kullanan, %3,9'u (3 kişi) -fatura_ e-arşiv fatura her iki belge türünü kullanan, %6,6'sı (5 kişi) sadece e-arşiv fatura belge türünü kullanan grubunda olduğu görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının %17,1'i (13 kişi) aylık bazda ortalama 1-50 adet e-fatura oluşturduğu, %22,4'ü (17 kişi) aylık bazda ortalama 51-250 adet e-fatura oluşturduğu, %14,5'i (11 kişi) aylık bazda ortalama 251-500 adet e-fatura oluşturduğu ve %46,1'i (35 kişi) aylık bazda ortalama 501 ve üzeri adet e-fatura oluşturduğu görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının %13,2'si (10 kişi) ticari fatura senaryo türünü, %5,3'ü (4 kişi) temel fatura senaryo türünü, %81,6'sı (62 kişi) her ikisini ticari fatura ve temel fatura senaryo türünü kullanan olduğu görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının %6,6'sı (5 kişi) sadece GİB portal yöntem türünü kullanan, %42,1'i (32 kişi) sadece özel entegratör yöntemini kullanan, %18,4'ü (14 kişi) GİB portal yöntem, doğrudan entegrasyon yöntemi, özel entegratör yöntemlerinden her üç yöntem türünü de kullanan ve %32,9'u (25 kişi) GİB portal yöntemi ve özel entegratör yöntemlerinin her ikisini kullanan olduğu görülmektedir.

5. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarını ölçek yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

5.1 Birinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci sorusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? şeklinde ifade edilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz örneklem için t-testi yapılmıştır. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.1'de sunulmuştur.

Tablo 5.1: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılaşmasına yönelik ilişkisiz örneklem ilişkili t-testi sonuçları

Alt Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
E-Uygulamaların Faydalılığı	Kadın	18	3,21	0,41	74	0,116	0,908
	Erkek	58	3,23	0,72			0,878
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Kadın	18	3,47	0,45	74	0,185	0,854
	Erkek	58	3,50	0,58			0,834
E-Uygulamalardaki Gelişmelerinin Takip Durumu	Kadın	18	3,83	0,85	74	1,581	0,118
	Erkek	58	4,15	0,72			0,162
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Kadın	18	4,00	0,42	74	1,041	0,301
	Erkek	58	4,16	0,60			0,218
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Kadın	18	3,42	0,30	74	0,407	0,685
	Erkek	58	3,47	0,52			0,595

*P<.05

Tablo 5.1'e göre araştırmaya katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre dağılımı incelediğinde 18 kadın ve 58 erkek olduğu görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının ilişkisiz t-testi sonuçlarına göre

cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($t(74) = 0,407$, $P>0,05$). Alt boyutlarını incelediğimizde e-uygulamaların faydalılığı ($t(74) = 0,116$, $P>0,05$), e-uygulamaların değerlendirilmesi ($t(74) = 0,185$, $P>0,05$), e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu ($t(74) = 1,581$, $P>0,05$), e-uygulamalara ilişkin öneriler ($t(74) = 1,041$, $P>0,05$) ve toplam e-muhasebe uygulamaları ($t(74) = 0,407$, $P>0,05$) alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

5.2 İkinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci sorusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? şeklinde ifade edilmiştir.

Bunun için ilk önce muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının yaşlarına göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapmalarına ait betimsel istatistiksel verileri elde edilmiştir. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.2'de sunulmuştur.

Tablo 5.2: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının yaşlarına göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Alt Boyutlar	Gruplar	F	%	$\bar{X}$	Ss
E-Uygulamaların Faydalılığı	40 ve daha az	29	38,2	3,29	0,59
	41-50 yaş	32	42,1	3,19	0,71
	51 ve üzeri	15	19,7	3,21	0,70
	Toplam	76	100,0	3,23	0,66
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	40 ve daha az	29	38,2	3,46	0,54
	41-50 yaş	32	42,1	3,50	0,61
	51 ve üzeri	15	19,7	3,52	0,45
	Toplam	76	100,0	3,49	0,55
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	40 ve daha az	29	38,2	4,24	0,68
	41-50 yaş	32	42,1	4,06	0,75
	51 ve üzeri	15	19,7	3,80	0,86
	Toplam	76	100,0	4,07	0,76
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	40 ve daha az	29	38,2	4,11	0,56
	41-50 yaş	32	42,1	4,26	0,49
	51 ve üzeri	15	19,7	3,84	0,67
	Toplam	76	100,0	4,12	0,57

Tablo 5.2: (devam ediyor)

	40 ve daha az	29	38,2	3,49	0,44
Toplam E-Muhasebe	41-50 yaş	32	42,1	3,46	0,50
Uygulamaları	51 ve üzeri	15	19,7	3,41	0,53
	Toplam	76	100,0	3,46	0,48

Tablo 5.2’de katılımcıların yaş grupları incelendiğinde; 40 ve daha az yaş arasında 29 kişi, 41-50 yaş arasında 32 kişi, 51 ve üzeri yaş aralığında 15 kişi olduğu görülmektedir. Yüzdelik oran olarak %42,1’lik dilimi oluşturan 41-50 yaş grubu iken, en düşük katılımcı aralık ise 51 ve üzeri yaş grubu olduğu görülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının yaşlarına göre farklılaşmasına yönelik ortalama puanları incelendiğinde e-uygulamaların faydalılığı alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan 40 ve daha az yaş grubu aralığında ($\bar{X}$ =3,29), e-uygulamaların değerlendirilmesi alt boyutunda 51 ve üzeri yaş ($\bar{X}$ =3,52), e-uygulamalarındaki gelişmeleri takip durumu alt boyutunda ; 40 ve daha az yaş ($\bar{X}$ =4,24), e-uygulamalara ilişkin öneriler alt boyutunda 41-50 yaş aralığında ($\bar{X}$ =4,26) ve toplam e-muhasebe uygulamaları alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan ; 40 ve daha az yaş aralığında ($\bar{X}$ =3,49) muhasebe meslek mensubu olduğu tabloda görünmektedir.

Tablo 5.2’de verilen ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının yaşlarına göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) yapılmıştır. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.3’te sunulmuştur.

Tablo 5.3: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının yaşlarına göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları

Alt Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar arası	0,171	2	0,085	0,190	0,828
E-Uygulamaların Faydalılığı	Grup içi	32,871	73	0,450		
	Toplam	33,042	75			

Tablo 5.3: (devam ediyor)

E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Gruplar arası	0,032	2	0,016	0,052	0,949
	Grup içi	22,839	73	0,313		
	Toplam	22,872	75			
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	Gruplar arası	1,941	2	0,970	1,704	0,189
	Grup içi	41,585	73	0,570		
	Toplam	43,526	75			
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Gruplar arası	1,770	2	0,885	2,826	0,066
	Grup içi	22,862	73	0,313		
	Toplam	24,632	75			
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Gruplar arası	0,056	2	0,028	0,117	0,889
	Grup içi	17,371	73	0,238		
	Toplam	17,427	75			

* $p < .05$

Tablo 5.3'teki verileri incelediğimizde muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının yaşlarına göre e-uygulamaların faydalılığı $F(2,73) = 0,190$, $P > 0,05$, e-uygulamaların değerlendirilmesi $F(2,73) = 0,052$, $P > 0,05$, e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu $F(2,73) = 1,704$, $P > 0,05$, e-uygulamalara ilişkin öneriler $F(2,73) = 2,826$, $P > 0,05$ ve toplam e-muhasebe uygulamaları $F(2,73) = 0,117$, $P > 0,05$ alt boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

5.3 Üçüncü Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü sorusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? şeklinde ifade edilmiştir.

Bunun için ilk önce muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının eğitim durumlarına göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapmalarına ait betimsel istatistiksel verileri elde edilmiştir. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.4'te sunulmuştur.

Tablo 5.4: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Alt Boyutlar	Gruplar	F	%	$\bar{X}$	Ss
E-Uygulamaların Faydalılığı	Lise	14	18,4	3,35	0,88
	Ön Lisans	3	3,9	3,16	0,58
	Lisans	43	56,6	3,26	0,60
	Yüksek Lisans	16	21,1	3,06	0,63
	Toplam	76	100,0	3,23	0,66
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Lise	14	18,4	3,36	0,68
	Ön Lisans	3	3,9	3,62	0,33
	Lisans	43	56,6	3,55	0,50
	Yüksek Lisans	16	21,1	3,42	0,59
	Toplam	76	100,0	3,49	0,55
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	Lise	14	18,4	3,85	0,86
	Ön Lisans	3	3,9	4,33	0,57
	Lisans	43	56,6	4,02	0,67
	Yüksek Lisans	16	21,1	4,37	0,88
	Toplam	76	100,0	4,07	0,76
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Lise	14	18,4	3,85	0,73
	Ön Lisans	3	3,9	3,77	0,69
	Lisans	43	56,6	4,13	0,50
	Yüksek Lisans	16	21,1	4,37	0,48
	Toplam	76	100,0	4,12	0,57
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Lise	14	18,4	3,44	0,64
	Ön Lisans	3	3,9	3,44	0,43
	Lisans	43	56,6	3,50	0,43
	Yüksek Lisans	16	21,1	3,40	0,48
	Toplam	76	100,0	3,46	0,48

Tablo 5.4’te katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde; lise mezunu 14 kişi, ön lisans mezunu 3 kişi, lisans mezunu 43 kişi ve yüksek lisans mezunu 16 kişi olduğu görülmektedir. En çok katılımcı %56,6’lık dilimi oluşturan lisans mezunu grubunda olduğu görülmektedir. En düşük katılımcı aralık ise %3,9 dilimle ön lisans mezuniyeti grubunda olduğu görülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına yönelik ortalama puanları incelendiğinde e-uygulamaların faydalılığı alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan

lisans mezuniyet grubunda ($\bar{X}=3,26$), e-uygulamaların değerlendirilmesi alt boyutunda ön lisans mezunu ($\bar{X}=3,62$), e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu alt boyutunda yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=4,37$), e-uygulamalara ilişkin öneriler alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=4,37$) ve toplam e-muhasebe uygulamaları alt boyutunda lisans mezunu ($\bar{X}=3,50$) muhasebe meslek mensubu grubu olduğu görülmektedir.

Tablo 5.4'te verilen ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) yapılmıştır. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.5'te sunulmuştur.

Tablo 5.5: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları

Alt Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
E-Uygulamaların Faydalılığı	Gruplar arası	0,729	3	0,243	0,542	0,655
	Grup içi	32,313	72	0,449		
	Toplam	33,042	75			
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Gruplar arası	0,510	3	0,170	0,547	0,651
	Grup içi	22,362	72	0,311		
	Toplam	22,872	75			
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	Gruplar arası	2,419	3	0,806	1,412	0,246
	Grup içi	41,108	72	0,571		
	Toplam	43,526	75			
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Gruplar arası	2,375	3	0,792	2,561	0,062
	Grup içi	22,257	72	0,309		
	Toplam	24,632	75			
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Gruplar arası	0,126	3	0,042	0,174	0,913
	Grup içi	17,301	72	0,240		
	Toplam	17,427	75			

* $p<.05$

Tablo 5.5'teki verileri incelediğimizde muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının eğitim düzeylerine göre e-uygulamaların faydalılığı $F(3,72) = 0,542$, $P > 0,05$, e-uygulamaların değerlendirilmesi $F(3,72) = 0,547$,

$P>0,05$, e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu $F(3,72)= 1,412$, $P>0,05$, e-uygulamalara ilişkin öneriler $F(3,72)=2,561$, $P>0,05$ ve toplam e-muhasebe uygulamaları $F(3,72)=0,174$, $P>0,05$, alt boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

5.4 Dördüncü Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü sorusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki unvanlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? şeklinde ifade edilmiştir.

Bunun için ilk önce muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki unvanlarına göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapmalarına ait betimsel istatistiksel verileri elde edilmiştir. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.6'da sunulmuştur.

Tablo 5.6: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki unvanlarına göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma

Alt Boyutlar	Gruplar	F	%	$\bar{X}$	Ss
E-Uygulamaların Faydalılığı	Serbest Muhasebeci	12	15,8	3,56	0,64
	SMMM	54	71,1	3,22	0,63
	SMMM-Bağımsız Denetçi	10	13,2	2,90	0,72
	Toplam	76	100,0	3,23	0,66
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Serbest Muhasebeci	12	15,8	3,78	0,27
	SMMM	54	71,1	3,41	0,58
	SMMM-Bağımsız Denetçi	10	13,2	3,57	0,55
	Toplam	76	100,0	3,49	0,55

Tablo 5.6: (devam ediyor)

E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	Serbest Muhasebeci	12	15,8	3,91	0,66
	SMMM	54	71,1	4,07	0,79
	SMMM-Bağımsız Denetçi	10	13,2	4,30	0,67
	Toplam	76	100,0	4,07	0,76
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Serbest Muhasebeci	12	15,8	4,02	0,52
	SMMM	54	71,1	4,08	0,59
	SMMM-Bağımsız Denetçi	10	13,2	4,43	0,47
	Toplam	76	100,0	4,12	0,57
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Serbest Muhasebeci	12	15,8	3,70	0,35
	SMMM	54	71,1	3,42	0,49
	SMMM-Bağımsız Denetçi	10	13,2	3,37	0,51
	Toplam	76	100,0	3,46	0,48

Tablo 5.6’da katılımcıların mesleki unvanları incelendiğinde; serbest muhasebeci unvanına sahip 12 kişi, SMMM unvanına sahip 54 kişi, SMMM-Bağımsız Denetçi unvanına sahip 10 kişi olduğu görülmektedir. En çok katılımcı %71,1’lik dilimi oluşturan SMMM unvanına sahip grup iken, en düşük katılımcı aralık ise %13,2’lik dilimle SMMM-Bağımsız Denetçi unvanı grubunda olduğu görülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki unvanlarına göre farklılaşmasına yönelik ortalama puanları incelendiğinde e-uygulamaların faydalılığı alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan serbest muhasebeci unvanı grubunda ($\bar{X}$ =3,56), e-uygulamaların değerlendirilmesi alt boyutunda serbest muhasebeci unvanı grubunda ($\bar{X}$ =3,78), e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu alt boyutunda SMMM-bağımsız denetçi unvanı grubunda ($\bar{X}$ =4,30), e-uygulamalara ilişkin öneriler boyutunda puanı en yüksek olan SMMM-bağımsız denetçi unvanı grubunda ($\bar{X}$ =4,43) ve toplam e-muhasebe uygulamaları boyutunda puanı en yüksek

olan serbest muhasebeci unvanı grubu ($\bar{X}=3,70$) muhasebe meslek mensubu olduğu görülmektedir.

Tablo 5.6’da verilen ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki unvanlarına göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) yapılmıştır. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.7’de sunulmuştur.

Tablo 5.7: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki unvanlarına göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları

Alt Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
E-Uygulamaların Faydalılığı	Gruplar arası	2,418	2	1,209	2,882	0,062
	Grup içi	30,624	73	0,420		
	Toplam	33,042	75			
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Gruplar arası	1,398	2	0,699	2,377	0,100
	Grup içi	21,473	73	0,294		
	Toplam	22,872	75			
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	Gruplar arası	0,806	2	0,403	0,689	0,506
	Grup içi	42,720	73	0,585		
	Toplam	43,526	75			
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Gruplar arası	1,144	2	0,572	1,778	0,176
	Grup içi	23,487	73	0,322		
	Toplam	24,632	75			
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Gruplar arası	0,858	2	0,429	1,891	0,158
	Grup içi	16,569	73	0,227		
	Toplam	17,427	75			

* $p<.05$

Tablo 5.7’deki verileri incelediğimizde muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki unvanlarına göre e-uygulamaların faydalılığı $F(2,73) = 2,882$, $P>0,05$, e-uygulamaların değerlendirilmesi $F(2,73)=2,377$, $P>0,05$, e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu $F(2,73)=0,689$, $P>0,05$, e-uygulamalara ilişkin öneriler $F(2,73)=1,778$, $P>0,05$ ve toplam e-muhasebe uygulamaları $F(2,73)= 1,891$, $P>0,05$, alt boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

5.5 Beşinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci sorusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki deneyimlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? şeklinde ifade edilmiştir.

Bunun için ilk önce muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki deneyimlerine göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapmalarına ait betimsel istatistiksel verileri elde edilmiştir. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.8'de sunulmuştur.

Tablo 5.8: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki deneyimlerine göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma

Alt Boyutlar	Gruplar	F	%	$\bar{X}$	Ss
E-Uygulamaların Faydalılığı	10 yıl ve daha az	17	22,4	3,37	0,50
	11-15 yıl	14	18,4	3,20	0,66
	16-20 yıl	17	22,4	3,51	0,62
	20 yıldan fazla	28	36,8	2,98	0,70
	Toplam	76	100,0	3,23	0,66
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	10 yıl ve daha az	17	22,4	3,61	0,38
	11-15 yıl	14	18,4	3,35	0,71
	16-20 yıl	17	22,4	3,56	0,54
	20 yıldan fazla	28	36,8	3,44	0,55
	Toplam	76	100,0	3,49	0,55
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	10 yıl ve daha az	17	22,4	4,05	0,89
	11-15 yıl	14	18,4	4,42	0,51
	16-20 yıl	17	22,4	4,05	0,55
	20 yıldan fazla	28	36,8	3,92	0,85
	Toplam	76	100,0	4,07	0,76
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	10 yıl ve daha az	17	22,4	4,17	0,60
	11-15 yıl	14	18,4	4,11	0,48
	16-20 yıl	17	22,4	4,19	0,56
	20 yıldan fazla	28	36,8	4,04	0,62
	Toplam	76	100,0	4,12	0,57
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	10 yıl ve daha az	17	22,4	3,58	0,33
	11-15 yıl	14	18,4	3,42	0,54
	16-20 yıl	17	22,4	3,64	0,43
	20 yıldan fazla	28	36,8	3,31	0,52
	Toplam	76	100,0	3,46	0,48

Tablo 5.8'de katılımcıların mesleki deneyimleri incelendiğinde; muhasebe meslek mensuplarının 10 yıl ve daha az mesleki deneyime sahip 17 kişi, 11-15 yıl mesleki deneyime sahip 14 kişi, 16-20 yıl sahip mesleki deneyime sahip 17 kişi ve 20 yıldan fazla mesleki deneyime sahip 28 kişi olduğu görülmektedir. En çok katılımcının %36,8'lik dilimi oluşturan 20 yıldan fazla mesleki deneyim gurubu iken, en düşük katılımcı aralık ise %18,4'lük dilimle 11-15 yıl mesleki deneyime sahip grubunda olduğu görülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki deneyimlerine göre farklılaşmasına yönelik ortalama puanları incelendiğinde e-uygulamaların faydalılığı alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan 16-20 yıl mesleki deneyim grubunda ($\bar{X}=3,51$), e-uygulamaların değerlendirilmesi alt boyutunda 10 yıl ve daha az mesleki deneyim grubunda ($\bar{X}=3,61$), e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu alt boyutunda 11-15 yıl mesleki deneyim grubunda($\bar{X}=4,42$), e-uygulamalara ilişkin öneriler alt boyutunda puanı en yüksek olan 16-20 yıl mesleki deneyim grubunda ($\bar{X}=4,19$) ve toplam e-muhasebe uygulamaları alt boyutunda puanı en yüksek olan 16-20 yıl mesleki deneyim grubunda ($\bar{X}=3,64$) muhasebe meslek mensubu olduğu görülmektedir.

Tablo 5.8'de verilen ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki deneyimlerine göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) yapılmıştır. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.9' da sunulmuştur.

Tablo 5.9: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki deneyimlerine göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları

Alt Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
E-Uygulamaların Faydalılığı	Gruplar arası	3,480	3	1,160	2,825	0,045*	C>D
	Grup içi	29,562	72	0,411			
	Toplam	33,042	75				
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Gruplar arası	0,644	3	0,215	0,695	0,558	
	Grup içi	22,228	72	0,309			
	Toplam	22,872	75				

Tablo 5.9: (devam ediyor)

E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	Gruplar arası	2,358	3	0,786	1,375	0,257
	Grup içi	41,168	72	0,572		
	Toplam	43,526	75			
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Gruplar arası	0,299	3	0,100	0,295	0,829
	Grup içi	24,333	72	0,338		
	Toplam	24,632	75			
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Gruplar arası	1,460	3	0,487	2,195	0,096
	Grup içi	15,967	72	0,222		
	Toplam	17,427	75			

* $p < .05$

A:10 yıl ve daha az, B:11-15 yıl, C:16-20 yıl, D:20 yıldan fazla

Tablo 5.9'daki verileri incelediğimizde muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki deneyimlerine göre e-uygulamaların değerlendirilmesi $F(3,72) = 0,695$, $P > 0,05$, e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu $F(3,72) = 1,375$, $P > 0,05$, e-uygulamalara ilişkin öneriler $F(3,72) = 0,295$, $P > 0,05$ ve toplam e-muhasebe uygulamaları $F(3,72) = 2,195$, $P > 0,05$ alt boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

E-uygulamaların faydalılığı alt boyutunda ise anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir. $F(3,72) = 2,825$ $p < .05$. Gruplar arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey testi yapılmıştır. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.10'da sunulmuştur.

Tablo 5.10: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına ilişkin mesleki deneyimlerine göre e-uygulamaların faydalılığı konusundaki tutumlarının farklılaşmasına yönelik tukey testi sonuçları

Alt Boyutlar	Mesleki deneyim	Ortalamalar Farkı	Anlamlılık Düzeyi (P)
E-Uygulamaların Faydalılığı	10 yıl ve daha az	11-15 yıl	0,16912
		16-20 yıl	-0,14216
		20 yıldan fazla	0,39233
	11-15 yıl	10 yıl ve daha az	-0,16912
		16-20 yıl	-0,31127
		20 yıldan fazla	0,22321

Tablo 5.10: (devam ediyor)

16-20 yıl	10 yıl ve daha az	0,14216	0,916
	11-15 yıl	0,31127	0,537
	20 yıldan fazla	,53449*	0,041
20 yıldan fazla	10 yıl ve daha az	-0,39233	0,201
	11-15 yıl	-0,22321	0,712
	16-20 yıl	-,53449*	0,041

* p<.05

Tablo 5.10’da verilen mesleki deneyim değişkeni açısından katılımcıların e-uygulamaların faydalılığı konusundaki tutumlarını tespit etmek için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre 16-20 yıl ($\bar{X}$ =3,51) mesleki deneyime sahip olan meslek mensubu grubunun 20 yıldan fazla ($\bar{X}$ =2,98) mesleki deneyime sahip olan meslek mensubu grubundan daha fazla e-uygulamaların faydalı olduğu tutumunu gösterdiği görülmektedir (Fark =-,53449).

5.6 Altıncı Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın altıncı sorusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-belge türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? şeklinde ifade edilmiştir.

Bunun için ilk önce muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-belge türüne göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapmalarına ait betimsel istatistiksel verileri elde edilmiştir. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.11’de sunulmuştur.

Tablo 5.11: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-belge türüne göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Alt Boyutlar	Gruplar	F	%	$\bar{X}$	Ss
E-Uygulamaların Faydalılığı	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura_ E-Defter	68	89,5	3,24	0,63
	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura	3	3,9	3,69	0,45
	E-Arşiv Fatura	5	6,6	2,85	1,06
	Toplam	76	100,0	3,23	0,66

Tablo 5.11: (devam ediyor)

E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura_ E-Defter	68	89,5	3,50	0,54
	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura	3	3,9	3,45	0,83
	E-Arşiv Fatura	5	6,6	3,35	0,63
	Toplam	76	100,0	3,49	0,55
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura_ E-Defter	68	89,5	4,14	0,71
	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura	3	3,9	3,33	1,15
	E-Arşiv Fatura	5	6,6	3,60	0,89
	Toplam	76	100,0	4,07	0,76
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura_ E-Defter	68	89,5	4,16	0,53
	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura	3	3,9	4,11	0,19
	E-Arşiv Fatura	5	6,6	3,60	1,01
	Toplam	76	100,0	4,12	0,57
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura_ E-Defter	68	89,5	3,48	0,45
	E-Fatura_ E-Arşiv Fatura	3	3,9	3,65	0,56
	E-Arşiv Fatura	5	6,6	3,14	0,76
	Toplam	76	100,0	3,46	0,48

Tablo 5.11’de katılımcıların kullandıkları e-belge türü incelendiğinde; e-fatura_ e-arşiv fatura_ e-defter belge türlerini kullanan 68 kişi, e-fatura, e-arşiv fatura belge türlerini kullanan 3 kişi sadece e-arşiv fatura belge türünü kullanan 5 kişi olduğu görülmektedir. En çok katılımcı %89,5’lik dilimle e-fatura_ e-arşiv fatura_ e-defter her üç belge türünü de kullanan olduğu görülmektedir. En düşük katılımcı aralık ise %3,9’luk dilimle, e-fatura, e-arşiv fatura her ikisini de kullanan grubunda olduğu görülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-belge türüne göre farklılaşmasına yönelik ortalama puanları incelendiğinde e-uygulamaların faydalılığı alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan , e-fatura, e-arşiv fatura belge türlerini kullanan grubunda ($\bar{X}=3,69$), e-uygulamaların değerlendirilmesi alt boyutunda e-fatura_ e-arşiv fatura_ e-defter üç e-belge türünü kullanan grubunda ($\bar{X}=3,50$), e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu alt boyutunda e-fatura_ e-arşiv fatura_ e-defter üç e-belge türünü kullanan grubunda ($\bar{X}=4,14$) ve e-uygulamalara ilişkin öneriler alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan e-fatura_ e-arşiv fatura_ e-defter üç e-belge türünü kullanan grubunda ($\bar{X}=4,16$) muhasebe meslek mensubu olduğu görülmektedir.

Tablo 5.11’de verilen ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının

kullandıkları e-belge türüne göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) yapılmıştır. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.12'de sunulmuştur.

Tablo 5.12: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-belge türüne göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları

Alt Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
E-Uygulamaların Faydalılığı	Gruplar arası	1,377	2	0,689	1,587	0,211
	Grup içi	31,665	73	0,434		
	Toplam	33,042	75			
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Gruplar arası	0,116	2	0,058	0,187	0,830
	Grup içi	22,755	73	0,312		
	Toplam	22,872	75			
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	Gruplar arası	3,130	2	1,565	2,828	0,066
	Grup içi	40,396	73	0,553		
	Toplam	43,526	75			
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Gruplar arası	1,470	2	0,735	2,317	0,106
	Grup içi	23,161	73	0,317		
	Toplam	24,632	75			
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Gruplar arası	0,649	2	0,324	1,411	0,251
	Grup içi	16,779	73	0,230		
	Toplam	17,427	75			

* $p < .05$

Tablo 5.12'deki verileri incelediğimizde muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-belge türüne göre e-uygulamaların faydalılığı $F(2,73) = 1,587$, $P > 0,05$, e-uygulamaların değerlendirilmesi $F(2,73) = 0,187$, $P > 0,05$, e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu $F(2,73) = 2,828$, $P > 0,05$ ve e-uygulamalara ilişkin öneriler $F(2,73) = 2,317$, $P > 0,05$ alt boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

5.7 Yedinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın yedinci sorusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Şeklinde ifade edilmiştir.

Bunun için ilk önce muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetine göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapmalarına ait betimsel istatistiksel verileri elde edilmiştir. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.13'te sunulmuştur.

Tablo 5.13: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetine göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Alt Boyutlar	Gruplar	F	%	$\bar{X}$	Ss
E-Uygulamaların Faydalılığı	1-50	13	17,1	2,94	0,78
	51-250	17	22,4	3,31	0,78
	251-500	11	14,5	3,36	0,54
	501 ve üzeri	35	46,1	3,25	0,58
	Toplam	76	100,0	3,23	0,66
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	1-50	13	17,1	3,14	0,68
	51-250	17	22,4	3,50	0,39
	251-500	11	14,5	3,48	0,71
	501 ve üzeri	35	46,1	3,62	0,46
	Toplam	76	100,0	3,49	0,55
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	1-50	13	17,1	4,00	1,00
	51-250	17	22,4	4,05	0,74
	251-500	11	14,5	4,36	0,50
	501 ve üzeri	35	46,1	4,02	0,74
	Toplam	76	100,0	4,07	0,76
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	1-50	13	17,1	3,92	0,77
	51-250	17	22,4	4,17	0,60
	251-500	11	14,5	4,21	0,45
	501 ve üzeri	35	46,1	4,14	0,51
	Toplam	76	100,0	4,12	0,57
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	1-50	13	17,1	3,17	0,60
	51-250	17	22,4	3,51	0,48
	251-500	11	14,5	3,55	0,47
	501 ve üzeri	35	46,1	3,52	0,40
	Toplam	76	100,0	3,46	0,48

Tablo 5.13'te katılımcıların aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetleri incelendiğinde; 1-50 adet oluşturan 13 kişi, 51-250 adet oluşturan 17 kişi, 251-500 adet oluşturan 11 kişi ve 501 ve üzeri adet e-fatura oluşturan 35 kişi olduğu görülmektedir. En çok katılımcı %46,1'lik dilimle 501 ve üzeri adet e-fatura oluşturan grup iken, en düşük katılımcı aralık ise %14,5'lik dilimle 251-500 adet e-fatura oluşturan grupta olduğu

görülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetine göre farklılaşmasına yönelik ortalama puanları incelendiğinde; e-uygulamaların faydalılığı alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan 251-500 adet oluşturan grubunda ($\bar{X}=3,36$), e-uygulamaların değerlendirilmesi alt boyutunda 501 ve üzeri adet oluşturan grubunda ($\bar{X}=3,62$), e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu alt boyutunda 251-500 adet oluşturan grubunda ($\bar{X}=4,36$), e-uygulamalara ilişkin öneriler boyutunda puanı en yüksek olan 251-500 adet oluşturan grubunda ($\bar{X}=4,21$) ve toplam e-muhasebe uygulamaları boyutunda ise puanı en yüksek olan 251-500 adet oluşturan grubunda ($\bar{X}=3,55$) muhasebe meslek mensubu olduğu görülmektedir.

Tablo 5.13'te verilen ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetine göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) yapılmıştır. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.14'te sunulmuştur.

Tablo 5.14: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetine göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları

Alt Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
E-Uygulamaların Faydalılığı	Gruplar arası	1,435	3	0,478	1,090	0,359
	Grup içi	31,606	72	0,439		
	Toplam	33,042	75			
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Gruplar arası	2,160	3	0,720	2,502	0,066
	Grup içi	20,712	72	0,288		
	Toplam	22,872	75			
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	Gruplar arası	1,068	3	0,356	0,604	0,615
	Grup içi	42,458	72	0,590		
	Toplam	43,526	75			
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Gruplar arası	0,669	3	0,223	0,670	0,573
	Grup içi	23,962	72	0,333		
	Toplam	24,632	75			

Tablo 5.14: (devam ediyor)

Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Gruplar arası	1,331	3	0,444	1,985	0,124
	Grup içi	16,096	72	0,224		
	Toplam	17,427	75			

* $p < .05$

Tablo 5.14'teki verileri incelediğimizde muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetine göre e-uygulamaların faydalılığı $F(3,72) = 1,090$, $P > 0,05$, e-uygulamaların değerlendirilmesi $F(3,72) = 2,502$, $P > 0,05$, e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu $F(3,72) = 0,604$, $P > 0,05$, e-uygulamalara ilişkin öneriler $F(3,72) = 0,670$, $P > 0,05$ ve toplam e-muhasebe uygulamaları $F(3,72) = 1,985$, $P > 0,05$ alt boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

5.8 Sekizinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın sekizinci sorusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura senaryo türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? şeklinde ifade edilmiştir.

Bunun için ilk önce muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura senaryo türüne göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapmalarına ait betimsel istatistiksel verileri elde edilmiştir. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.15'te sunulmuştur.

Tablo 5.15: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura senaryo türüne göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Alt Boyutlar	Gruplar	F	%	$\bar{X}$	Ss
E-Uygulamaların Faydalılığı	Ticari Fatura	10	13,2	3,40	0,65
	Temel Fatura	4	5,3	3,22	0,44
	Ticari Fatura ve Temel Fatura	62	81,6	3,20	0,68
	Toplam	76	100,0	3,23	0,66
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Ticari Fatura	10	13,2	3,52	0,59
	Temel Fatura	4	5,3	3,34	0,43
	Ticari Fatura ve Temel Fatura	62	81,6	3,49	0,55
	Toplam	76	100,0	3,49	0,55

Tablo 5.15: (devam ediyor)

E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	Ticari Fatura	10	13,2	3,90	0,87
	Temel Fatura	4	5,3	3,75	1,25
	Ticari Fatura ve Temel Fatura	62	81,6	4,12	0,71
	Toplam	76	100,0	4,07	0,76
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Ticari Fatura	10	13,2	4,26	0,68
	Temel Fatura	4	5,3	3,91	0,56
	Ticari Fatura ve Temel Fatura	62	81,6	4,11	0,55
	Toplam	76	100,0	4,12	0,57
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Ticari Fatura	10	13,2	3,57	0,48
	Temel Fatura	4	5,3	3,37	0,19
	Ticari Fatura ve Temel Fatura	62	81,6	3,45	0,49
	Toplam	76	100,0	3,46	0,48

Tablo 5.15'te katılımcıların kullandıkları e-fatura senaryo türü incelendiğinde; ticari fatura senaryo türünü kullanan 10 kişi, temel fatura senaryo türünü kullanan 4 kişi ve her ikisini ticari fatura ve temel fatura senaryo türünü kullanan 62 kişi olduğu görülmektedir. En çok katılımcı %81,6'lık dilimle ticari fatura ve temel fatura her ikisini birlikte kullanan meslek mensubu iken, en düşük katılımcı aralık ise %5,3'lük dilimle temel fatura senaryo türünü kullanan meslek mensubu grubunda olduğu görülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura senaryo türüne göre farklılaşmasına yönelik ortalama puanları incelendiğinde e-uygulamaların faydalılığı alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan ticari fatura senaryo türünü kullanan grubunda ($\bar{X}=3,40$), e-uygulamaların değerlendirilmesi alt boyutunda ticari fatura senaryo türünü kullanan grubunda ($\bar{X}=3,52$), e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu alt boyutunda ticari fatura ve temel fatura her iki senaryo türünü kullanan grubunda ($\bar{X}=4,12$), e-uygulamalara ilişkin öneriler boyutunda puanı en yüksek olan ticari fatura senaryo türünü kullanan grubunda ($\bar{X}=4,26$) ve toplam e-muhasebe uygulamaları boyutunda ise puanı en yüksek olan ticari fatura senaryo türünü kullanan grubunda ($\bar{X}=3,57$) muhasebe meslek mensubu olduğu görülmektedir.

Tablo 5.15'te verilen ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura senaryo türüne göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) yapılmıştır. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.16'da

sunulmuştur.

Tablo 5.16: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura senaryo türüne göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları

Alt Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
E-Uygulamaların Faydalılığı	Gruplar arası	0,321	2	0,160	0,358	0,700
	Grup içi	32,721	73	0,448		
	Toplam	33,042	75			
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Gruplar arası	0,101	2	0,050	0,162	0,851
	Grup içi	22,771	73	0,312		
	Toplam	22,872	75			
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	Gruplar arası	0,909	2	0,454	0,778	0,463
	Grup içi	42,618	73	0,584		
	Toplam	43,526	75			
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Gruplar arası	0,383	2	0,192	0,577	0,564
	Grup içi	24,249	73	0,332		
	Toplam	24,632	75			
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Gruplar arası	0,150	2	0,075	0,316	0,730
	Grup içi	17,278	73	0,237		
	Toplam	17,427	75			

* $p < .05$

Tablo 5.16'daki verileri incelediğimizde muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura senaryo türüne göre e-uygulamaların faydalılığı $F(2,73)=0,358$, $P>0,05$, e-uygulamaların değerlendirilmesi $F(2,73)= 0,162$, $P>0,05$, e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu $F(2,73)= 0,778$, $P>0,05$, e-uygulamalara ilişkin öneriler $F(2,73)= 0,577$, $P>0,05$ ve toplam e-muhasebe uygulamaları $F(2,73)= 0,316$, $P>0,05$ alt boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

5.9 Dokuzuncu Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dokuzuncu sorusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura uygulama yöntemine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Şeklinde ifade edilmiştir.

Bunun için ilk önce muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli

uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura uygulama yöntemine göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapmalarına ait betimsel istatistiksel verileri elde edilmiştir. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.17'de sunulmuştur.

Tablo 5.17: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura uygulama yöntemine göre farklılaşmasına yönelik frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Alt Boyutlar	Gruplar	F	%	$\bar{X}$	Ss
E-Uygulamaların Faydalılığı	GİB Portal Yöntem	5	6,6	3,61	0,38
	Özel Entegratör Yöntemi	32	42,1	3,20	0,72
	GİB Portal Yöntem, Doğrudan Entegrasyon Yöntemi, Özel Entegratör Yöntemi	14	18,4	3,28	0,62
	GİB Portal Yöntemi ve Özel Entegratör Yöntemi	25	32,9	3,16	0,64
	Toplam	76	100,0	3,23	0,66
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	GİB Portal Yöntem	5	6,6	3,60	0,77
	Özel Entegratör Yöntemi	32	42,1	3,58	0,47
	GİB Portal Yöntem, Doğrudan Entegrasyon Yöntemi, Özel Entegratör Yöntemi	14	18,4	3,41	0,65
	GİB Portal Yöntemi ve Özel Entegratör Yöntemi	25	32,9	3,39	0,54
	Toplam	76	100,0	3,49	0,55
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	GİB Portal Yöntem	5	6,6	4,20	0,44
	Özel Entegratör Yöntemi	32	42,1	3,96	0,82
	GİB Portal Yöntem, Doğrudan Entegrasyon Yöntemi, Özel Entegratör Yöntemi	14	18,4	4,21	1,05
	GİB Portal Yöntemi ve Özel Entegratör Yöntemi	25	32,9	4,12	0,52
	Toplam	76	100,0	4,07	0,76
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	GİB Portal Yöntem	5	6,6	4,06	0,14
	Özel Entegratör Yöntemi	32	42,1	4,10	0,68
	GİB Portal Yöntem, Doğrudan Entegrasyon Yöntemi, Özel Entegratör Yöntemi	14	18,4	4,23	0,49
	GİB Portal Yöntemi ve Özel Entegratör Yöntemi	25	32,9	4,09	0,52
	Toplam	76	100,0	4,12	0,57

Tablo 5.17: (devam ediyor)

Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	GİB Portal Yöntem	5	6,6	3,69	0,40
	Özel Entegratör Yöntemi	32	42,1	3,47	0,51
	GİB Portal Yöntem, Doğrudan Entegrasyon yöntemi, Özel Entegratör Yöntemi	14	18,4	3,48	0,45
	GİB Portal Yöntemi ve Özel Entegratör Yöntemi	25	32,9	3,39	0,48
	Toplam	76	100,0	3,46	0,48

Tablo 5.17’de katılımcıların kullandıkları e-fatura uygulama yöntemi incelendiğinde; sadece GİB portal yöntem türünü kullanan 5 kişi, sadece özel entegratör yöntemini kullanan 32 kişi, GİB portal yöntem, doğrudan entegrasyon yöntemi, özel entegratör yöntemlerinden her üç yöntem türünü kullanan 14 kişi ve GİB portal yöntemi ve özel entegratör yöntemlerinin ikisini kullanan 25 kişi olduğu görülmektedir. En çok katılımcı %42,1’lik dilimle özel entegratör uygulama yöntemi kullanan meslek mensubu iken, en düşük katılımcı aralık ise %6,6’lık dilimle GİB portal uygulama yöntemini kullanan meslek mensubu grubunda olduğu görülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura uygulama yöntemine göre farklılaşmasına yönelik ortalama puanları incelendiğinde e-uygulamaların faydalılığı alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan GİB portal uygulama yöntemini kullanan grubunda ($\bar{X}=3,61$), e-uygulamaların değerlendirilmesi alt boyutunda GİB portal uygulama yöntemini kullanan grubunda ($\bar{X}=3,60$), e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu alt boyutunda GİB portal yöntem, doğrudan entegrasyon yöntemi, özel entegratör yöntemlerinden her üç uygulama yöntem türünü kullanan ($\bar{X}=4,21$), e-uygulamalara ilişkin öneriler alt boyutunda puan ortalaması en yüksek olan GİB portal yöntem, doğrudan entegrasyon yöntemi, özel entegratör yöntemlerinden her üç uygulama yöntem türünü kullanan ($\bar{X}=4,23$) ve toplam e-muhasebe uygulamaları alt boyutunda GİB portal yöntem türünü kullanan ($\bar{X}=3,69$) muhasebe meslek mensubu olduğu görülmektedir.

Tablo 5.17’de verilen ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının

kullandıkları e-fatura uygulama yöntemine göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) yapılmıştır. Buna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5.18'de sunulmuştur.

Tablo 5.18: Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura uygulama yöntemine göre farklılaşmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (one-wayanova) sonuçları

Alt Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
E-Uygulamaların Faydalılığı	Gruplar arası	0,920	3	0,307	0,687	0,563
	Grup içi	32,122	72	0,446		
	Toplam	33,042	75			
E-Uygulamaların Değerlendirilmesi	Gruplar arası	0,692	3	0,231	0,749	0,526
	Grup içi	22,179	72	0,308		
	Toplam	22,872	75			
E-Uygulamalardaki Gelişmeleri Takip Durumu	Gruplar arası	0,760	3	0,253	0,427	0,734
	Grup içi	42,766	72	0,594		
	Toplam	43,526	75			
E-Uygulamalara İlişkin Öneriler	Gruplar arası	0,235	3	0,078	0,231	0,875
	Grup içi	24,397	72	0,339		
	Toplam	24,632	75			
Toplam E-Muhasebe Uygulamaları	Gruplar arası	0,384	3	0,128	0,541	0,656
	Grup içi	17,043	72	0,237		
	Toplam	17,427	75			

* $p < .05$

Tablo 5.18'deki verileri incelediğimizde muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura uygulama yöntemine göre e-uygulamaların faydalılığı $F(3,72)=0,687$, $P>0,05$, e-uygulamaların değerlendirilmesi $F(3,72)= 0,749$, $P>0,05$, e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu $F(3,72)= 0,427$, $P>0,05$, e-uygulamalara ilişkin öneriler $F(3,72)= 0,231$, $P>0,05$ ve toplam e-muhasebe uygulamaları $F(3,72)= 0,541$, $P>0,05$ alt boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

6. TARTIşMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın birinci bulgusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 5.1). İlgili araştırmalar incelendiğinde, Dağ (2016), Erdoğan (2020) ve Kaya vd., (2022) çalışmalarında benzer sonuç buldukları görölmüştür. Bu bağlamda bulgumuzu destekler niteliktedir. Kadın ve erkek muhasebe mensupların dijital dönüşüm uygulamalarına yönelik tutumlarında farklılık olmamasının nedeni muhasebe meslek mensuplarının işlerinin gerektirdiğı dijital yeteneklere sahip olmaları gerektiğinden, cinsiyet farklılıkları iş performansı açısından daha az belirleyici olabilir. Hem erkekler hem de kadınlar, işlerini sürdürebilmek için benzer düzeyde dijital becerilere sahip olmak zorunda olabilirler. Ayrıca günümüzde teknolojiye erişim ve kullanımı giderek daha kolaylaşmaktadır. Bu durum, cinsiyet farklılıklarını azaltabilir ve her iki cinsiyetten muhasebe meslek mensuplarının benzer şekilde dijital araçları kullanma konusunda fırsat eşitliğı sağlanabilir.

Araştırmanın ikinci bulgusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının yaşlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 5.3). İlgili araştırmalar incelendiğinde, Dağ (2016) muhasebe meslek mensuplarının bilgi teknolojileri kullanım kararına etki eden faktörler üzerine bir alan araştırması, Şıtak (2021) dijitalleşmenin muhasebe mesleğine, muhasebe meslek mensuplarına, muhasebe-finance eğitime etkilerinin salgın hastalık döneminde incelenmesi ve Ceylan (2019) KOBİ'lerde ve muhasebe bürolarında çalışan muhasebe meslek mensuplarının muhasebe paket programlarının seçiminde etkili olan faktörler, çalışmalarında benzer sonuç buldukları görölmüştür. Muhasebe mensupların dijital dönüşüm uygulamalarına yönelik tutumlarında yaşlarına göre farklılık olmamasının nedeni, muhasebe meslek mensupları, işlerini sürdürebilmek için dijital dönüşüme ayak uydurmak zorundadırlar. Bu nedenle, farklı yaş gruplarındaki bireylerin benzer şekilde bu teknolojilere adapte olması gerekebilir. Bir başka neden dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte, toplumun genelinde dijital kullanım alışkanlıkları ve kabulü artmış olabilir. Bu durum, yaşa bağlı farklılıkları azaltabilir.

Araştırmanın üçüncü bulgusu, Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı görölmüştür

(Tablo 5.5). Farklılaşmamasının birkaç faktöre bağlanabilir. Faktörlerden bir tanesi dijital araçlar ve uygulamalar artık daha erişilebilir hale geldiği için, eğitim seviyesi daha düşük olan bireyler de bu araçlara kolaylıkla ulaşabilir ve kullanabilir. İkinci faktör İş dünyasında dijital dönüşümün yaygınlaşmasıyla birlikte, muhasebe meslek mensuplarının da bu trendlere uyum sağlamak zorunda kaldığı düşünülebilir. Bu durumda, eğitim seviyesi farklı olsa da iş gereksinimlerine ayak uydurmak için benzer bir tutum sergilenebilir. Eğitim fırsatları ve kaynakları daha geniş bir kitleye ulaşabilir durumda olabilir. Bu durumda, eğitim seviyesi farklı olsa da herkes benzer düzeyde eğitim alabilir ve dijital dönüşüme yönelik tutumlarında benzerlikler görülebilir.

Araştırmanın dördüncü bulgusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının mesleki unvanlarına ilişkin anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Tablo 5.7). Farklı olmamasının nedeni birkaç etkene bağlanabilir. Bu etkenlerden ilki muhasebe meslek mensuplarının çoğu, belirli bir eğitim ve yetkinlik seviyesine ulaşmak için benzer eğitim ve sertifikasyon süreçlerinden geçer. Bu süreçler, dijital dönüşümün temel prensiplerini ve teknolojilerini öğretmeyi amaçlayabilir, bu nedenle farklı unvanlara sahip meslek mensuplarının dijital dönüşüme karşı tutumları benzer olabilir. Bir başka etken muhasebe meslek mensupları genellikle birbirleriyle etkileşim içinde olurlar ve aynı işyerlerinde veya mesleki organizasyonlarda bir araya gelirler. Bu ortamlarda, dijital dönüşüm hakkında bilgi ve deneyim paylaşımı, farklı unvanlara sahip meslek mensuplarının benzer bir anlayışa sahip olmasını sağlayabilir. Ayrıca günümüzde birçok muhasebe işlevi, dijitalleşmiş yazılımlar ve sistemler aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu teknolojilere erişim ve bunları kullanma yetenekleri, meslek mensuplarının unvanlarına bağlı olarak önemli ölçüde değişimleyebilir.

Araştırmanın beşinci bulgusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli, e-uygulamaların değerlendirilmesi, e-uygulamalardaki gelişmeleri takip durumu, e-uygulamalara ilişkin önerilere yönelik tutumlarının mesleki deneyimlerine göre anlamlı bir farklılık görülmezken (Tablo 5.9), e-uygulamaların faydalılığı yönelik tutumlarında ise 16-20 yıl ile 20 yıldan fazla deneyime sahip gruplar arasında anlamlı farklılık görülmüştür. 16-20 yıl muhasebe deneyimi olan muhasebe meslek mensuplarının, 20 yıldan fazla deneyimi olan muhasebe meslek mensuplardan daha olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür (Tablo 5.10). Bunun nedeni, bireylerin teknolojiye karşı tutumları ve alışkanlıkları, dijital

dönüşüm temelli e-uygulamaların faydalılığına yönelik tutumlarını etkileyebilir. Teknolojiye açık olanlar, dijital uygulamaların faydalarını daha olumlu bir şekilde değerlendirebilirken, teknolojiye karşı daha çekimser olanlar bu uygulamalara daha kuşkucu bir şekilde yaklaşabilirler.

Anlamli farklılık bulunmayan uygulamaların nedenleri ise, teknolojiye erişim ve kullanımı giderek daha kolay hale gelmektedir. Dolayısıyla, mesleki deneyimi olan ve daha az deneyimi olan muhasebe meslek mensuplarının dijital araçları kullanma konusunda benzer fırsatlara sahip olmaları muhtemeldir. Bir başka neden, muhasebe yazılımları ve araçları sürekli olarak gelişmektedir. Bu durum, mesleki deneyimi olan ve olmayan muhasebe meslek mensuplarının benzer şekilde yeni teknolojilere adapte olmalarını sağlayabilir.

Araştırmanın altıncı bulgusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-belge türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (Tablo 5.12). Muhasebe meslek mensuplarının kullandıkları e-belge türü, temel işlerine göre belirlenir ve bu işler genellikle muhasebe ve finansal işlemlerle ilgilidir. Bu durumda, belirli bir e-belge türünün kullanılması, diğer e-belge türlerinden farklı bir dijital dönüşüm algısına yol açmayabilir. Bir başka neden muhasebe yazılımları genellikle farklı e-belge türlerini destekler ve bu türler arasında entegrasyon sağlar. Bu durumda, farklı e-belge türleri kullanan muhasebe meslek mensupları, benzer teknolojik altyapı ve entegrasyon yeteneklerine sahip olabilirler.

Araştırmanın yedinci bulgusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının aylık bazda oluşturulan ortalama e-fatura adetine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (Tablo 5.14). Muhasebe meslek mensupları genellikle benzer iş ortamlarında çalışır ve benzer iş süreçlerini takip ederler. Bu durumda, e-fatura adedi gibi belirli bir ölçütün, farklı işletmelerde çalışan muhasebe profesyonelleri arasında anlamlı bir farklılık yaratması beklenmeyebilir.

Araştırmanın sekizinci bulgusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura senaryo türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (Tablo 5.16). E-fatura senaryo türlerinin kullanılması, genellikle belirli bir teknolojik altyapıyı ve entegrasyon yeteneklerini gerektirir. Muhasebe meslek mensuplarının kullandığı teknolojik altyapı ve entegrasyon yetenekleri benzer

olduğunda, tutumlar arasında belirgin bir farklılık olmayabilir. Ayrıca e-fatura senaryo türlerinin kullanımı, genellikle kullanıcı deneyimi ve kullanım kolaylığına göre tasarlanır. Bu nedenle, muhasebe meslek mensupları farklı senaryo türlerini kullanırken benzer kullanıcı deneyimleri yaşayabilirler ve tutumlarını buna göre şekillendirebilirler.

Araştırmanın dokuzuncu bulgusu, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumlarının kullandıkları e-fatura uygulama yöntemine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (Tablo 5.18). E-fatura uygulama yöntemleri genellikle belirli standartlara uygun olarak düzenlenir ve kullanılır. Bu standartlar, muhasebe meslek mensuplarının farklı uygulama yöntemleri kullanmalarına rağmen benzer işlem ve işlevselliği sağlar. Dolayısıyla, standart e-fatura uygulama yöntemleri kullanıldığında, tutumlar arasında anlamlı bir farklılık olmayabilir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalarına yönelik tutumları, araştırma bulguları doğrultusunda ele alınmış ve geliştirilebilecek stratejilere yönelik öneriler şu şekildedir:

- Araştırma sonuçlarına göre, 16-20 yıl deneyime sahip muhasebecilerin dijital dönüşümüne daha olumlu yaklaştığı tespit edilmiştir. Bu bulgu ışığında, 20 yıldan fazla deneyime sahip muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm konusundaki farkındalıklarını artırmak amacıyla eğitim programlarının geliştirilmesi önerilebilir. Bu eğitim programları, dijital dönüşümün önemi, kullanılan uygulamaların faydaları ve etkili kullanımı gibi konuları kapsayabilir.
- Bartın ili gibi yerel bölgelerde deneyimli muhasebecilerin dijital dönüşüm süreçlerinde mentorluk yapabileceği bir sistemin kurulması önerilebilir. Bu şekilde, deneyim düzeyleri farklı olan muhasebe meslek mensupları arasında bilgi paylaşımının sağlanması mümkün olabilir.
- E-fatura ve e-belge gibi dijital dönüşüm uygulamalarının kullanımını teşvik etmek ve kullanımının kolaylaştırılması amacıyla, bölgesel seminerler veya uygulamalı atölye çalışmaları düzenlenebilir. Bu süreçte, özellikle daha fazla deneyime sahip gruplara, söz konusu uygulamaların avantajlarının aktarılması sağlanabilir.

- Şirketlerin muhasebe departmanlarına gerekli teknoloji altyapısını sağlamaları ve çalışanların dijital dönüşüm temelli uygulamaları kullanmalarını teşvik etmek için gerekli kaynakları sağlamaları önerilebilir. Bu kaynaklar, yazılım lisansları, teknik destek, eğitim materyalleri ve güncel bilgi paylaşım platformları gibi unsurları içerebilir.
- Şirketlerin, dijital dönüşümü teşvik eden bir örgütsel kültür oluşturmaları ve çalışanların dijital dönüşüme yönelik tutumlarını desteklemeleri önerilebilir. Bu, yönetim desteği, inovasyonu teşvik eden bir ortamın oluşturulması ve risk alma kültürünün benimsenmesi gibi unsurları içerebilir.
- Kullanıcı geri bildirimlerinin düzenli olarak toplanması ve değerlendirilmesi önerilebilir. Bu geri bildirimler, uygulamaların kullanıcı deneyimini iyileştirmek, eksiklikleri gidermek ve kullanıcı memnuniyetini artırmak için kullanılabilir.
- Muhasebe meslek mensuplarına sürekli eğitim ve gelişim fırsatları sunulması önerilebilir. Bu fırsatlar, yeni teknolojilere ve uygulamalara adaptasyonu desteklemek, beceri ve bilgi düzeyini artırmak ve uzmanlaşmayı teşvik etmek için kullanılabilir.
- Şirketlerin muhasebe ve finans süreçlerini yeniden değerlendirmeleri ve dijital dönüşümü destekleyen iş süreçlerini benimsemeleri önerilebilir. Bu, manuel işlemlerin otomatikleştirilmesi, veri analitiği kullanımı ve iş süreçlerindeki verimliliğin artırılması gibi unsurları içerebilir.
- Gelecekte, bu çalışmanın benzeri çalışmaların başka illerde ve daha geniş gruplarda yapılması ve sonuçların karşılaştırılması faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Acar, D., Öztürk, M. ve Usul, H. (2016). Dijital ortamda denetim: Sürekli denetim. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(Muhasebe Denetimi Özel Sayısı), 1561-1571.
- Acar, V. ve Öksüz, Ö. (2013). Finansal bilgilerin elektronik ortamda paylaşımı ve edefer uygulamaları. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 5(8), 62-89.
- Adrianto, C. J., Tohang, V. ve Tandiono, R. (2023). The Impact of Automation on the Accounting Profession-The Perspective of Indonesian Accountants. In E3S Web of Conferences (Vol. 388, p. 03035). EDP Sciences.
- Akdoğan, N. ve Akdoğan, M. U. (2018). Büyük Veri-Bilişim Teknolojisindeki Gelişmelerin Muhasebe Uygulamalarına ve Muhasebe Mesleğine Etkisi. Muhasebe ve Denetime Bakış, 18(55), 1-14.
- Al-Htaybat, K., Von Alberti-Alhtaybat, L. ve Alhatabat, Z. (2018). Educating digital natives for the future: accounting educators' evaluation of the accounting curriculum. Accounting Education, 27(4), 333-357.
- Allahverdi, M. ve Karaer, M. (2019). E-dönüşümün muhasebe mesleği yeterlilikleri üzerindeki etkileri ve Türkiye'de lisans düzeyi muhasebe eğitiminin mesleki yeterlilikler açısından analizi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 21(1), 246-273.
- AlNasrallah, W. ve Saleem, F. (2022). Determinants of the digitalization of accounting in an emerging market: The roles of organizational support and job relevance. Sustainability, 14(11), 6483.
- Altaş, S. (2013). Tacirler Tarafından Tutulacak Defterler ve Bu Defterlerin Onaylanması", İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMMO) Yayını. Mali Çözüm Dergisi, 116, 95-109.
- Arslan, M. C. ve Karkacier, A. (2019). Dijital dönüşüm sürecinde yönetim muhasebesinin geleceğini etkileyen faktörlere kavramsal bir bakış. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(6), 430-442.
- Arsoy, A. P., Ertan, Y. ve Kılınçarslan, T. B. (2018). Genişletilebilir işletme raporlama dili'nin (XBRL) finansal raporlama gelişimine katkısı ve TMS taksonomisi uygulaması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (79), 1-12.
- Aslan, Ü. ve Özerhan, Y. (2017). Big data, muhasebe ve muhasebe mesleği. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 19(4), 862-883.
- Atmaca, P. (2020). Muhasebe Mesleğinin Bugünü ve Geleceği: Meslekte Uzmanlaşma. (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Awang, Y., Shuhidan, S. M., Taib, A., Rashid, N. ve Hasan, M. S. (2022, October).

- Digitalization of accounting profession: an opportunity or a risk for future accountants?. In Proceedings (Vol. 82, No. 1, p. 93). MDPI.
- Aytekin, A., Erdoğan, Y. ve Kavalcı, K. (2016). Yeni bir iş modeli: muhasebe alanında bulut bilişim. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(12), 46-62.
- Bayraktar, C. ve Yıldırım, M. (2017). E-belge sistemleri üzerine davranışsal tutum ve kullanım niyetlerinin incelenmesi: Karabük ili muhasebe meslek mensupları örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (75), 95-114.
- Berikol, B. Z. ve Killi, M. (2021). The effects of digital transformation process on accounting profession and accounting education. *Ethics and Sustainability in Accounting and Finance*, Volume II, 219-231.
- Bozkurt, E. (2020). Muhasebede E-Fatura, E-Defter: Yozgat'ta Faaliyet Gösteren Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Fatura ve E-Defter Uygulamalarına Karşı Tutumları. Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Brandas, C., Megan, O. ve Didraga, O. (2015). Global perspectives on accounting information systems: Mobile and cloud approach. *Procedia Economics and Finance*, 20, 88-93.
- Bygren, K. (2016). The digitalization impact on accounting firms business models, Yüksek Lisans Tezi, KTH Industrial Engineering and Management, Stockholm, Sweden.
- Cancan, A. (2019). Dijitalleşme sürecinde maliyet ve yönetim muhasebesi uygulamalarının incelenmesi. (Muhasebe Projesi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ceylan, R. (2019). KOBİ lerde ve muhasebe bürolarında çalışan muhasebe meslek mensuplarının muhasebe paket programlarının seçiminde etkili olan faktörler: Çanakkale ilinde bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi).
- Christauskas, C. ve Miseviciene, R. (2012). Cloud-computing based accounting for small to medium sized business. *Engineering Economics*, 23(1), 14-21.
- Çarıkçı, O. (2018). Kayıtlar ile defterlerin elektronik ortamda tutulmasının (defter-beyan sistemi) mali müşavirler tarafından değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* 18(55), 119-140.
- Çetin, Ö. O. ve Bozdoğan, T. (2023). Digital Transformation of Accounting in Industry 4.0 Perspective and an Empirical Study on Turkish Accounting Education. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 16(Prof. Dr. Mehmet Özbirecikli Özel Sayısı), 31-52.
- Da Silva, A. F., Gonçalves, M. J. A., Oliveira, H. C. ve Duarte, J. P. (2023). Accountant's Perceptions of the Digital Transformation. In *Digital Technologies and Transformation in Business, Industry and Organizations: Volume 2* (pp. 211-233). Cham: Springer Nature Switzerland.

- Dağ, Y. (2016). Muhasebe meslek mensuplarının bilgi teknolojileri kullanım kararına etki eden faktörler üzerine bir alan araştırması (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Defter Beyan Sistemi (2024).<https://www.defterbeyan.gov.tr/tr/dbs> .DBS Avantajları Nelerdir? (01.03.2024).
- Deniz, F. ve Güngör Tanç, Ş. (2020). Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarındaki e-dönüşüm sürecine ilişkin görüş ve beklentileri: Hatay ili örneği.
- Doğan, U. (2012). 100 Soruda e-defter. Vergi Sorunları Dergisi, 280, 5-73.
- Doğan, U. (2013). E-Fatura Uygulaması. Vergi Sorunları Dergisi, 300, 84-93.
- Doğan, U. (2013). 550 soruda e-fatura e-defter. Seçkin Yayıncılık, 3.
- Doğan, U. ve Tercan, Y. (2014). Elektronik Deftere (E-Defter) Geçerken Nelere Dikkat Edilmelidir? Vergi Sorunları Dergisi, 37(315), 79-89
- Doğan, U., Tercan, Y. ve GÜR NALÇACI, İ. (2015). E-Fatura Uygulamasında Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Vergi Sorunları Dergisi, 38(319), 154-164.
- Dursun, G. D., Ektik, D. ve Tutcu, B. (2019). Mesleğin dijitalleşmesi: Muhasebe 4.0. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(6), 263-271.
- Elçin, G., Gerekan, B. ve Usta, M. (2018). E-fatura, e-defter ve e-arşiv uygulamalarına geçiş sürecinde yaşanan sorunlar: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler üzerine bir araştırma. Mali Çözüm Dergisi, 28,13-42.
- Elitaş, C. ve Özdemir, S. (2014). Bulut bilişim ve muhasebede kullanımı. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 93-108.
- Er, M. Poyraz ve Yılmaz, O. (2013). E-Defter Uygulaması ve Uygulamada Ortaya Çıkabilecek Sorunlar. Vergi Dünyası Dergisi, 385: 62-66.
- Erdoğan, E. (2020). Dijital muhasebe uygulamaları kullanımının teknoloji kabul modeli ile incelenmesi: Muhasebe meslek mensupları üzerine bir araştırma. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Ergen, Z. ve Kılınçkaya, L. (2014). Türkiye'de Vergi Denetim Sistemi ve Sistemin Aksaklıklarının Değerlendirilmesi. Sosyoekonomi, 21(21): 281-304.
- Erkus, H. ve Chiu, V. (2014). On the research contribution of XBRL literature—a bibliometrics analysis. Eurasian journal of business and economics, 7(13), 173-188.
- Erturan, İ. E. ve Ergin, E. (2024). Muhasebe mesleğinde dijitalleşme: Endüstri 4.0 etkisi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 72(72): 153-165.

- Esmeray, A. (2018). Bilişim teknolojisindeki gelişmelerin muhasebe denetimine katkısı. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 20: 294-309.
- Gabaçlı, N. ve Uzunöz, M. (2017). IV. Sanayi devrimi: Endüstri 4.0 ve otomotiv sektörü. In ICPESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies), (No. 3). 149-174.
- Garip, O. ve Karasioğlu, F. (2019). E-Muhasebe uygulamaları kapsamında güncel sorunlar ve çözüm önerileri: Karaman’da bir araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 22(2), 433-446.
- Geerts, G. L., Graham, L. E., Mauldin, E. G., McCarthy, W. E. ve Richardson, V. J. (2013). Integrating information technology into accounting research and practice. Accounting Horizons, 27(4), 815–840.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- GİB-1 (2024). <https://www.gib.gov.tr/kurumsal/stratejik-yonetim/faaliyet-raporlari>. Gelir İdaresi Başkanlığı Faaliyet Raporları- GİB Teknoloji- Gelir İdaresi Başkanlığı, (31.12.2024).
- GİB-2 (2024). <https://ebelge.gib.gov.tr/efaturamevzuat.html> Gelir İdaresi Başkanlığı. e-Fatura Uygulamasının Teknik Mimarisi, Mevzuat DüzenlemeleriveKılavuzları Güncel Şekli İle 509 Sıra No’lu VUK Genel Tebliği, (31.12.2024).
- GİB-3 (2024). <https://ebelge.gib.gov.tr/efaturamevzuat.html>. Gelir İdaresi Başkanlığı. e-Fatura Uygulaması İptal, İhtar/İtiraz Bildirim Kılavuzu. (10.10.2024).
- GİB-4 (2024). <https://www.edeften.gov.tr/edeftermevzuat.html> . Gelir İdaresi Başkanlığı. e-Defter Uygulamasının Teknik Mimarisi, Mevzuat DüzenlemeleriveKılavuzları (10.10.2024).
- GİB-5 (2024). <https://www.gib.gov.tr/gibmevzuat>. Gelir İdaresi Başkanlığı. Mevzuat. 454 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (31.12.2024).
- GİB-6 (2024). <https://www.gib.gov.tr/node/178733>. Gelir İdaresi Başkanlığı. Mevzuat, Elektronik Defter Genel Tebliği (Sıra No: 1)’Nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sıra No: 5) (31.12.2024).
- Gonçalves, M. J. A., da Silva, A. C. F. ve Ferreira, C. G. (2022, February). The future of accounting: how will digital transformation impact the sector?. In Informatics (Vol. 9, No. 1, p. 19). MDPI.
- Gökçen, G. ve Özdemir, M. (2016). Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarından EDefter ve E-Fatura Uygulaması. Öneri Dergisi, 12(46), 137-154.
- Gönen, S. ve Rasgen, M. (2019). Endüstri 4.0 ve muhasebenin dijital dönüşümü. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(3), 2898-2917.

- Gönen, S. ve Solak, B. (2017). Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Sürecinin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bir Alan Araştırması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (76), 63-80.
- Grosu, V., Cosmulese, C. G., Socoliuc, M., Ciubotariu, M. S. ve Mihaila, S. (2023). Testing accountants' perceptions of the digitization of the profession and profiling the future professional. Technological Forecasting and Social Change, 193, 122630.
- Güney, S. ve Özyiğit, H. (2015). Muhasebedeki Verilerin Yönetimde Kullanılması ve Elektronik Muhasebe Verilerinin Yönetim Kararlarına Etkisi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 14(53), 279-297.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı.
- Haddara, M. ve Elragal, A. (2015). The Readiness of ERP Systems for the Factory of the Future. Procedia computer science, 64, 721-728.
- Henriette, E., Feki, M. ve Boughzala, I. (2015). The shape of digital transformation: A systematic literature review. MCIS 2015 Proceedings, 431-443.
- Hofmann, E. ve Rüsch, M. (2017). Industry 4.0 and the current status as well as future prospects on logistics. Computers in Industry, 89, 23-34.
- Ifada, L. M. ve Komara, A. (2023). Digital Literacy and The Changing Landscape of The Accounting Profession: The Role of Technology Adoption Model. Jurnal Kajian Akuntansi, 7(1), 125-141.
- Işık, A., Karagöz, Ö. ve Şeren Kurular, G. Y. (2014). Türk Vergi Sisteminde Elektronik Fatura ve Uygulaması. Vergi Sorunları Dergisi., 314, 31-40.
- Jasim, Y. A. ve Raewf, M. B. (2020). Information Technology's Impact on the Accounting System. Cihan University-Erbil Journal of Humanities and Social Sciences, 4(1), 50-57.
- Kablan, A. (2018). Endüstri 4.0, “Nesnelerin İnterneti” Akıllı işletmeler ve muhasebe denetimi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(Endüstri 4.0 ve Örgütsel Değişim Özel Sayısı), 1561-1579.
- Kaplan, E. E. (2021). Muhasebede e-dönüşüm: muhasebe meslek mensuplarının muhasebe’de e-arşiv ve e-fatura uygulamasına yönelik araştırma (Gebze ilçesi örneği) (Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi).
- Kaya, A., Koca, N. ve Hatunoğlu, Z. (2022). Geleceğin muhasebecilerinin teknoloji kabullerinin tespitine ilişkin bir araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 25(Özel Sayı), 369-381.
- Kefe, İ. ve Kanarığ, Z. (2019). Türkiye’de E-Fatura Başvuru Süreci ve Kullanımı. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, (25), 165-178.

- Keglević Kozjak, S. (2023). Digital Trends in the Accounting Profession. In 7th International Scientific Conference on Recent Advances in Information Technology, Tourism, Economics, Management and Agriculture–ITEMA 2023 (pp. 89-97).
- Kestane, A. ve Kurnaz, N. (2019). ERP sistemlerinin muhasebe bilgi sistemine entegrasyonu ve finansal raporlamaya yansımaları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (61), 145-158.
- Kılıç, B. ve Anadolu, Z. (2018). Dijital çağın yarattığı muhasebe uygulamalarının muhasebe hilelerinin önlenmesine etkisi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 55-97.
- Krejcie, R. V. ve Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Kurnaz, E., Tekbaş, İ., Bozdoğan, T. ve Çetin, Ö. O. (2020). Dijitalleşmeyle Birlikte Muhasebe Eğitiminin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22, 81-96.
- Lazarova, V. (2019). Digitalization and Digital Transformation in Accounting. *İkonomiceski i Sotsialni Alternativi*, (2), 97-106.
- Mitra, A., Kundu, A., Chattopadhyay, M. ve Chattopadhyay, S. (2017). A cost-efficient one-time password-based authentication in the cloud environment using equal length cellular automata. *Journal of Industrial Information Integration*, 5, 17-25.
- Mujalli, A., Wani, M. J. G., Almgrashi, A., Khormi, T. ve Qahtani, M. (2024). Investigating the factors affecting the adoption of cloud accounting in Saudi Arabia's small and medium-sized enterprises (SMEs). *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 100314.
- Nalçacı, İ. G. (2015). Dünyada E-Fatura Standartları Gelişimi, UBL ve EDI Fatura Karşılaştırması. *Vergi Sorunları Dergisi*, 322, 86-101.
- NEA (National Education Asociation). (1965). Sampling and statistic handbook for surveys in education. Washington: National Education Asociation Press.
- Ös, M. ve Ercan, C. (2022). Muhasebe Meslek Mensuplarının Teknoloji Kullanma Düzeylerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 794-812.
- Özdamar, K. (2001). SPSS ile biyoistatistik. Ankara: Kaan Kitabevi.
- Özer, E. (2015). Vergi incelemesinde yeni dönem: E-Defter. *Vergi Sorunları Dergisi*, 38(322), 65-70.
- Öztürk, M. S. ve Çarıkçı, O. (2019). Elektronik Muhasebe Uygulamaları Kapsamında Geleceğin Muhasebecileri Üzerine Bir Araştırma. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16): 1007-1026.

- Pargmann, J., Riebenbauer, E., Flick-Holtsch, D. ve Berding, F. (2023). Digitalisation in accounting: a systematic literature review of activities and implications for competences. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 15(1), 1.
- Sarıcalar, Ş. (2020). Vergi Usul Kanunu Karşısında Defter-Beyan Sistemi'nin Değerlendirilmesi. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, (2), 229-262.
- Seow, P. S., Goh, C., Pan, G., Yong, M. ve Chek, J. (2021). Embracing digital transformation in accounting and finance.
- Shteb Al-Wael Nibras, M. (2014). Electronic accounting and management of accounts in the public sector (comparative study) (Doctoral dissertation).
- Soudani, S. N. (2012). The usefulness of an accounting information system for effective organizational performance. *International Journal of Economics and Finance*, 4(5), 136-145.
- Şeker, Y. ve Hoş, S. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kullanımlarına ilişkin bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 953-972.
- Şen, İ. K. (2016). Bilgi teknolojilerindeki değişimin finansal tabloların bağımsız denetimine etkisi: Sürekli denetim. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 383-404.
- Şıtaç, B. (2021). Dijitalleşmenin Muhasebe Mesleğine, Muhasebe Meslek Mensuplarına, Muhasebe-Finans Eğitimine Etkilerinin Salgın Hastalık Döneminde İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.
- Tanç, Ş. G. ve Deniz, F. (2020). Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarındaki e-dönüşüm sürecine ilişkin görüş ve beklentileri: Hatay ili örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 622-636.
- Tekbaş, İ., Kurnaz, E. ve Azaltun, M. (2018). Dijital muhasebe okuryazarlığı: Muhasebe meslek mensupları üzerine bir araştırma. In 5. International Congress On Accounting and Finance Research (ICAFR), Seferihisar, İzmir.
- Tektüfekçi, F. (2017). E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları: Türkiye Örneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 12(1), 79-88.
- Tektüfekçi, F. (2018). Muhasebe ve Denetim Ontolojisinde E-Dönüşüm Süreci Kapsamındaki Dijital Paradigmalara Teorik ve Felsefi Açından Pragmatik Yaklaşım. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20, 358-376.
- Tektüfekçi, F. (2018). Türkiye’de E- Dönüşüm Sürecinde Elektronik Belge ve Defter Kontrolü ile Denetimi Üzerine Bir İnceleme. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 101-119.

- Tercan, Y. (2015). Elektronik Defter Standardı: XBRL. Vergi Sorunları, (322), 71-85.
- Thames, L. ve Schaefer, D. (2016). Software-defined cloud manufacturing for industry 4.0. Procedia cirp, 52, 12-17.
- Tuncer, S. (2014). E-Fatura Uygulamasında Son Durum. Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, 126, 9-18.
- Turan, A. H. ve Özgen, F. B. (2009). Türkiye’de E-Beyanname Sisteminin Benimsenmesi: Geliştirilmiş Teknoloji Kabul Modeli ile Ampirik Bir Çalışma. Doğu Üniversitesi Dergisi, 10(1), 134-147.
- Tutar, S. (2019). Endüstri 4.0’ın muhasebe mesleğine olası etkileri /Possible Effects Of Industry 4.0 On The Accounting Profession. Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi, 3(2), 323-344.
- Türkay, İ. (2014). E-Defter Uygulamasına Geçiş Süreci Netleşiyor. Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, 122, 60-70.
- Ural, A. ve Kiliç, İ. (2005). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi.
- Utku, B.D., Dağlı, M.F. ve Doğan, A. (2014). Türkiye’de E-Faturanın Gelişimi ve Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Kapsamında E-Fatura Uygulamasında Özel Entegrasyon Yöntemi. Leges Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1),21-38.
- Utku, M. ve Kurtcebe, E. (2020). Muhasebe ve Vergi Uygulamalarında E-Dönüşüm: 509 Nolu V.U.K. Genel Tebliğinin Ticari Hayata Etkileri. Ekonomi Maliye İşletme Dergisi, 3(1), 75-84.
- Vasarhelyi, M. A., Kogan, A. ve Tuttle, B. M. (2015). Big data in accounting: An Overview. Accounting Horizons, 29(2), 381-396.
- Yanık, R. ve Karadaş, A. (2013). E-Faturanın Türkiye Muhasebe Standartları Uyum Sürecine Uygun Düzenlenmesine İlişkin Bir Öneri. Ekev Akademi Dergisi, (57), 133-142.
- Yardımcıoğlu, M., Karahan, M. ve Yörük, A. (2019). Dijitalleşme ışığında muhasebe mesleğinin geleceği. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, (61), 35-46.
- Yıldırım, A. (2013). Ülkemizde Elektronik Fatura. Vergi Dünyası Dergisi, 386, 115-145.
- Yigitbasioglu, O., Green, P. ve Cheung, M.-Y. D. (2023). Digital transformation and accountants as advisors. Accounting, Auditing and Accountability Journal, 36(1), 209–237.
- Yücel, G. ve Adiloğlu, B. (2019). Dijitalleşme- Yapay Zekâ ve Muhasebe Beklentiler. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (17), 47-60.
- Yürekli, E, Gönen, S. ve Şahiner, A. (2016). E-Fatura uygulamasına ilişkin bir değerlendirme. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(35), 290-302.

Yürekli, E. ve Şahiner, A. (2017). Muhasebe Eğitimi ve Endüstri 4.0 İlişkisi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 55, 152-162.

EKLER

EK 1: Kişisel bilgi formu

Sayın Yetkili;

Bu araştırmada Bartın ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm temelli uygulamalara yönelik tutumlarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Katılımcıların fazla zamanını almaması ve anketten elde edilebilecek bilgilerin doğruluğunu artırmak amacıyla anket kısa tutulmaya çalışılmıştır. Bu ankette gönüllülük esas alınarak vereceğiniz bilgiler, yapılacak akademik çalışmanın amacı dışında bilgileriniz 3. şahıs ya da kurumlarla kesinlikle paylaşılmayacaktır. Aşağıda sorduğumuz sorulara vereceğiniz cevaplarla çalışmamıza katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

1) Cinsiyetiniz nedir?

☐ Kadın ☐ Erkek

2) Yaşınız kaçtır?

☐ 40 ve daha az ☐ 41-50 ☐ 51 ve üzeri

3) Eğitim düzeyiniz?

☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek lisans

4) Mesleki unvanınız nedir?

☐ Serbest Muhasebeci ☐ SMMM ☐ SMMM - Bağımsız Denetçi

5) Mesleki deneyiminiz nedir?

☐ 10 yıl ve daha az
☐ 11-15 yıl
☐ 16-20 yıl
☐ 20 yıldan fazla

6) Aşağıdaki e-belgelerden hangisini / hangilerini kullanıyorsunuz?

☐ E-Fatura ☐ E-Arşiv Fatura ☐ E-Defter

7) Aylık bazda değerlendirdiğinizde oluşturulan ortalama e-fatura kaç adettir?

☐ 01-50 ☐ 51-250 ☐ 251-500 ☐ 501 ve üzeri

8)E-fatura uygulama senaryolarından hangisini kullanıyorsunuz?

☐ Ticari Fatura ☐ Temel Fatura ☐ Ticari Fatura ve Temel Fatura

9)E-fatura uygulamasından nasıl yararlanıyorsunuz?

☐ GİB Portal Yöntemi ☐ Doğrudan Entegrasyon Yöntemi ☐ Özel Entegratör Yöntemi

EK 2: Bartın’da faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının e uygulamalarına karşı tutumları ölçeği

Bartın’da Faaliyet Gösteren Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara Karşı Tutumları	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1) E-Uygulamaların kullanılması ile kırtasiye kullanım maliyeti azalmaktadır.	1	2	3	4	5
2) E-Uygulamalar ile arşivleme ve saklama maliyeti azalmaktadır.	1	2	3	4	5
3) E-Uygulamalar ile daha fazla işi kısa sürede gerçekleştirerek zaman tasarrufu sağlanmakta ve dolayısıyla daha az personel ile çalışma imkanı sunulmaktadır.	1	2	3	4	5
4) E-Uygulamalar ile istenilen bilgiye kolay ve hızlı erişim sağlanmaktadır.	1	2	3	4	5
5) E-Uygulamaların kullanımı ile borç tahsilat süresi kısalmaktadır.	1	2	3	4	5
6) E-Uygulamalar aracılığı ile yapılan işlemler, minimum hata ile gerçekleştirilmektedir.	1	2	3	4	5
7) E-Uygulamaların kullanımı ile muhasebe hileleri en aza indirgenmektedir.	1	2	3	4	5
8) E-Uygulamalar sayesinde daha güvenilir veriler elde edilmektedir.	1	2	3	4	5
9) E-Uygulamalar ile ispatlama gücü artmaktadır.	1	2	3	4	5
10) E-Uygulamalar ile daha kolay ve hızlı bir şekilde vergi denetimi gerçekleştirilmektedir.	1	2	3	4	5
11) E-Uygulamalar ile vergi kaçakçılığında azalma olmaktadır.	1	2	3	4	5
12) E-Uygulamalar GİB gözetiminde olduğu için kullanıcılar, ticari ve kişisel bilgilerin güvende olduğunu düşünmektedir.	1	2	3	4	5
13) E-Uygulama sistemlerinin öğrenilmesi kolaydır.	1	2	3	4	5
14) E-Uygulama sistemlerinin kullanılması kolaydır.	1	2	3	4	5
15) E-Uygulamaların kullanımı sırasında sıklıkla sistemden kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaktadır.	1	2	3	4	5
16) E-Uygulamaların kullanımı konusunda GİB tarafından yapılan bilgilendirmeler yeterlidir.	1	2	3	4	5
17) E-Uygulamalar, şimdiye kadar ki süreçte başarı ile uygulanmaktadır.	1	2	3	4	5
18) E-uygulamalara geçilmesi yerinde bir uygulamadır.	1	2	3	4	5
19) E-Uygulamalar, genel olarak memnuniyet vericidir.	1	2	3	4	5
20) E-Uygulamaların kullanımı zorunlu olmasa dahi kullanmak isterim.	1	2	3	4	5
21) E-Uygulamalarla ilgili gelişmeleri yakından takip ediyorum.	1	2	3	4	5
22) E-Uygulamalarla ilgili gelişmelerin devam etmesi ve bunun muhasebe uygulamalarının tamamına yansıtılması gerekir.	1	2	3	4	5
23) E-Uygulamaların kullanımı için eğitim alınması gereklidir.	1	2	3	4	5
24) E-Uygulamalardan faydalanan kişi sayısının artması için devlet tarafından teşvik projelerinin düzenlenmesi gereklidir.	1	2	3	4	5

EK 3: Muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalarına karşı tutumları ölçeği izin yazısı

İlt: Sayın Ebru BOZKURT teziniz için hazırlamış olduğunuz “Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalarına Karşı Tutumları” ölçeğini tezimde kullanmak için izin talebi.

Kimden: Ebru Öztürk

2.03.2023 Per 12:42

Kime : Ebru Bozkurt

Sayın Ebru BOZKURT

Bartın Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı yüksek Lisans öğrencisiyim “Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Dönüşüm Temelli Uygulamalara Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Bartın İli Örneği” isimli tez çalışmam bulunmaktadır. Teziniz için hazırlamış olduğunuz “Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalarına Karşı Tutumları” ölçeğinizi tezimde kaynak göstererek kullanmak üzere izninizi talep etmekteyim.

Kimden: Ebru Bozkurt

2.03.2023 Per 21:18

Kime : Ebru Öztürk

Merhabalar Ebru Hanım;

Gerçekleştirmiş olduğunuz tez çalışmanızda tezimden yararlanmanıza onay veriyorum. İyi çalışmalar diliyorum.

Kimden : Ebru Öztürk

Kime : Ebru Bozkurt

Gönderilenler: 2.03.2023 Per 12:42

Konu : Sayın Ebru BOZKURT teziniz için hazırlamış olduğunuz “Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalarına Karşı Tutumları” ölçeğini tezimde kullanmak için izin talebi.

EK 4: T.C. Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu onay belgesi

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-23688910-050.01.04-2300038093
Konu : Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik
Kurulu Onay Belgesi

10.05.2023

Protokol No:	2023-SBB-0235
Araştırmanın Başlığı:	Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Dönüşüm Temelli Uygulamalara Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Bartın İli Örneği
Proje Yürütücüsü:	Ebru ÖZTÜRK
Başvuru Formunun Geliş Tarihi:	31.03.2023
Karar Tarihi:	27.04.2023
Toplantı No:	09

Başvuru dosyasında etik sorun oluşturabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmadığından 27.04.2023 tarihli ve 09 numaralı toplantıda 2023-SBB-0235 numaralı başvuruya araştırma için ETİK KURUL ONAY belgesinin verilmesine karar verilmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :

Doğum Yeri :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :

Yüksek Lisans Öğrenimi :

İş Deneyimi :

Stajlar :

Kurs Belgeleri :

Sınavlar :

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih :